

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΑΣ

Η ΧΩΜΑΤΕΡΗ ΤΗΣ ΝΤΡΟΠΗΣ

Απόλυτα δικαιολογημένη η έκρηξη του προέδρου της ΕΝΩΣΗΣ ΕΛΑΦΟΤΟΠΙΩΝ ΑΘΗΝΩΝ κ. Αριστόβουλου Χρόνη, για τη «χωματερή της ντροπής», όπως πολύ σωστά τη χαρακτηρίζει στην επιστολή του, που στη συνέχεια παραθέτουμε.

Της ντροπής και της αναισθησίας, θα προσθέταμε εμείς, που δείχνει —δυστυχώς— ένα απαράδεχτα χαμηλό πολιτιστικό επίπεδο, που δεν ταιριάζει σε Ζαγορίσιους, αν τέτοιοι θέλουν να είναι και να λέγονται οι κάτοικοι του ιστορικού Καλπακίου. Το περιοδικό μας επανειλημμένα ασχολήθηκε με το πρόβλημα αυτό και θα συνεχίσει ν' ασχολείται.

Η ιστορία αυτή θα πρέπει ΝΑ ΤΕΛΕΙΩΣΕΙ.

Κι αν κάποιοι βολεύονται να ζουν αγκαλιά με τα ...σκουπίδια τους, οι Ζαγορίσιοι δεν θα ανεχθούν πλέον αυτή την κατάντια, που ντροπιάζει μια περιοχή, γνωστή σ' όλο τον κόσμο για την ομορφιά την πάστρα και τη νοικοκυροσύνη του και που προσθλέπει στο Τουρισμό με πολλές ελπίδες για την ανάπτυξη του.

Καλούμε να συνειδητοποιήσουν το πρόβλημα και να ευαισθητοποιηθούν ανάλογα, τόσο οι φορείς της Κοινότητας Καλπακίου, όσο και οι αρμόδιοι στα Γιάννινα.

Συμφωνούμε με τον κ. Α. Χρόνη, πως απ' εδώ και πέρα η αντίδρασή μας θα πρέπει να εκφραστεί άμεσα, έντονα και αποτελεσματικά, προς κάθε κατεύθυνση και με κάθε τρόπο και μέσο.

Αυτή η ΝΤΡΟΠΗ θα πρέπει, επιτέλους, ΝΑ ΛΕΙΨΕΙ από την είσοδο του Ζαγοριού μας.

Η Σ. ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Δεν είμαστε οι πρώτοι που ασχολούμαστε μ' αυτό το θέμα. Σχετικές δημοσιεύσεις είδαμε και στο ΖΑΓΟΡΙ ΜΑΣ κατά καιρούς, αλλά και σε άλλες τοπικές εφημερίδες. Είμαστε όμως υποχρεωμένοι να επανέλθουμε, λόγω της μεγίστης σοβαρότητας του θέματος κι ελπίζουμε να είναι η τελευταία φορά.

Έχουμε την εντύπωση ότι η κοινότητα Καλπακίου κατοικείται από Ζαγορίσι-

ους, τουλάχιστον στην πλειοψηφία τους, εκτός αν οι ίδιοι δεν το πιστεύουν. Εμείς το πιστεύουμε γι' αυτό και απορούμε πως αυτοί, Ζαγορίσιοι όντες, αδιαφορούν για την καθαριότητα που είναι χαρακτηριστικό γνώρισμα κάθε καλού Ζαγοριού.

Σε απόσταση χιλίων, περίπου, μέτρων από το Καλπάκι και διακόσια μέτρα από το συνοικισμό Καλυβίων Ελαφοτόπου, που μόνιμα κατοικείται, δημιουργήθηκε μια υπαίθρια χωματερή! Η κοινότητα Καλπακίου αδειάζει τα σκουπίδια στη μέση του δρόμου που είναι είσοδος του Ζαγοριού από τη δυτική του πλευρά. Η κίνηση του δρόμου αυτού ιδίως τις μεγάλες γιορτές και το καλοκαίρι είναι μεγάλη. Πάρα πολλοί τουρίστες που επισκέπτονται τα χωριά μας, αλλά και οι κάτοικοι της περιοχής μαρτυρούν στο πέρασμα της βρωμιάς. ΝΤΡΟΠΗ. Σωροί σκουπιδιών δίπλα στην ασφαλτο και πολλές φορές στη μέση του δρόμου, ανάλογα με τη διάθεση του ανέμου!

Πεθαμένα ζώα σύρονται από άλλα ζωντανά, που κατά δεκάδες περιφέρονται εκεί, για να μεταδώσουν ύστερα, στα κοπάδια τους και τους ανθρώπους, όλων των ειδών τις αρρώστιες, όταν επιζούν τα ίδια. Ποντικοί μεγέθους γάτας σουλατσάρουν άφοβοι και πλαστικές σακούλες όλων των ειδών και των χρωμάτων, κολλημένες από τον αέρα στους γύρω θάμνους, κοσμούν την είσοδο του φημισμένου για την καθαριότητα Ζαγοριού και διαφημίζουν εμάς και τον τουρισμό μας. ΝΤΡΟΠΗ. Ευτυχώς που ο ακρίτας μας που βρίσκεται δίπλα απενίζει τα βορειοηπειρωτικά βουνά και δε βλέπει τα χάλια που δημιουργούν οι κάτοικοι του ιστορικού αυτού τόπου. Αν αισθανόταν, σίγουρα η αφόρητη δυσοσμία της περιοχής θα τον έδιωχνε, όπως διώχνει γρήγορα-γρήγορα κι αυτούς που τον επισκέπτονται. Έτσι τιμούμε και τα μνημεία μας.

Γιατί αλήθεια τόσο αδιαφορία από τα

εκάστοτε κοινοτικά συμβούλια του Καλπακίου; Είναι δυνατόν να μην αντιλαμβάνεται κανένας απ' αυτούς την έκταση αυτού του εγκλήματος; Γιατί πράγματι περί εγκλήματος πρόκειται και δεν είναι καθόλου υπερβολικός ο χαρακτηρισμός. Έγκλημα είναι όταν σκοτώνεις τη ζωή σε ακτίνα δύο και πλέον χιλιομέτρων. Έγκλημα είναι όταν σκοτώνεις τον τουρισμό από τον οποίο ζουν δεκάδες χωριά στο Ζαγόρι. Έγκλημα είναι όταν συνειδητά και αδιάφορα δημιουργείς εστία μόλυνσης σε τόσους ανθρώπους που κατοικούν σε απόσταση διακοσίων μέτρων, στα Καλύβια Ελαφοτόπου. Έγκλημα είναι όταν αδιάφορα μόλυνεις με όλες τις αρρώστιες τα ζώα της περιοχής. Και μήπως δεν υπάρχουν λύσεις; Υπάρχουν και μάλιστα πολλές, εύκολες, υγιεινές και πολιτισμένες. Στα Γιάννινα δεν υπάρχουν αρμόδιες υπηρεσίες που έπρεπε να ασχοληθούν μ' αυτό το μεγάλο θέμα; Γιατί μένουν απαθείς; Και οι οργανώσεις προστασίας του περιβάλλοντος δεν έφθασαν ακόμα στην Ήπειρο;

Με το σημείωμά μας αυτό επισημαίνουμε για μια ακόμα φορά, μέσα από τις φιλόξενες στήλες του περιοδικού μας «Το ΖΑΓΟΡΙ ΜΑΣ», που είναι το μόνο που ευαισθητοποιείται σε τέτοια ζητήματα το μεγάλο πρόβλημα και παρακαλούμε κάθε αρμόδιο να προσέξει το μεγάλο αυτό θέμα και να αναλάβει τις ευθύνες του.

Είμαστε αποφασισμένοι, όλοι όσοι πονούμε το Ζαγόρι, να κλείσουμε αυτήν την κακοφομισμένη και πυορροούσα πληγή, αυτό το καλοκαίρι, φτάνει πια.

Πάνω από τους χίλιους κινδύνους υπάρχει και η ΝΤΡΟΠΗ.

Αθήνα 2 Ιουνίου 1993

Ο Πρόεδρος της Ενωσης
Αποδήμων Ελαφοτόπου
Αριστόβουλος Χρόνης

Η ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΓΟΥΛΑΝΔΡΗ ΓΙΑ ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ ΜΑΣ ΚΑΙ Η ΣΩΣΤΗ ΚΑΙ ΑΠΟΔΟΤΙΚΗ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ

Το Μουσείο Γουλανδρή συνένταξε και κυκλοφόρησε μια σπουδαία Μελέτη (σε εφαρμογή του πακέτου Ντελέρ II), που τιτλοφορείται:

«Μελέτη οικολογική - χωροταξική χαρακτηριστικών οικοσυστημάτων ορεινών όγκων Βόρειας Πίνδου».

Είναι μια σπουδαία και πολύ προσεγμένη εργασία, που πολλά μπορεί να προσφέρει στην περιοχή του Ζαγορίου, γιατί προβάλλει και δικαιολογεί ένα επιστημονικά μελετημένο και πολύ προσεγμένο πρόγραμμα για την ανάπτυξη της Βόρειας Πίνδου και ιδιαιτέρως του τόπου μας.

Βέβαια η μελέτη είναι χωρισμένη σε κεφάλαια με εξειδικευμένες προτάσεις.

Εγώ σήμερα έχω σκοπό, με το κείμενό μου αυτό, να δημοσιοποιήσω αυτή τη μελέτη, να την εκλαϊκεύσω (όσο μπορώ... ως αναρμόδιος), να κάνω το μέσο Ζαγορίσιο πολίτη ικανό να προσεγγίσει τους στόχους της και τους σκοπούς της, ώστε τα αποτελέσματά της αργότερα να γίνουν πιο απτά και πιο θετικά.

Στην αρχή θα ήθελα να παρουσιάσω τα προτεινόμενα έργα της μελέτης των σελίδων 71-73 για την περιοχή των ορεινών όγκων της Βόρειας Πίνδου που αφορούν το Ζαγόρι και είναι τα εξής:

α) **Μουσείο Οικολογικής Ιστορίας και Λαογραφίας** Βόρειας Πίνδου, με έδρα τη Βοβούσα, σύμφωνα με τις προτάσεις της μελέτης.

β) **Κέντρο υποδοχής και πληροφόρησης** Βόρειας Πίνδου, με έδρα τους Ασπραγγέλους, λόγω γεωγραφικής θέσεως.

Σ' αυτό θα διατίθεται όλο το απαραίτητο πληροφοριακό υλικό (χάρτες-φυλλάδια κ.λπ.) έτσι, ώστε οι επισκέπτες να γνωρίζουν τι μπορούν να δουν, πως μπορούν να προσεγγίσουν και με ποιο τρόπο μπορούν να εμβαθύνουν στα διάφορα στοιχεία όταν το επιθυμούν.

γ) **Κέντρο Αγιογραφίας Ρο-**

γχοβού. Η πλούσια αγιογραφική παράδοση της περιοχής, η ύπαρξη πολλών μνημείων που απαιτούν συντήρηση, τεκμηρίωση την ανάγκη λειτουργίας αυτού του Κέντρου Αγιογραφίας.

Επίσης, με τη Μελέτη προτείνεται η **Ζωονοποίηση της Β. Πίνδου** (για καλύτερη ανάπτυξη της) και **διαμορφώνονται ειδικοί κανόνες διαχείρισης σε κάθε μία από τις 4 ζώνες** (αναφέρονται οι χρήσεις λεπτομερειακά στο κείμενο).

Το έργο είναι σημαντικό και πρωτόγνωρο για το Ζαγόρι και θα επιφέρει γενική ανάπτυξη στην περιοχή μας, γιατί θα γίνουν έργα πολλά και μεγάλα (δρόμοι καινούργιοι, ασφαλτοστρωση παλαιών και υπάρχοντων κ.λπ.).

Μια ματιά, αν ρίξει κανείς στο Χάρτη Νο 4 (στο τέλος της μελέτης), θα παρατηρήσει, ότι **πολλοί δρόμοι προτείνονται για ασφαλίτιστρωση και ολοκλήρωση**.

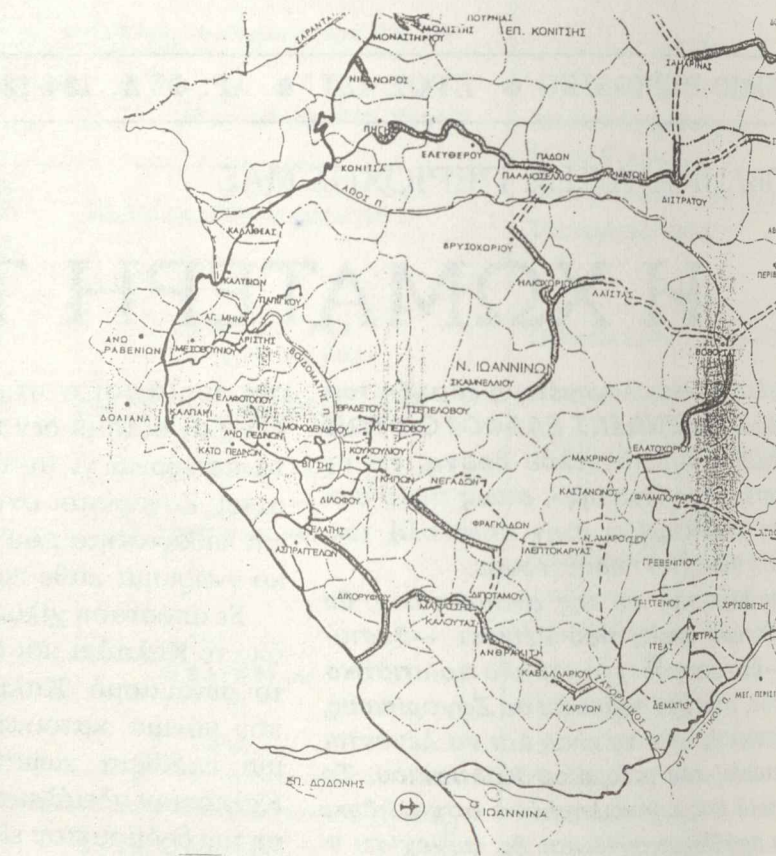
Τέτοιους δρόμους είδα πολλούς στη σελίδα 58 της μελέτης, που αφορούν το Ζαγόρι και συγκεκριμένα:

Σκαμνέλι-Βρουσοχώρι
Σκαμνέλι-Λαϊόστα
Ελατοχώρι-Βοβούσα
Ασπραγγέλοι-Δίκωρφο-Περίφ. δρόμος
Δίκωρφο-Ανθρακίτης-Καρνές
Ανθρακίτης-Διπόταμο-Κήποι

Δηλαδή, τα ελβετικά χωριά του Ζαγορίου θα είναι προσιτά πλέον (χειμώνα-καλοκαίρι) στους τουρίστες, στους ντόπιους και στους Γιαννιώτες, αφού θα εξασφαλίζουν οδικό δίκτυο ευρωπαϊκών προδιαγραφών.

Η μελέτη γενικά, θα έλεγα τελειώνοντας, αναφέρεται επί παντός τοπικού Ζαγορίσιου ζητήματος και θέματος (μια και ολόκληρο το Ζαγόρι βρίσκεται γεωγραφικά στους ορεινούς όγκους της Βόρειας Πίνδου...) με κάθε λεπτομέρεια και σαφήνεια.

Εγώ επιλεκτικά, λακωνικά και πολύ περιληπτικά προσπα-

ΜΟΥΣΕΙΟ ΓΟΥΛΑΝΔΡΗ ΦΥΣΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ - Υ.Π.Ε.
ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΣ
ΚΑΛΩΣ 1:250.000
ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΠΙΝΔΟΥ

Χάρτης Νο 4 της Μελέτης του Μουσείου Γουλανδρή που αφορά το Ζαγόρι (βρίσκεται στο τέλος της Μελέτης, μετά τη σελίδα 88).

θησα να δώσω μερικές όψεις της σπουδαίας αυτής μελέτης, που είναι άριστη στα χαρτιά κι ελπίζω να γίνει και άριστη στην πράξη και στην εφαρμογή της στο μέλλον.

Όμως (όπως όλοι γνωρίζετε) αυτά, που προτείνονται και σχολιάζονται απ' αυτή τη σπουδαία μελέτη, πρέπει να υλοποιηθούν και να μη μείνουν στα ...χαρτιά.

Προς τούτο απαιτείται η κινητοποίηση και ενεργοποίηση πρώτα της Πολιτείας και ύστερα των τοπικών παραγόντων και οργάνων (Κοινοτήτων, αναπτυξιακών και εκπαιδευτικών Συλλόγων της περιοχής μας), ώστε τα αποτελέσματα, τελικά να είναι θετικά και απτά, συγκεκριμένα και χειροπιαστά.

Ο επόμενος χρόνος (1994) καθίσταται καθοριστικός και αποφασιστικός για το Ζαγόρι μας, όσον αφορά στην υλοποί-

ηση και εφαρμογή αυτής της Μελέτης, που προέχεται από ένα σοβαρό και πανελληνίως αποδεκτό Ίδρυμα.

Είναι μια ευκαιρία μεγάλη για την περιοχή μας και οι ευκαιρίες δεν πρέπει να εχθίζονται και να ...παρέχονται, να παρουσιάζονται και αυτομάτως να χάνονται, αλλά να αξιοποιηθούν και να αποδίδουν, να συμβάλλουν στην ανάπτυξη ενός τόπου και να συντελούν στην ολοκλήρωσή του.

Ευκαιριακά ακόμη θα παρακαλούσα σήμερα όλους τους ενδιαφερόμετους του Ζαγορίου (σ' όποιον θέσει κι αν ευρίσκονται) να ασχοληθούν εγκαίρως μ' αυτή τη Μελέτη, με τους τρόπους εφαρμογής της, κ.λπ. γνωρίζοντας ότι έτσι θα συμβάλλουν ενεργώς στην αναγέννηση και ανάστασή της ...**μυθιστόν πατρώας γης μας.**

ΜΑΤΘΑΙΟΣ ΛΕΚΚΟΣ

ΓΙΑ ΤΟ ΑΓΑΛΜΑ ΤΗΣ ΖΑΓΟΡΙΣΙΑΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ

(Επιστολή ενός συμπατριώτη)

Αγαπητοί φίλοι και συμπατριώτες

Διάβασα στο τελευταίο φύλλο του περιοδικού μας την ανακοίνωση για το άγαλμα της Ζαγορίσιας Γυναίκας και χάριξα αφάνταστα.

Είμαι ένας τακτικός αναγνώστης του από τα πρώτα χρόνια, που ο αείμνηστος Κίμωνας Κυριαζής ξεκίνησε αυτή την ωραία προσπάθεια. Δεν σας κρύβω πως τελευταία είχα αρχίσει να έχω κάποιες αμφιβολίες για την εξέλιξη του θέματος του αγάλματος της Ζαγορίσιας Γυναίκας.

Πέρασαν τόσα χρόνια από τότε, που αποφασίστηκε να γίνει το άγαλμα και δεν έβλεπα μέχρι σήμερα κανένα αποτέλεσμα.

Κάθε φορά που ανέβαινα για το Ζαγόρι και αντίκριζα τον τύμβο άδειο, ενδόμυχα με κυριεύε ένα παράξενο συναίσθημα θλίψης.

Το ίδιο συνέβαινε και σε άλλους συμπατριώτες μας, όπως με διαβεβαίωσαν πολλοί.

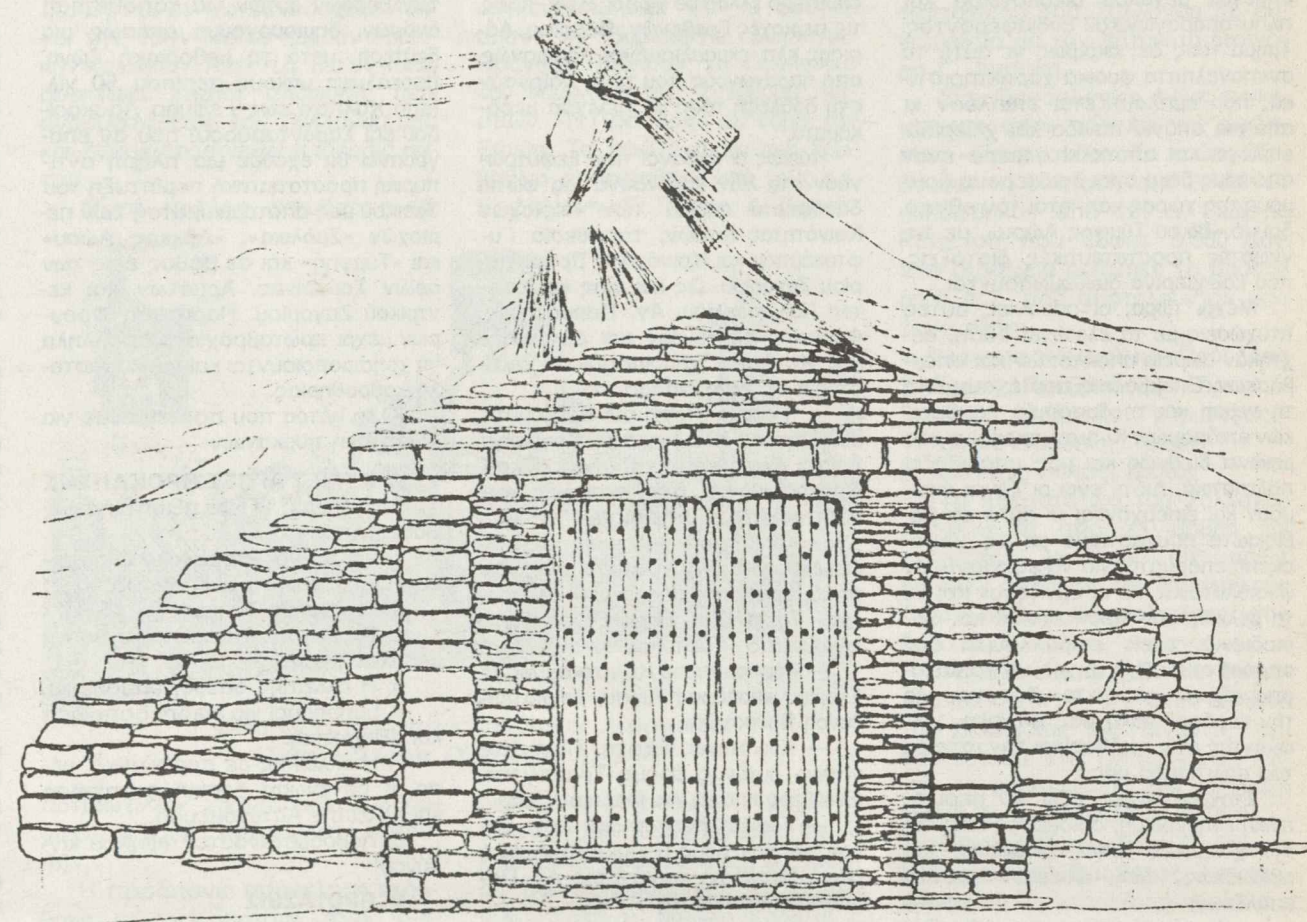
Σε καμιά περίπτωση δεν ήθελα να θεωρηθεί εκ μέρους σας πως η καθυστέρηση αυτή οφειλόταν σε δική σας αδιαφορία ή σε λαθεμένες ενέργειες, κακοδιαχείριση κ.λπ.

Αυτά οπωσδήποτε δεν ταιριάζουν σε Ζαγορίσιους και φυσικά απορρίπτονται αυστηρώς από τον καθένα μας.

Η αιτία για τις απαισιόδοξες αυτές μου σκέψεις, από την καθυστέρηση αποπεράτωσης του έργου ήταν, πως με το πέρασμα του χρόνου ανέβαινε σημαντικά το κόστος της κατασκευής του από τη συνεχή ανατίμηση τόσο των υλικών αλλά και των ημερομισθίων, με αποτέλεσμα να μη μπορούσαμε κάποτε να φτάσουμε το ύψος της απαιτούμενης δαπάνης.

Όμως σήμερα όλα αυτά ας τα ξεχάσουμε ύστερα από την τελευταία ανακοίνωσή σας και μάλλον με τον εντυπωσιακό τίτλο ΤΟ ΑΓΑΛΜΑ ΤΗΣ ΖΑΓΟΡΙΣΙΑΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ, ΤΟΝ ΟΚΤΩΒΡΙΟ ΣΤΟΝ ΤΥΜΒΟ ΤΟΥ.

Να είστε βέβαιοι πως η δραστηριότητά σας αυτή καταγράφεται από τους Ζαγορίσιους με ιδιαίτερη σημασία, γιατί πραγματικά αναλαμβάνετε μια μεγάλη και δυσβάστακτη υποχρέωση. Το στήσιμο ενός τέτοιου μνημείου δεν είναι καθόλου εύκολη υπόθεση.

Σχέδιο του Τύμβου.

Είναι πέρα και πάνω από τις δυνατότητες της Εταιρείας, που εκπροσωπείτε και όπως πληροφορήθηκα αποτελείται από ελάχιστα μέλη.

Απερίφραστα σας δηλώνω πως από σήμερα εκτός από συνδρομητής στο περιοδικό, θα με έχετε συμπαράστατη ενεργό σε ό,τι δύναμαι.

Κάθε Ζαγορίσιος πρέπει να αισθάνεται υπερέμφανος για το επίτευγμα αυτό.

Και δεν μπορώ να μην αναφερθώ εδώ και πάλι στον αείμνηστο Κίμωνα το φλογερό εκείνο πατριώτη, που είχε την υπέροχη αυτή έμπνευση και πήρε την πρωτοβουλία για το ξεκίνημα της ανέγερσης του μνημείου.

Πατριωτική χαρακτηρίστηκε τότε η απόφαση της ΙΛΕΖ για την ανέγερση του Ηρώου της Ζαγορίσιας Γυναίκας. Και πραγματικά πατριωτική ήταν. Γιατί η προσφορά της γυναίκας του Ζαγορίου στον πόλεμο του '40 ήταν πολύ μεγάλη.

Εξ ίσου μεγάλη ήταν και η προσφορά της σε έργα ειρηνικά, που ανέβασαν τον πολιτισμό του Ζαγορίου σε υψηλά επίπεδα.

Δίκαια της έπρεπε τέτοια τιμή και διάκριση. Όμως αυτά δεν εί-

ναι του παρόντος. Θα έχουμε, πιστεύω, την ευκαιρία κατά την τελετή των αποκαλυπτηρίων του ηρώου να αποτίσουμε τον οφειλόμενο φόρο τιμής στη Ζαγορίσια Γυναίκα.

Σήμερα ας σκεφτούμε όλοι οι Ζαγορίσιοι πως θα μπορούσαμε να βοηθήσουμε την προσπάθεια της ΙΛΕΖ για την αποπεράτωση του έργου.

Είναι πλέον γεγονός. Το άγαλμα θα στήσει στον τύμβο του. Κάθε δύσπιστος ας αισιοδοξεί.

Από 'δω και πέρα θα πρέπει ο καθένας μας έμπρακτα να αποδείξει ότι πράγματι ενδιαφέρεται για το Ζαγόρι και θα νοιώθει υπερέμφανος, όταν θ' αγγαρεύει στην κορυφή του «Ροντοβανιού» τη σιλουέτα του ηρώου της τιμμένης γυναίκας του Ζαγορίου να μας καλωσορίζει.

Να το θεωρήσουμε όλοι μας σαν τη μεγαλύτερη εθνική μας υποχρέωση και να συμβάλουμε με κάθε τρόπο στο ζήτημα αυτό.

Πέρα από τις διαβεβαιώσεις των μελών της ΙΛΕΖ ότι θ' αποδυθούν σ' ένα αγώνα — αψηφώντας όπως μέχρι σήμερα κόπους και θυσιές — για την εξασφάλιση των απαιτούμενων οικονομικών

πόρων, ας τους συμπαράσταθούμε κι εμείς όσο μπορούμε.

Και νομίζω δεν είναι δύσκολο για μια ολόκληρη περιφέρεια, σαν το Ζαγόρι, με παράδοση σε έργα ευποιίας να μην κατορθώσει να αντεπεξέλθει στην παρούσα φάση της προσπάθειας αντιμετωπίζοντας με άνεση το οποιοδήποτε οικονομικό πρόβλημα σχετικά με το ηρώο της Ζαγορίσιας Γυναίκας.

Περάνοντας την παρούσα επιστολή μου θα ήθελα και πάλι να σας συγχαρώ για τις μέχρι σήμερα ενέργειές σας ώστε να φτάσει σε αίσιο τέλος η ωραία προσπάθειά σας και το όνειρο όλων μας να γίνει πραγματικότητα.

Συνεχίστε με αισιοδοξία και αυτοπεποίθηση και όλα θα πάνε καλά.

Με ταχυδρομική επιταγή θα λάβετε ένα μικρό χρηματικό ποσό, σαν ελάχιστη συμβολή μου για τη θεραπεία των οικονομικών προβλημάτων που αντιμετωπίζετε και είμαι σίγουρος πως και άλλοι συμπατριώτες μας θα κάνουν το ίδιο.

Με πατριωτικούς χαιρετισμούς
Η. Γεωργίου
Δ. Ηπειρού 18 Ιωάννινα

ΔΑΣΟΠΡΟΣΤΑΣΙΑ

του Φωκίωνα Καψάλη

εν συνεχεία διαπέρασή τους στον ευρύτερο ελλαδικό χώρο. Ητοι, προς τις περιοχές Γρεβενών, Βέροιας, Λάρισας κλπ. εκμαυλισμένοι προφανώς από παραγωγούς που τους παίρνουν στη δούλεψή τους με πενιχρά μεροκάματα.

Κυρίως οι αλβανοί που ξεφυτρώνουν στα λιαν επικίνδυνα για φωτιά δασόφερτα σημεία των περιοχών Κοινότητας Κήπων, τοποθεσία Γυφτοκάμπου και Κοινότητα Βρουσχωρίου Ζαγορίου. Ως και στις κοινότητες Παλαιοσελίου, Αγ. Παρασκευής, Φούρκας, Καστανέας και Δροσπηγής Κονίτης, χρησιμοποιούν αντίστοιχα τις εξής διαδρομές:

— Γέφυρα ποταμού Βοϊδομάτη κοινότητας Κλειδωνιάς Κονίτης, Αρίστη, Βίκος, κοίτη χαράδρας Βίκου, διαπερνώντας στις περιοχές κοινότητας Κήπων Ζαγορίου.

— Κοινότητα Κλειδωνιάς, εγκατελειμμένο ορεινό συνοικισμό της, Πάπικο, ορειβατικό καταφύγιο «Αστράκας», Τσεπέλοβο, Σκαμνέλι και καταλήγουν στο «Γυφτοκάμπο».

— Γέφυρα Αώου Κονίτης, Μονή Στοιμίου χαράδρας Αώου, με κατεύθυνση Βρουσχωρίου.

— Κοινότητες Εξοχή, Πηγή Κονίτης, αυχένος όρους Τραπεζίτσα, Ελευθέρο κι από εκεί Παλαιοσέλλιο.

— Γέφυρα Λασκαρίδων ποτ. Σαρανταπόρου, ρέμα Βουρκοποτάμης οδικό δίκτυο για κοινότητες Αγ. Παρασκευής και Φούρκας.

— Γέφυρα Σπηλιωτοπούλου ποτ. Σαρανταπόρου για Καστανέα.

— Ποταμός Σαρανταπόρος, Λαγκάδα, με κατεύθυνση Δροσπηγής.

Οι δύο τελευταίες διαδρομές ωστόσο, δεν παρουσιάζουν τόση έξαρση όσο οι προηγούμενες και απέχουν κάπως από τον δασοβριθή Σμόλικα.

Για ν' αποτραπεί η «κάθοδος των μυρίων» από τις διαδρομές αυτές και το δυσάρεστο ενδεχόμενο προκλήσεων πυρκαγιών ή εμπρησμών στις ΑΥΞΑΝΟΜΕΝΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ προαναφερόμενες εκτάσεις του δασικού μας πλούτου, κρίνουμε απαραίτητη την τοποθέτηση στρατιωτών ή αστυνομικών στα εξής επικείμενα παρατηρητήρια και θέσεις κλειδιά:

Πλευρά Δυτ. Ζαγορίου. Καλπάκι (υπάρχει χωρ/κή), Κ. Πεδινά, Αρίστη (υπάρχει χωρ/κή), Βίκος, Κλειδωνιά, Πάπικο (μικρό). Η διάταξη αυτή ελέγχει τας διόδους από Καλπάκι, Γέφυρα Βοϊδομάτη και Κλειδωνιά, αντίστοιχα προς Κάτω Πεδινά, διαπέραση χαράδρας «Βίκου» και προς τον ορεινό όγκο της Τύμφης.

Πλευρά Κονίτης. Παιδικές κατασκηνώσεις κοιν. Πηγής, Νικάνωρας, Μόλιστα (Μοναστήριος), Πουρνιά, Αγ. Παρασκευή (υπάρχει χωρ/κή), Φούρκα.

Από τις μεν πρώτες δύο (2) φρουρές ελέγχεται πλήρως η διαδρομή Ποτ. Σαρανταπόρου, Καρσίου, Εξοχής, προς Πηγή, αυχένος «Τραπεζίτσα», Ελευθέρο, Παλαιοσέλλιο. Από τις υπόλοιπες, ελέγχεται η διαδρομή από αφετηρία γεφυράς Λασκαρίδων, έως Αγ. Παρασκευή-Φούρκα.

Αμφότερες δε οι φρουρές αποτελούν μια αδιάσπαστη δασοπροστατευτική και αντιπυρική πύκνωση γύρω από τον δασοβριθή «Σμόλικα».

Με την προτεινόμενη επιλογή των θέσεων αυτών για τοποθέτηση ανδρών, δημιουργούμε αμέσως μια δεύτερη, μετά τη μεθοριακή ζώνη, προκαλυψη μήκους περίπου 50 χιλ. (από Καλπάκι έως Γέφυρα Λασκαρίδων επί Σαρανταπόρου) που αν επαγρυπνεί θα έχουμε μια πλήρη αντιπυρική προστατευτική περίπυξη του δασικού μας αποταμιεύματος των περιοχών «Σμόλικα», «Λάκκας Αώου» και «Τύμφης» και σε βάθος έως των ορίων Σαμαρίνας, Αρμάτων και κεντρικού Ζαγορίου. Παράταση Φρουρών μέχρι πρωτοβόρεια. Παράλληλα να χρησιμοποιούνται και για καταστολή λαθροθηρίας.

Άλλα μέτρα που προτείνουμε για καταστολή πυρκαγιών:

Α' ΚΥΡΙΕΣ ΑΙΤΙΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΗΣ

1. Ο Νόμος «Περί αξιοποιήσεως βοσκοτόπων».
2. Το πυκνό «αρκαδικό», κτηνοτροφικοδασικό οδικό δίκτυο.
3. Το ατελές δίκτυο της ΔΕΗ.
4. Το κάψιμο εκτάσεων για βοσκή και υλοτόμηση.
5. Η ελλειπή δασική νομοθεσία.
6. Εμπρησμοί για οικοπεδοποίηση και αξιοποίηση.
7. Η ελλειπή σε προσωπικό, μέσα, ή οργάνωση δασική επιτήρηση και ελλειπή Αστυνομία.
8. Λαθρομετανάστες (ψηλού κινδύνου).

Β' ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

1. Απαγόρευση για 5 χρόνια το λιγότερο, κάθε δραστηριότητας σε καγόμενες εκτάσεις (υλοτόμηση, οικισμός, βοσκή, κυνήγι). Άμεση αναδάσωση εκτάσεων.
2. Άμεση κινητοποίηση Δικαστικών Αρχών και ταχύτερη εκδίκαση των υποθέσεων που αφορούν την προστασία του περιβάλλοντος.
3. Κατάργηση Νόμου «Περί αξιοποιήσεως βοσκοτόπων». Αυτό το νομοσχέδιο που είναι μια απόφραξη των πραγματικών κτηνοτροφικών αναπτύξεων σε επιστημονική βάση και όχι οι καισαρικές τομές με τους ορεινούς δρόμους, ενθαρρύνει την πρόκληση πυρκαγιών για οικοπεδοποίηση-ξενοδοχοποίηση-εκτάσεων κλπ.
4. Αναγκαστική απαλλοτρίωση από το δημόσιο κάθε ιδιωτικής ή δασικής εκτάσεως που κήκε, για λόγους κοινής ωφελείας, σε πλήρη και άμεση εφαρμογή του άρθρου 117 του Συντάγματος παράγρ. 3, 4.
5. Άμεση χαρτογράφηση όλων των δασών και ολοκλήρωση του δασικού κτηματολογίου.
6. Εκπαίδευση των δασικών συνεταιρισμών σε θέματα δασοπροστασίας. Προτείνονται τρεις σταθμοί από δασοεργασίες, Κονίτσα, Γυφτοκάμπο και Φλαμπουράρι Ζαγορίου. Ο κάθε συνεταιρισμός να έχει συνεργείο πυρόσβεσης.
7. Ανάθεση της γενικής πυροπροστασίας δασών της περιοχής μας στη Δ/νση Δασών. Υπόλοιποι φορείς εκτελεστικά όργανα.
8. Στάθμευση στο αεροδρόμιο Ιωαννίνων ενός πυροσβεστικού αεροπλάνου.
9. Ενίσχυση της VIII Μεραρχίας με Διμοιρία Αεροπορίας Στρατού με ένα ελικόπτερο κι ένα αναγνωριστικό αεροπλάνο.

10. Συνεργασία με αερολέση Ιωαννίνων για περιπολίες με το αεροπλάνο της (καταβολή εξόδων από Νομαρχία).

11. Δημιουργία πυροφυλακών (μόνον με κορμούς) στις κορφές «Τραπεζίτσα», Σμόλικα, Επάνω Αρρένες Γράμμου Κόνιτης, Κοζιάκ Ζαγορίου. Καθώς και επανεπισκευή και επάνδρωση των υπαρχόντων στις κορυφές «Τσούκα» Λαίστης, «Κοκκινόραχης» Φλαμπουραρίου και Αυγού Βωβούσας.

12. Στάθμευση τους θερινούς μήνες ομάδες καταδρομών αναρρητών για επέμβαση σε δύσκολα κι απρόσιτα σημεία. Αυτό για απομόνωση κάποιων αρχικής εστίας προ επεκτάσεώς της.

13. Απόφραξη ή κλείσιμο με μπάρρες των ληστικών ορεινών δρόμων, που χρησιμοποιούνται μόνον από τους λαθροκυνηγούς ή τυχόν εμπρηστές, δίχως να υπάρχει δυνατότητα ελέγχου (υπάρχουν άπειρες διακαδώσεις και παρακαμπτήριες διαφυγής).

14. Ενίσχυση με τα προβλεπόμενα υπό της συνθέσεως μηχανικά μέσα και προσωπικό, των δασοαρχείων Ιωαννίνων, Μετσόβου, Κονίτης. Είδαμε σε πυρκαγιές (χαράδρα Αώου) να καταβάλλονται φιλότιμες προσπάθειες, αλλά με τι μέσα...

15. Άμεση φωτογράφιση των καμμένων εκτάσεων, λήψη στοιχείων και τοποθέτηση επί χαρτών ή και κομπιούτερ για διαρκή έλεγχο. Σύνταξη σχεδίου διορθωτικής παρέμβασης.

16. Οι ΟΤΑ να έχουν την ευθύνη κινητοποιήσεων των κατοίκων σε έκτακτες περιπτώσεις, με ποινική δίωξη στην άρνηση για πυρόσβεση. Δε μπορεί να κάθονται όλοι τους καφεενέδες και να τα περιμένουν όλα από το στρατό και τις λιειψές υπηρεσίες.

17. Τοποθέτηση μονίμων φυλάκων στους εθνικούς δρόμους. Εκπαιδευση των εθνικών παραπλησίσι εκπαιδευτών.

18. Αναδιάρθρωση του νόμου «περί δασικών συνεταιρισμών» (όσοι είναι σε συνεταιρισμούς να είναι και μόνιμοι κάτοικοι των χωριών). Θα υπάρξει έτσι η δυνατότητα στο συνεταιρισμό να διαθέτει μια μόνιμη-ελεγχόμενη και καλοεκπαιδευμένη ομάδα πυρόσβεσης.

19. Πρόσληψη των δασοπροσβεστών με διαφανείς διαδικασίες. Πρόκειται να είναι υγιείς, να προσλαμβάνονται σε ικανό διάστημα προ της έναρξης της περιόδου, για εκπαιδευση σε μαθήματα πυρόσβεσης, υλοτομίας, φυσιολογίας φυτών κλπ.

20. Καταστάσεις στα Δασαρχεία των υλοτόμων και των σημείων που υλοτομούν, ώστε σε περίπτωση πυρκαγιάς, να γνωρίζει επακριβώς αυτό την κατάσταση και τις ενέργειες των εργαζομένων.

21. Ενθέρωση του κοινού. Συνεχής συζητήσεις για τις αιτίες των δασικών πυρκαγιών με συμμετοχή κοινών, κοινωνικών φορέων, συλλόγων κλπ.

22. Οι εκτάσεις που καταλαμβάνουν τα δάση να μην αλλάζουν χρήση.

23. Συγκρότηση ειδικού σώματος πυροσβεστών για δασική χρήση. Θα είναι μόνιμοι εργάτες του Δασαρχείου, οι οποίοι θα εκπαιδεύονται από την πυροσβεστική υπηρεσία για δασοπροστασία. Τους χειμερινούς μήνες θα εκτελούν καθήκοντα που θα τους αναθέτει το Δασαρχείο.

ΛΑΪΣΤΙΝΟΙ ΣΥΛΛΟΓΟΙ (1909-1993)

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΜΕΡΤΖΙΟΣ

Ξάνθη και εν τω Ξενοδοχείω Αθηνών και ώρα 10ην π.μ. ίνα εν κοινή συσκέψει ληφθή απόφασις περί ανασυστάσεως του Συλλόγου μας και πραγματοποιηθεί η ίδρυσις αυτού.

Μετά πολλής εκτιμήσεως και

Ελληνικός Πατριωτικός Σύνδεσμος Λαϊστών. Σαρή - Σιαμπάν (Χρυσούπολη) 1914.

πατριωτικών χαιρετισμών η εξουσιοδοτηθείσα προσωρινή επιτροπή».

Η παραπάνω πρόσκληση εκδόθηκε στην Κομοτηνή στις 13-4-1927. Τελικά η προσπάθεια αυτή ευδοκίμησε.

Τουριστική ομάδα Λαϊστών

Στην Αθήνα το 1939 δημιουργήθηκε η «Τουριστική ομάδα Λαϊστών» που είχε σαν στόχο την ανάπτυξη και αξιοποίηση του χωριού. Υπεύθυνοι της «Τουριστικής ομάδας» ήταν οι Π. Περιστέρης, Α. Παπαντωνίου, Ζ. Γκόρδης, Κ. Ποάλας, Δ. Καπέτης, Μ. Καστέλλης και Ν. Ζαχάρης. Οι σκοποί της ομάδας ήταν α) η δημιουργία κατάλληλων συνθηκών για την άνετη διαμονή των Ξενιτεμένων Λαϊστών που θα ήθελαν να επισκεφθούν το χωριό, β) διαφήμιση για τη Λαίστα εξουσιοδοτημένη παραθεριστικό τόπο στο ευρύ κοινό. Όμως το χωριό παρουσίαζε μειονεκτήματα από πλευράς τουριστικής υποδομής.

Η χρησιμοποίηση των υπό των δύο προγενεστέρως λειτουργησάντων Συλλόγων συλλεγέντων χρημάτων και οι πόροι του ανασυσταμένου Συλλόγου δύνανται να βασισθούν ελπίδας ότι ο Σύλλογος αυτός θ' αξιώθει ν' αποδώσει θετική και γόνιμη συνδρομή δια την πλήρωση των αναγκών της πατρίδας μας, της οποίας την μεν ανάμνηση είμεθα πεπεισμένοι ότι άπαντες διατηρείτε στοργικά, την δε πρόσον επιθυμείτε ζωηρώς πρόθυμοι να συντελέσετε εις ταύτην.

Δια την επιτυχίαν του σκοπού τούτου έχομεν την τιμήν να σας παρακαλέσωμε όπως είτε αυτοπροσώπως είτε δι' αντιπροσώπων σας εφοδιασμένους δια σχετικού εγγράφου σας, προσέλθετε εν

συγκεντρώθηκαν για να συζητήσουν τη δημιουργία Συλλόγου. Πράγματι ίδρυσαν το Γεωπονικό και Φιλανθρωπικό Σύνδεσμο Λαϊστών «Η Πρόοδος» με έδρα την Ξάνθη. Το πρώτο Διοικητικό Συμβούλιο απαρτίστηκε από τους κ.κ. Ε. Δαλιάνη, Γ. Γούσιο, Α. Πρωτό-

πληρωματικό του Συλλόγου αποτελείται από 21 άτομα και εγκρίθηκε με την υπ' αριθμ. 64/1977 απόφαση του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης (στις 3-2-1977).

Το καταστατικό του Συλλόγου αποτελείται από 21 άρθρα και εγκρίθηκε με την υπ' αριθμ. 64/1977 απόφαση του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης (στις 3-2-1977).

Τα Δ.Σ. και οι Γ.Σ. του Συλλόγου: Στις 11-12-1977 στην αίθουσα της Εκκλησίας της Παναγίας Γοργοεπηκόου στη Θεσσαλονίκη έγιναν οι εκλογές για την ανόδοξη του Δ.Σ. της περιόδου 1978-81.

1. Ιωάννης Κογκούλης, Πρόεδρος
2. Εμμανουήλ Προβατάς, Αντιπρόεδρος
3. Χάιδω Μπάρτζια, Γραμματέας
4. Αθηνά Βασδέκη, Ταμίας
5. Ιωάννης Πίνιος, Μέλος

Αδελφότητα Λαϊστών
Το 1979 ιδρύθηκε στην Αθήνα η «Αδελφότητα Λαϊστών». Στην Αθήνα υπάρχουν γύρω στις ογδόντα οικογένειες Λαϊστών. Το Διοικητικό Συμβούλιο απαρτίζονταν από τους Παναζή Τζαμπούρα (Πρόεδρος), Δημήτριο Καπέτη (Γραμματέα), Ρόδο Λιάλιο, Γιώργο Καπέτη. Η δραστηριοποίηση της Αδελφότητας κρίθηκε ιδιαίτερα χρήσιμη γιατί βρίσκονταν στην καρδιά του Ελληνικού κράτους και είχε τη δυνατότητα για άμεση παράσταση στα Υπουργεία.

Σημαντικά ήταν τα υπομνήματα που αφορούσαν τα προβλήματα της Λαίστας α) στο Υπουργείο Γεωργίας (Διεύθυνση Δασών) και γ) στην Υπηρεσία Περιφερειακής ανάπτυξης Ιωαννίνων.

Στις 2 Μαρτίου 1981 το Δ.Σ. της «Αδελφότητας Λαϊστών» συνέταξε ένα πλαίσιο προγράμματος οικονομικής ανάπτυξης του χωριού μας με στόχο την εξέλξη του σε Αγροτικό Οικιστικό Κέντρο.

ΕΟΣ Λαίστας
Στη Λαίστα 14-8-1992 (ιδρύθηκε ο Ορειβατικός Σύλλογος Λαίστας. Έδρα του Ορειβατικού Συλλόγου είναι το χωριό Λαίστα. Στις 20 Μαΐου 1993 επικυρώθηκε το καταστατικό του Συλλόγου με απόφαση του Πρωτοδικείου Ιωαννίνων.

Στη συνέχεια έλαβε το λόγο ο Ιωάννης Κογκούλης λέγοντας: «Η επιτροπή για την κατασκευή της

ΤΙ ΓΡΑΦΟΥΝ ΟΙ ΞΕΝΟΙ ΓΙΑ ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ

Δημοσιεύουμε σήμερα χαρακτηριστικά αποσπάσματα από την πολύ ενδιαφέρουσα ανταπόκριση για το Ζαγόρι του Αμερικανού Ron Hall (Ρον Χάλλ) δημοσιευμένη στο μεγάλης κυκλοφορίας περιοδικό των Η.Π.Α. «Condé Nast TRAVELER» (= ταξιδιώτης) τεύχος Ιουλίου 1992 με τίτλο «Η Ελλάδα επάνω στο γκρεμό».

Πρόκειται για ένα οδοιπορικό γραμμένο με γλαφυρότητα από τον Ron Hall, ο οποίος είδε διαφορετικά το Ζαγόρι με το μάτι ενός ευαίσθητου ορειβάτη στις σχέσεις του —των 30 ετών— με την Ελλάδα.

Το κείμενο έφτασε στο περιοδικό μας με τη φροντίδα του κ. Φίλιππα Βαταβάλη μέσω της ανιψιάς του από τις Η.Π.Α. κ. Φωτεινής Γεωργιάδου, καθηγήτριας του Παν/μίου Seattle της Πολιτείας Ουάσιγκτων.

Η απόδοση από τα αγγλικά είναι του κ. Κωνσταντίνου Κουλιδα.

Το Ζαγόρι μπήκε πλέον στα ενδιαφέροντα διεθνών τουριστικών γραφείων και δεν απομένει σε μας τους Ζαγορίσιους παρά να εκμεταλλευτούμε το γεγονός αυτό και ν' απαιτήσουμε από την Πολιτεία να δείξει το ανάλογο ενδιαφέρον για την ανάπτυξη της περιοχής μας.

«Μακριά από τα ελληνικά νησιά είναι μια άλλη μνημώδης Ελλάδα», γράφει ο Ron Hall και ειδικά για το Ζαγόρι λέει: «Μετά από τα νησιά, αυτή η γωνιά πάντοτε με γοητεύει».

Η Σ.Ε.

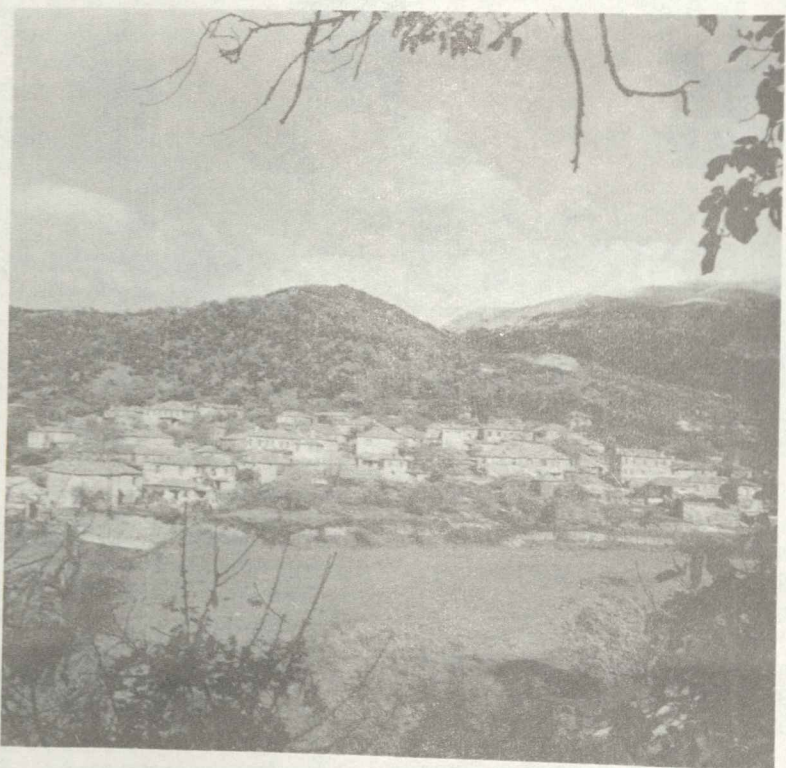
«Η ΕΛΛΑΔΑ ΕΠΑΝΩ ΣΤΟ ΓΚΡΕΜΟ»

Είμαι εδώ στο καταφύγιο του βουνού της Αστράκας, σε υψόμετρο 6.000 πόδια (δηλ. 1.800 μ.) στην κορυφή της Πίνδου, στη βορειοδυτική Ελλάδα, σ' ένα υψίπεδο που παραδοσιακά περιπλανόνταν τσοπάνοι νομάδες Σαρακατσάνοι. Ακριβώς απέναντι στην ανατολή είναι ο όγκος της Γκαμήλας 8.195 πόδια (δηλ. 2.460 μ.), ένα βουνό που μπορεί να παραδεχτεί κάτι σαν τις Άλπεις στις κορυφές του ύψους, αλλά τίποτε στο ύψος του δράματος. Οι ψηλές κορυφές του, ομαλές στην αρχή, από το ύψος αεροπλάνου, αλλά ύστερα, με τρομερή απότομη, χύνει επάνω από τις άκρες του τοπίου σε μια πτώση κοντά-κατακόρυφη πάνω από ένα μίλι (1.600 μ.) κάτω προς το ποτάμι Αώος.

Ακριβώς κάτω από τις ψηλότερες κορυφές, λυωμένα χιόνια τροφοδοτούν μια πλατιά πέτρινη λεκά-

νη και σχηματίζεται η Δρακόλιμνη («Λίμνη του Δράκου»), όμορφα καθεφτίζοντας της Καμήλας την οδοντοτή περιφέρεια. Στο μακρύ της τέλος η λίμνη πλένει το χέλι του γκρεμού, συνδυάζοντας μέσα σε λίγα βήματα ένα σκηνικό από ειδυλλιακή ησυχία μαζί με ένα θέαμα ιλιγγύου.

Ίχνη αρχαίων ποιμένων διασταυρώνουν το πλάτωμα. Οι κύριοι

δρόμοι δύσκολα σημειώνονται με κόκκινες τελείες και έχουν περιγραφεί με αγαπητές λεπτομέρειες σε βιβλία, όπως του Marc S. Dubin «Οδοιπορικό Ελλάδος» και του Tim Salmon «Τα βουνά της Ελλάδος», γιαυτό είναι ανώτατο η ορειβασία της χώρας, ίσως η καλύτερη σε ολόκληρη την Ευρώπη. Ελλάδα, αυτό είναι εύκολο να το ξεχάσει, είναι η τριών τετάρτων βουνισία ερημιά, των νησιών τους η προσάρτηση της λίμνης. Από εδώ, εφόσον έχετε να ξεδέψετε ένα μήνα χρονικό διάστημα, μπορείτε να ταξιδέψετε στους θεούς του Ολύμπου ή στο Μαντείο των Δελφών —ένα βουνό ταξιδεύοντας εκατοντάδες μίλια— χωρίς να ξεσκονίσεις αγροτικό πολιτισμό.

Οπωσδήποτε, τέτοιοι μαθαμένοι, είναι για περισσότερο σοβαρούς περιηγητές από μένα. Η κύρια αιτία για την οποία σ' αυτή την τελευταία γωνιά της Ελλάδος, είναι να γράψω ανταπόκριση από μια αξιοσημείωτη περιοχή που ξεπλώνεται κάτω από την άλλη πλευρά του αυχένα και τη δύση και το νότο. Είναι ένα θέαμα από θαυμάσια δασή, κέρδος η αναπνοή, πυργώνου-

νται ασβεστολιθικοί γκρεμοί και —αυτή είναι η έκπληξη— σπάνια παλιά λιθόχτιστα χωριά με ένα γούστο και ξεχωριστή ομορφιά εντελώς απρόσμενη είναι αυτό το απομακρυσμένο, άγριο τοπίο.

Η περιοχή ονομάζεται Ζαγόρι και τα χωριά (υπάρχουν σαράντα πέντε απ' αυτά) ονομάζονται Ζαγοροχώρια. Όπως θα δούμε, έχουν γίνει το κύριο σημείο αντιπαράθε-

Κίνα — ξεπλώνεται ογδόντα μίλια προς το βορρά, αλλά δύο άλλοι οδοί караβανιών Ανατολής περνούν κοντά στο Ζαγόρι και μπορεί να είχαν δώσει στους κατοίκους την αρχική τους δοκιμή για ληστείες, εφόσον δεν γίνονταν τιμίες δολοφονίες.

Καθώς αναπτύσσονταν η εμπορική φιλοδοξία τους, οι άνδρες του Ζαγορίου εγκαταλείπουν τον παρόδο των βουνών τους, συχνά κόπο για δεκαετίες, γυρεύοντας ευκαιρίες. Ξαπλώθηκαν προς τα βόρεια στην Κεντρική Ευρώπη και προς τα νότια, τόσο μακριά όπως στην Αίγυπτο. Αλλά ατυχώς η πολύ οικονομική αποδημία, δεν μετακίνησαν και τις οικογένειές τους «Σπίτι» παρέμενε το Ζαγόρι και αυτό είναι όταν στη μετέπειτα ζωή αυτοί οι έμποροι — ηφαισταύοι επέστρεφαν, βοηθούσαν και της τύχης τους, και με τον καιρό έχτιζαν σπίτια, εκκλησιές, γέφυρες και σχολεία.

Κατά το χρονικό διάστημα της απουσίας τους, οι έμποροι Ζαγορίου μίσθωναν Σουλιώτες πολέμους να φυλάγουν τα χωριά, αλλά εκεί δεν υπήρχε ανάγκη για ακριβή οχυρώματα. Τα βουνά και οι χαράδρες ήταν οχυρώματα εναντίον μερικών γαλύτερης επίθεσης, και τα μέγαρά με τη θαυμάσια χτισμένη πέτρα, με φως περιτειχισμένες αυλές, αδιαπέραστο κελλάρι αποθήκης, δωματίων και θύρες βαλανιδιάς με καρφιά σιδερένια, ήταν ένας στόχος για ευκαιριακές λεηλασίες.

Τα παιδιά στο Ζαγόρι αποκτούσαν μια καλή εκπαίδευση. Ο 19ος αιώνας έφερε ανάπτυξη των σχολικών κτιρίων και γρήγορα οι Ζαγορίσιοι της διασποράς περιλαμβανόμενων και γιατρών επιστημόνων, δασκάλων και διευθυντών αναδείχθηκαν τόσο καλοί όσο και σαν έμποροι.

Η τύχη των χωριών κορυφώθηκε μετά το 1788 με τη διακρίβωση του Αλή Πασά, ο απάνθρωπος πορσ αλλά λαμπρός δεσπότης που ήξερε να κάνει τέτοια εντύπωση στο νεαρό Λόρδο Βύρωνα. Ο Αλής της λίμνης των Ιωαννίνων, ακριβώς στην περιοχή από το Ζαγόρι και προχώρησε να σφετεριστεί δύναμη από τον Τούρκο αφέντη του μέχρις ότου μεγάλο μέρος από τη Βόρεια Ήπειρο ανήκε στην προσωπική του κυριαρχία. Συνεπώς, οι Ζαγορίσιοι έμποροι έκαναν διαπραγμάτευση, συμφωνώντας να πληρώνουν φόρους στον Αλή με ανταπόδοση αυτονομίας και ειδικών προνομίων. Αλλά στην άστατη ατμόσφαιρα ακολούθησε ο θάνατος του Αλή, του Ζαγορίου η ευνοϊκή θέση είχε χαθεί.

οριστικά και από το 1860 άρχισε η παρακμή. Ευκαιριακή μετανάστευση πήρε τη θέση της οριστικής μετανάστευσης και πολλά χωριά έπεσαν στην παρακμή, ένα σχέδιο που επιταχύνθηκε από τους δύο παγκοσμίους πολέμους, όταν πολλά από τα ανατολικά Ζαγοροχώρια καταστράφηκαν από φωτιά: Από τους Τούρκους το 1917 και από τους Γερμανούς το 1940.

Αλλά σε πείσμα της δυστυχίας τους, περίπου μια ντουζίνα από τα χωριά έχουν επιβιώσει πραγματικά καθώς ήταν πριν από δύο αιώνες. Είναι μία μοναδική και όμορφη κληρονομιά.

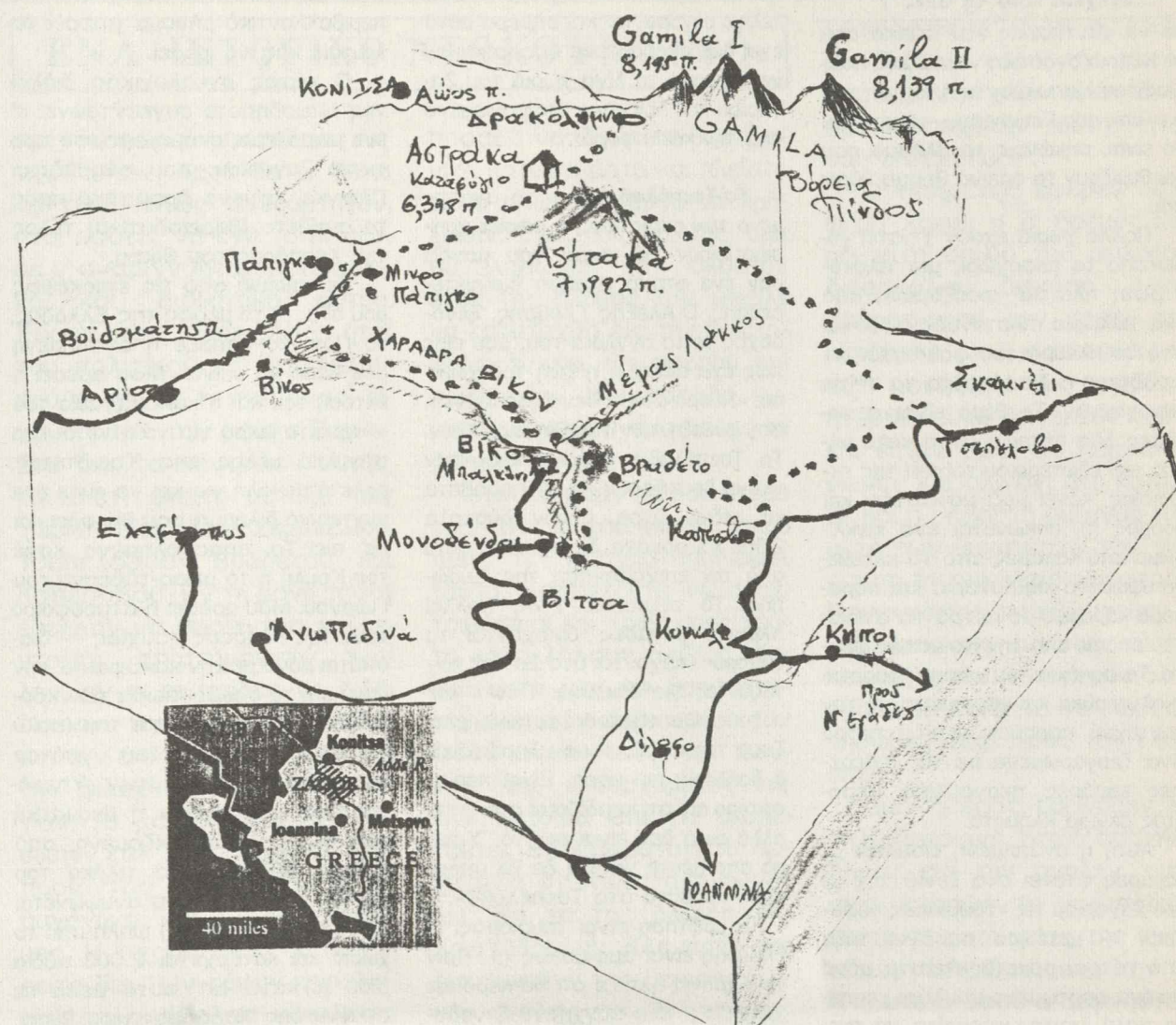
Οι καλύτεροι μήνες για οδοιπορία στο Ζαγόρι είναι από τον Απρίλιο μέχρι τον Ιούνιο, όταν τα αγριολούλουδα αφθονούν και η θέα του βουνού είναι η καλύτερη και το Σεπτέμβριο με Οκτώβριο, όταν οι τουρίστες έχουν φύγει και το θαυμάσιο φθινόπωρο είναι ακόμη γεμάτο.

Οι κύριες οδοί προς τα νότια δια μέσου μιας πλατιάς, εύφορης κοιλάδας, έπειτα διακλαδίζονται δεξιά προς τα δυτικά διπλώνονται στα βουνά της Πίνδου. Το τοπίο στις αρχές φαίνεται ασημάντο. Τέλειο ορεινό σκηνικό, τίποτε περισσότερο. Αλλά ύστερα ο δρόμος, αναρριχόμενος πάντοτε βαθύτερα μέσα στην Πίνδο, υπερβαίνει μια ψηλή κορυφή και μία βαγνερική μεταμόρφωση παίρνει θέση. Είστε μέσα σε μεγάλους ρυθμούς και κατεπειγόντα ορεινά μοτίβα του Ζαγορίου.

Πολλά βιβλία οδηγών σε κατευθύνουν πρώτα στο Μονοδέντρι, το ευκολότερο σημείο να πλησιάσεις τη θέα της πλέον θεαματικής του Ζαγορίου, τη Χαράδρα του Βίκου.

Η χαράδρα, η μεγαλύτερη της Ευρώπης, τιτλοφορείται κάποτε σαν το Grand Canyon της Ελλάδος, η οποία ίσως είναι μία μικρή πλάνη. Το κύριο φαράγγι του Βίκου είναι ακριβώς δέκα μίλια μακρύ και ένα μίλι ή περίπου πλην — ένα απλό τμήμα από την έκταση και το πανομοιότυπο της Αριζόνας. Και ενώ το Grand Canyon καταδύεται σ' ένα βάθος περισσότερο από ένα μίλι, ο Βίκος κατά μέσο όρο ακριβώς είναι τα 5/8 απ' αυτό, ένα χιλιόμετρο κατακόρυφα. Και όμως αυτό είναι περισσότερο βατό, περισσότερο συγκεντρωμένο αλλά ακόμη άφοβο που κάνει τη Χαράδρα του Βίκου τόσο έντονο και συνεπώς εμπειρία.

Ήταν στη Χαράδρα του Βίκου τέτοια εμπειρία, για πρώτη φορά στη ζωή μου μια επίθεση ιλιγγύου. Ο δρόμος δια μέσου του Μονοδενδρίου σε οδηγεί σε ένα μικρό μοναστήρι, που ονομάζεται Αγία Παρασκευή, αναρριχόμενος σαν ένα

Ο χάρτης από τη σελίδα 112 του περιοδικού Condé Nast TRAVELER.

Σημείωση μεταφραστική: Τα νούμερα στο υψόμετρο αναφέρονται σε πόδια. Η ψηλότερη κορυφή της Γκαμήλας 8.195 π. (= 2.458 μ.). Αστράκα 7.992 π. (= 2.397 μ.). Δρακόλιμνη 6.890 π. (= 2.067 μ.).

αέρινο καθαρό πρόσωπο γκρεμού παραπάνω από 3.000 πόδια (900 μ.) κρέμασμα. Παραπέρα από το μοναστήρι, μια στενή άκρη και μήκος του προσώπου του γκρεμού σε οδηγεί σαν μονοπάτι σ' ένα παλιό σπήλαιο του ασκητή. Το μονοπάτι είναι όλο κι όλο τριάντα ίντσες (0,75 μ.) πλατύ και δεν υπάρχει περισσότερο ρίσκο να πέσεις σε τέτοιο πέσιμο έξω από το κρεβάτι.

Κράτησα τα νεύρα μου για διακόσιες γιάρδες (180 μ.) όπου ένα μικρό (βραχύ) ανοίγμα στο χείλος του γκρεμού έχει σπάσει και η άβυσσος 3.000 ποδών (900 μ.) έχει γεφυρωποιηθεί με λίγες χοντρές σανίδες. Σχεδιάζω σαν θα συνεχιζόμουν κατακόρυφα. Και όμως αυτό είναι περισσότερο βατό, περισσότερο συγκεντρωμένο αλλά ακόμη άφοβο που κάνει τη Χαράδρα του Βίκου τόσο έντονο και συνεπώς εμπειρία.

Ένας άλλος δύσκολος δρόμος από το Μονοδέντρι, οδοδείκτης

προς Οξιά, αναρριχάσαι σ' ένα ψηλότερο και ακόμη περισσότερη θεαματική άποψη, γνωστή τοπικά ως το Μπαλκόνι του Βίκου (Οξιά). Σου προσφέρει την πλέον ολοκληρωμένη θέα όχι μόνο από τη χαράδρα αλλά επίσης και του κυρίου παραποτάμου του, του Μέντα Λάκου («μεγάλη τρύπα»), μοναχό του ακόμη μία χαράδρα πλέον των 2.500 ποδιών (750 μ.) βάθος, κομμένο μακριά μέσα στο σώμα της Γκαμήλας. Αυτό το πανόραμα είναι χωρίς αμφιβολία ένα από τα μεγαλύτερα θεάματα της Ευρώπης, ακόμη ο δρόμος γι' αυτό αισθάνεται όπως ο δρόμος για πουθενά. Δεν υπάρχουν σταθμοί ενθουσίων, όχι «παράκινγκ λεωφορείων» και κανένας δε σε ρωτάει για χρήματα ή σε πιέζει για αχρείαστη βοήθεια και το διακριτικό μονοπάτι έξω στο χείλος του γκρεμού δεν είχε ακόμη οδοδείκτη. Το Ζαγόρι πρέπει να είναι μία από τις τελευταίες τέτοιες θέσεις στη γη, όπου οι ενδείξεις του τουρισμού απουσιάζουν, έχουν ακόμη να φτάσουν.

Τα χωριά του Ζαγορίου, συχνά λέγεται, φαίνεται να φύτρωσαν στη

γη στην οποία υπάρχουν. Αυτό είναι σχεδόν η αλήθεια κυριολεκτικά. Η τοπική γκρίζα λεμονόπετρα είναι φυσικά διαστρωμένη έτσι ώστε πέτρινες εμφανίσεις σταματούν σαν έτοιμες φέτες σωρών σπινθιαίου χτισματος, απαιτώντας να είναι συνθετοσμένα με τα σπίτια. Περισσότερες αξίες είναι λεπτές... η μαύρη γκρίζα πλάκα, χρησιμοποιείται για τις χαρακτηριστικές στέγες των Ζαγοροχωριών. Είναι αυτές οι στέγες, υπεράνω των άλλων, που δίνουν στα χωριά τη νηφαλιότητα τους, διαχρονική αξιοπρέπεια.

Κατά τη διάρκεια της εφημερίας, πλανόδιες κομπανιές από χήστες, ξυλουργούς και ζωγράφους συνεισφέρουν στα Ζαγοροχώρια μικροπυλώντας τις ικανότητές τους. Μετέφεραν ιδέες από χωριό σε χωριό, καταλήγοντας σε αξιοσημείωτη ενότητα των τύπων σε ολόκληρη την περιοχή. Κατά τη διάρκεια της κύριας φάσεως της ανεγέρσεως, τα μέσα του 19ου αι., οι έμποροι μοναχοί τους έφερναν μαζί τους τύπους από τη Δυτική και Κεντρική Ευρώπη. Σε τμήματα των Ζαγοροχωριών, σήμερα είναι εύκο-

Συνέχεια στη σελ. 8

Συνέχεια από τη σελ. 7

λο να φανταστείς τον σάκκο σου σε κάποια αγροτική γωνιά της Γαλλίας του Ναπολέοντα ή ακόμη της Αγγλίας του Γεωργίου —μέχρι, αυτό είναι, σηκώνεις το βλέμμα σου και θυμίζουν το ορεινό θέαμα γύρω σου.

Πολλά χωριά έχουν χτιστεί γύρω από το μεσοχώρι, μια πλακόστρωτη πλατεία, σκιαζόμενη από ένα πελώριο πλατανόδεντρο και από τα πλευρά του φαίνονται περισσότερα ενδιαφέροντα τα σπίτια των χωριών. Το θέμα είναι οι καμάρες: Μία πέτρινη στοά κατά μήκος του εξωτερικού τοίχου της εκκλησίας, κάνει μαζί μοναστήρι και κορμός (:), σηκώνεται ένα κιγκλίδωμα από καμάρες από το ελεύθερο υψωμένο καμπαναριό και παραπέρα καμάρες με πέτρα το στέγασμα επάνω από την Κοινοτική βρύση. Τα σοκάκια του χωριού όμορφα γκαλντερίσματα και στρωμένα με την πανταχού παρούσα γκριζά πέτρα είναι ζευγαρωμένα με τις σιδερένιες καμάρες περγουλιές φέρνοντας σκιερὰ κλήματα.

Αυτή η αγαπημένη δουλειά με καμάρες φτάνει στο ζενίθ της με του Ζαγορίου τις «τουρκικές γέφυρες» — μετέωρα ουράνια τόξα από πέτρα, αρκετά κλειστά μόνο για ένα φορτωμένο μουλάρι και πάρα πολύ λεπτό, μπορείτε να σκεφθείτε, να ανθίσταται στα κτυπήματα του χειμώνα των χειμάρρων. Τέτοιες γέφυρες υπάρχουν (σ. 128) σ' ολόκληρα τα Βαλκάνια (Μόσταρ στη Ερζεγοβίνη, είναι το πλέον γνωστό), αλλά πουθενά δεν είναι τόσο άφθονα και τόσο κομψά όπως στο Ζαγόρι.

Το ριχό λαγγάδι παρακάτω από το χωριό των Κήπων δεν έχει λιγότερο από έξι έξοχα παραδείγματα, περιλαμβανομένου του μοναδικού του τριπλόζευγαρωμένου γεφυριού, ένα λεπτό με τρία πέτρινα ουράνια τόξα τέλος.

Σήμερα, τα περισσότερα ικανοποιητικά χωριά αρχιτεκτονικά βρίσκονται στην περιοχή γύρω από τις γέφυρες των Κήπων - Δίλοφο, Κουκούλι και Καπέσοβο. Από το Καπέσοβο, μία ευφυής μηχανική πέτρινη σκάλα φειδώνεται (αφελίσσεται) χίλια πόδια (300 μ.) επάνω ένα πρόσωπο γκρεμού στο Βραδέτο, το ψηλότερο χωριό των Ζαγοροχωριών.

Είναι ακόμη λογικά άθικτο και το ομόνιμος πληθυσμός του έχει ελαττωθεί στο όγδοο. Άλλα χωριά είναι άξια συζητήσεως. Το πλούσιο εσωτερικό της εκκλησίας των Νεγάδων είναι μία υπενθύμιση ότι αυτή η τώρα αδύνατη κοινότητα ήταν κάποτε μια εστία πλούτου και πολυτέλειας.

Η Βίτσα, ένα άλλο κάποτε

πλούσιο χωριό, ακόμη έχει πολλά τέλεια μέγαρα, αν και σήμερα αυτό έχει διαιρεθεί με ένα δρόμο και είναι ένα από τα λίγα χωριά του Ζαγορίου που δεν είναι απομονωμένο από την κυκλοφορία.

Το Τσεπέλοβο είναι το αγαπημένο των σκηνιτών, οι οποίοι χρησιμοποιούν το μικρό του μαγαζί σαν ένα φτηνό σταθμό διανυκτέρευσης. Ο Αλέξης Γκούρης, ξενόδοχος με τα αγγλικά του, μου είπε πως έχει αλλάξει η ζωή του χωριού: «Νεαρά άτομα δεν εξασκούνται στη φύλαξη των προβάτων πλέον. Το Τσεπέλοβο χρησιμοποιούνταν για να βοσκήσουν 15.000 πρόβατα και γίδια. Τώρα έχουν δύσκολα 2.000 και μονάχα διατηρούμε αυτά από την επιχορήγηση της Ευρώπης. Το τελευταίο έτος πολλοί Αλβανοί φυγάδες διέρχονται τα σύνορα κι έρχονται στο Ζαγόρι κοιτάζοντας για δουλειά. Πέντε απ' αυτούς είναι τώρα οι τσοπάνοι μας. Τους τρέφουμε, τους πληρώνουμε 5 δολάρια μια μέρα. Είναι περισσότερο απ' ότι κερδίζουν στο σπίτι, αλλά αυτό δεν είναι σωστό. Ύστερα από πέντε χρόνια δε θα υπάρχουν πρόβατα στο Τσεπέλοβο».

Η ερώτηση είναι τουρισμός; Ο Γκούρης είναι αμφίβολος (:). Πριν τρία χρόνια ήλπιζε ότι θα κερδίσει χρήματα μ' ένα σύγχρονο ξενοδοχείο, αλλά αποκτήσαν πρώτα. Έχτισαν ένα τυπικό ελληνικό όμορφο που ονομάζεται το ξενοδοχείο Δρακόλιμνη: ένα σκυθρωπό συμπαγές κουτί λεπτά επιστρωμένο με βιομηχανικά ντυμένη πέτρα, με μια σπηλιά εστιατόριο για γκρουπ τουριστών.

Την ημέρα της επίσκεψής μου, ήμουν ανακουφισμένος να δω αυτό το καλό του Γκούρη αυτοσχεδιασμένο ξενοδοχείο, προσαρμωμένο από χωριατοειδή γύρω από ένα λουλουδιασμένο κήπο, έκανε καλύτερες δουλειές απ' αυτό το κακοσχεδιασμένο συγκεκριμένο αντίπαλο.

Πιθανόν σαν κάποια δικαιολογία, Γκούρης είναι με μετατροπή για οικολογικό τουρισμό, μία λέξη που τώρα ραντίζει ελευθερία μέσα στη συνομιλία του. Ανά σχέδιο έχει συζητηθεί που τρομάζει ένα σκηνικό δρόμου από το Τσεπέλοβο προς τον κύριο όγκο της Γκαμήλας.

Θα μετατρέψει το χωριό του σ' ένα τουριστικό πολυάσχολο σταυροδρόμι, αλλά με το κόστος της καταστροφής αυτών των αγαπητών βουνών για περιηγητές.

Ο Γκούρης είχε οδηγήσει την τοπική αντίθεση για το δρόμο αυτό, τόσο πολύ επιτυχώς. Ύστερα από 30 χρόνια αδιαφορίας, παραμελησεως της τουριστικής αναπτύξεως

στην Ελλάδα, αυτό φαίνεται ότι το περιβαλλοντικό μήνυμα μπορεί τελευταία κάτι να φέρει.

Ο κύριος ογκολογικός διάλογος οπωσδήποτε συγκεντρώνει σ' ένα μικρότερο, ακόμη ομορφότερο χωριό Ζαγορίου, που ονομάζεται Πάπιγκο, κείμενο δραματικά προς το αντίθετο (βορειοδυτικά) τέλος της Χαράδρας του Βίκου.

Σε καθεμία από τις επισκέψεις μου σ' αυτό το μέρος της Ελλάδας, το Πάπιγκο υπήρξε η αγαπημένη μου θέση να μείνω. Μου αρέσει η έκτασή του και η καλοκαθαρία του — αρκετά μικρό για να γίνεται ένα στιγμιαίο μέλος της Κοινότητας, αρκετά μεγάλη για κει να είναι ένα νυχτερινό δίλημμα που θα φάει και θα πιεί: Το απασχολημένο καφέ του Κούλη ή το μπαρ-ταβέρνα του Γιώργου. Μου αρέσει η ατμόσφαιρά τους της πλήρους ησυχίας — διασπάται μόνο με την κακοφωνία, την αυγή και το σουρουπωμα των κουδουνιών των γιδιών και του (πολύ ευκαιριακά) νυχτερινού χρόνου ουρλιάσματος των λύκων. Υπεράνω όλων μου αρέσει η θεαματική τοποθεσία, υποστηριζόμενη από καθαρή λεμονόπιτρα πλάκα του βουνού Αστράκα, που ανυψώνεται 4.500 πόδια (1.350 μ.) ψηλά από το χωριό και κατέρχεται 2.000 πόδια (600 μ.) κάτω απ' αυτό μέσα σε αγνά της Χαράδρας του Βίκου. Αυτός ο δυνατός κύβος βουνού φαίνεται σαν ένα κολοσσιαίο οχύρωμα. Απ' όπου η τοπική ονομασία του, Πύργου Παπίγκου.

Το Πάπιγκο πιστεύεται ότι ήταν η παλιότερη αποικία στο Ζαγόρι. Υπάρχει εδώ μία εκκλησία αρκετά πρώιμη του 912 μ.Χ., αλλά τα περισσότερα από τα σημερινά κτίρια χρονολογούνται από την ευημερούσα εποχή του Αλή Πασά.

Ως συνήθως, στο μεσοχώρι καμαρώνει ένα αγαλμα προς τον ευεργέτη του χωριού —στην περίπτωση αυτή του Μιχαήλ Αναγνωστοπούλου, που μετανάστευσε από το Πάπιγκο στις Η. Π. Αμερικής κι έγινε ο άξιος διευθυντής του ιοντιούτου των κωφών κι αλάλων, το οποίο διευθετήθηκε με τη φροντίδα της Ελένης Κέλλερ.

Πριν από το θάνατό του το 1906 ο Αναγνωστόπουλος ανήγειρε σχολείο για τα παιδιά του Παπίγκου, ελπίζοντας να αναχαιτίσει την ήδη πτώση του πληθυσμού.

Η εκκλήση, οπωσδήποτε συνεχίζεται: Το Πάπιγκο σήμερα έχει μόνο ογδόντα μόνιμους κατοίκους, συν άλλους 22 το Μικρό Πάπιγκο, που αποτελεί μέρος της Κοινότητας, πριν από δεκαοχτώ χρόνια το σχολείο έκλεισε οριστικά.

Δεν υπάρχουν πλέον παιδιά στο χωριό.

Περίπου κατά την εποχή του κλεισίματος του σχολείου, το Πάπιγκο απέκτησε ένα νέο και αναπάντεχο ευεργέτη. Λέγω αναπάντεχο γιατί υπήρχε μικρή μαρτυρία, είτε πριν είτε μετά, του Ελληνικού Εθνικού Οργανισμού Τουρισμού επιδεικνύοντας ένα γιώτα σκέψης για τις υποθέσεις του περιβάλλοντος. Αλλά την εποχή αυτή στο '70, ο ΕΟΤ εισήχθη με τολμηρή πρωτοπορία πολιτική — ένα βοηθητικό βιβλίο εξάσκησης στον οικολογικό τουρισμό.

Ονομάζονταν το σχέδιο Παραδοσιακή Αποκατάσταση. Η ιδέα ήταν ότι ο ΕΟΤ μπορούσε να λάβει ευκαιριακά ιδιοκτήτες από τα εγκαταλελειμένα σπίτια σε καταρρέοντα χωριά για μια περίοδο δέκα ή δώδεκα ετών. Θα τα ανακαίνιζαν σε ψηλό βαθμό, ύστερα θα λειτουργούσαν σαν μικροί ξενώνες για να αναπληρώσουν μερικά από τα έξοδα.

Ένας αριθμός οδηγού των σχεδίων Παραδοσιακή Αποκατάσταση εφαρμόστηκε σε διαφορετικές γωνιές της Ελλάδας, τα κυριότερα στα χωριά Μέστα στο νησί της Χίου, Φισκάρδο στην Κεφαλονιά, στη Σαντορίνη, Βιζίτσα στο βουνό Πήλιο και Πάπιγκο στο Ζαγόρι.

Το 1987 επισκέφθηκε όλα αυτά τα πέντε. Ήταν από την αρχή καθαρό ότι το σχέδιο είχε μια θαυμάσια επιτυχία. Όχι μόνο οι αποκαταστάσεις είχαν γίνει έξοχα, κάνοντας αυτά τα χωριά τώρα μεταξύ των πλέον ελκυστικά στην Ελλάδα, αλλά υπήρξαν αξιοσημείωτες συνεργασίες. Με επιδεξιότητα τα παλιά κτίρια είχαν ξανααμεινθεί, ξαναοικοδομήθηκαν χωριά που είχαν εκσυγχρονιστεί και ιδιωτικές αναπτύξεις άρχισαν να ακολουθούν τις οδηγίες του ΕΟΤ με όμοιες ανακαινίσεις. Αυτό το έτος το σχέδιο Παπίγκου κέρδισε μια αναγνώριση για την καλύτερη ανοικοδόμηση των κτιρίων στην Ευρώπη.

«Θηλεία βόρειας Πίνδου» (περιγράφοντας με ποικιλίες, στους οδηγούς μετακινήσεως). Αυτός αρχίζει με αναρρίχηση στην πτέρυγα της Αστράκας και στους «πύργους» του Παπίγκου στη Δρακόλιμνη και στο ορεινό καταφύγιο όπου άρχισε αυτή η έρευνα. Απ' εδώ, μια οδοιπορία ολόκληρης μέρας απαιτείται για τα υψίπεδα του Τσεπέλοβου (όπου συναντήσαμε τον ιδιοκτήτη του Ξενώνα Γκούρη).

Μία όμορφη δια μέσου Βραδέτου οδοιπορία φτάνει στις «Τουρκικές γέφυρες» των Κήπων και στο αξιγάπητο χωριό του Κεντρικού Ζαγορίου. Και τελικώς, υπάρχει η αληθινή οχτώρη οδοιπορία από το Μονοδέντρι πίσω στο Πάπιγκο δια μέσου του βάθους της Χαράδρας του Βίκου.

Επιστολή του Ζαγορίσιου λόγιου Νικ. Τσιγαρά από το Βραδέτο, δημοσιευμένη στο «ΑΤΤΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ» το έτος 1886.

Γ' ΜΕΡΟΣ

(συνέχεια και τέλος)

«Οι ειρηνέμοι Ζαγορίσιοι, περιφανή, ως σας είπον, θέσιν κατέχοντες εκ τε του πλούτου και της ικανότητος αυτών, ήσαν εν πλήρει γνώσει της όλης καταστάσεως της εταιρίας των Φιλικών, και συνέτρεχον μεν πάση δυνάμει, αλλ' απεφάσισαν, όταν είδον πως τα εαυτής ήρχισαν να έχωσιν από του 1815, ίνα ειδικώς μεριμνήσωσι περί της ίδιας ημών πατρίδος, του Ζαγορίου, και τοσοούτω μάλλον, καθόσον υπήρχον λόγοι, δι' ους η γενική εξέγερσις δεν προσεδόκατο τόσον ταχέως, όσον πολλά περιστατικά επεταχύνον αυτήν. Ενήργουν λοιπόν περί ανυψώσεως αυτού εις ηγεμονίαν, οία ήτο τότε η του Μαυροβουνίου. Ποίτα συνέλαβε πρώτος την ιδέα, αν ταύτην δεν γνωρίζω. Ηξεύρω όμως ότι οι εν Ιασίω Ζαγορίσιοι πρώτοι εφάνησαν ως δημιουργοί της ιδέας ταύτης, αλλά υπήρξαν αξιοσημείωτες συνεργασίες. Με επιδεξιότητα τα παλιά κτίρια είχαν ξανααμεινθεί, ξαναοικοδομήθηκαν χωριά που είχαν εκσυγχρονιστεί και ιδιωτικές αναπτύξεις άρχισαν να ακολουθούν τις οδηγίες του ΕΟΤ με όμοιες ανακαινίσεις. Αυτό το έτος το σχέδιο Παπίγκου κέρδισε μια αναγνώριση για την καλύτερη ανοικοδόμηση των κτιρίων στην Ευρώπη.

«Θηλεία βόρειας Πίνδου» (περιγράφοντας με ποικιλίες, στους οδηγούς μετακινήσεως). Αυτός αρχίζει με αναρρίχηση στην πτέρυγα της Αστράκας και στους «πύργους» του Παπίγκου στη Δρακόλιμνη και στο ορεινό καταφύγιο όπου άρχισε αυτή η έρευνα. Απ' εδώ, μια οδοιπορία ολόκληρης μέρας απαιτείται για τα υψίπεδα του Τσεπέλοβου (όπου συναντήσαμε τον ιδιοκτήτη του Ξενώνα Γκούρη).

Μία όμορφη δια μέσου Βραδέτου οδοιπορία φτάνει στις «Τουρκικές γέφυρες» των Κήπων και στο αξιγάπητο χωριό του Κεντρικού Ζαγορίου. Και τελικώς, υπάρχει η αληθινή οχτώρη οδοιπορία από το Μονοδέντρι πίσω στο Πάπιγκο δια μέσου του βάθους της Χαράδρας του Βίκου.

ΕΝΑ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΟ

σμένον φόρον υποτελείας εις την Πύλην, κατά δε τα άλλα να ήναι όλως ανεξάρτητον, ήτοι ουδείς να έχη το δικαίωμα ν' αναμινύνηται εις τα αστικά και διοικητικά αυτού. Έδραν του αρχιερέως, ήτοι του πολιτικού και θρησκευτικού αρχηγού η ηγεμόνος, είχαν ορίσει την μονήν Ρογκοβού δια το κεντρικόν αυτής, και διότι έκειτο μεταξύ των χωρίων Νεγάδων, Σκαμνελίου, Τσεπελόβου, Βραδέτου και Καπεσόβου. Εν τη μονή ταύτη έμελλον να συστήσωσι και κεντρικην επιστημονικην σχολήν, εν η οι παιδες να διδάσκωνται την εγκύκλιον παιδείαν, την ελληνικην φιλολογίαν, την φιλοσοφίαν, την θεολογίαν, τα μαθηματικά, την φυσικην και την χημείαν, και προϊόντος του χρόνου να εισαγάγωσι και άλλα επιστήμας. Η σχολή αυτή θα διετηρείτο δια των τόκων κεφαλαίου, όπερ ήθελον καταθέσει εις ασφαλή τινα τράπεζαν. Οι μαθηταί θα διητώντο εν αυτή ως εν κοινοβίω και ουδεμία μεταξύ αυτών διάκρισις θα επετρέπετο. Τα της δικαιοσύνης θ' ανετίθεντο εις ένα άνδρα. Ούτος και τέσσαρες έτεροι ικανοί ευπατρίδαι θ' απήρτιζον το ανώτατον δικαστήριον υπό την προεδρείαν αυτού. Κατ' έτος θα συνεκαλείτο εν ωρισμένη εποχή γενική συνέλευσις, ης πρόεδρος θα ήτο ο αρχιερέως, ήτοι ο πολιτικός και θρησκευτικός ηγήςτωρ, μελη δε ταύτης ο προϊστάμενος της δικαιοσύνης μετά των συναδέλφων αυτού και ανά εις αντιπρόσωπος εξ εκάστης κώμης του Ζαγορίου. Η συνέλευσις αυτή θα εξέλεγε την διαχείρισιν εν γένει, θα εκάτρου του τε Σουλτάνου και Βρούζος και άλλοι, να λάβωσι δια χρημάτων παρά του Σουλτάνου φερμάνιον, δι ου το Ζαγόριον να διέπται πολιτικώς και θρησκευτικώς υπό αρχιερέως, ως διωκείτο τότε το παντός, όπερ θα υπεβάλλετο αυτή και όπερ αφεώρα εις την τάξιν, ασφάλειαν και ευημερίαν του τόπου. Προϋτίθεντο

προσέτι να ιδρύσωσι βιομηχανικά καταστήματα και πλείστα άλλα επωφελή έργα να πράξωσιν. Έκαστος πολίτης, άμα συμπληρώσας το εικοστόν έτος της ηλικίας του, ώφειλε να καταταχθή εις την πολιτοφυλακίην και να φρουρή επί πενταετίαν την πατρίδα γυμναζόμενος συνάμα και εις τα όπλα».

«Ταύτα ήσαν τα κυριώτερα του κανονισμού αυτών. Αλλά πριν ή πραγματοποιήσωσι ταύτα, εσκέπτοντο να προετοιμάσωσι και τους προς τούτο καταλλήλους άνδρας. Και πολιτικόν μεν και θρησκευτικόν αρχηγόν είχαν ορίσει τον διδάσκαλον Νεόφυτον Δούκαν, ος, κατερχόμενος εις την πατρίδα επί τω σκοπώ τούτω, θα χειροτονείτο αρχιερέως εν Κωνσταντινουπόλει δια τα της δικαιοσύνης Χριστόδουλον Κλονάρην και διευθυντήν της επιστημονικής σχολής εμέ, διό και απεστάλην εγώ μεν μετ' άλλων εις Λειψίαν, άλλοι δε νέοι αλλαχού της Ευρώπης, ίνα σπουδάσωμεν, και ίνα προετοιμασθώμεν εις το έργον, εις ο έκαστος είχε κληθή».

«Τοιαύτα εβουλεύοντο οι φιλοπάτριδες εκείνοι άνδρες, προσέθετο ο αείμνηστος διδάσκαλος, εντείνας την φωνήν αυτού, ήθελον δ' αφευκώς πραγματοποιήσει, αν η μεγάλη εθνική εξέγερσις δεν προελάμβανεν αυτούς, ότε πλέον πάσα μερική σκέψις και ενέργεια εγκατελείφθη, και πάντες εσκέπτοντο ήδη περί της απελευθερώσεως του όλου έθνους και της παλιγγενείας αυτού. Το σχέδιον λοιπόν έμεινεν απραγματοποίητον την παραμονήν της εκτελέσεως του, η δε δυστυχής εκείνη χώρα διατελεί έτι υπό την τυραννίαν των χαλδούπιδων. Εις σας νυν τους νεώτερους, τους βλέποντας εδώ τα καλά της ελευθερίας, τα οποία άνευ κόπων, κινδύνων και θυσιών δεν αποκτώνται, εναπόκειται να φροντίσχη περί της πατρίδος εκείνης, ήτις σας ενέγγισε, σας έβρεψε και σας έστειλεν εδώ να

εκπαιδευήτε· διότι οι αοίδιμοι Ριζάραι χάριν της πατρίδος και ουχί χάριν υμών ίδρυσαν την σχολήν ταύτην, ήτις σας εκπαιδεύει».

Ο υπηρέτης έφερεν αφέψημα καφέ, η δ' ήρμος και ηδυτάτη ομιλία του μειλιχίου διδασκάλου διεκόπη. Αφού απερρόφησε τον καφέν και μετέβαλε την καπνοσύριγγα, ως συνήθως, εις ράβδον, ηγέρθη, ει και ήλγει τον πόδα, και είπεν υμίν, ας περιπατήσωμεν και ολίγον, ότε κατήθε και η σεβαστή σύζυγός του μετά των θυγατέρων του, φέρουσα εν αγκάλαις τον μικρόν Παναγιώτην, ον εθώπευσεν ο φιλόστοργος εκείνος πατήρ και εφίλησεν. Υπάγωμεν όλοι ομού, είπεν είτα, να περιπατήσωμεν εκεί προς τον ελαιώνα.

Δύο ημέρας εμείναμεν εν τη Καισαριανή, ότε δ' επανήλθομεν εις την σχολήν, αμέσως έγγραψα το επεισόδιον τούτο της ιστορίας της ιδιαίτερας πατρίδος μου, την δ' επαύριον, αφού ο αείμνηστος διδάσκαλος εξήλθε της παραδόσεως, προσήλθον ν' αναγνώσω αυτά τούτο και συμπληρώσω κενά τινα. Ο διδάσκαλος δια φωνής γλυκειάς και υπομειδιών, έγγραφες αυτό; μοι είπε. Μάλιστα, αλλ' έχω κενά τινα και απορίας να διορθώσω. Άς το ακούσω. Ηναψα την καπνοσύριγγά του και με ηκροάτο αναγινώσκοντα τα γραφέντα, άτινα και διώρθουν συνάμα. Αφού ετελείωσα την ανάγνωσιν. Καλώς; μοι είπεν, έποίησας να γράψης ταύτα, οσάκις δ' ακούετε παρ' ημών, οίτινες μετ' ολίγον θ' απέλθωμεν του κόσμου τούτου, τοιαύτα να σημειώτε, όπως έπραξας, ίνα διατηρώνται και μη μένωσιν άνωστα.

Ούτω πράγματι, φίλε Ειρηναίε, διετήρησα το επεισόδιον τούτο, όπερ άλλως ήθελε μείνει μετά τοσοούτων άλλων άνωστον.

Εγγραφον εν Αθήναις, Ιουλίου αρχομένω 1885.

Ν. ΤΣΙΓΑΡΑΣ
Δια την πιστήν αντιγραφήν -
Αθήναι

Μάνθος Κ. Οικονόμος,
τέως Γυμνασιάρχης

ΟΙ ΣΤΕΡΝΕΣ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ΜΟΥ

(Λαογραφικά σύμμικτα περιοχής Μονοδενδρίου)

ΣΑΒΒΑ Θ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Από τα παλιά χρόνια, από τον καιρό της ίδρυσής του, το χωριό μου ήταν άνυδρο και οι κάτοικοι του βασανίζονταν από την έλλειψη του νερού. Η φύση του εδάφους της περιοχής είναι τέτοια, που δεν επιτρέπει τη συγκέντρωση υπόγειων νερών. Όλη η έκταση αποτελείται από ασβεστολιθικά πετρώματα, συμπαγείς όγκους βράχων με βαθιές ρωγμές και χαραδρώσεις, που λειτουργούν σαν σουρωτήρι και όταν βρέχει τα νερά χάνονται σε μεγάλα βάθη, αφήνοντας την επιφάνεια πάντα διψασμένη.

Μια άλλη αιτία επίσης, που στερεί την περιοχή μας από πηγαία νερά, είναι η Χαράδρα του Βίκου, το μεγάλο αυτό χάσμα, που σχεδόν κυκλώνει όλη την έκταση του χωριού από βορειοανατολικά και την απομονώνει από τους ορεινούς όγκους της Τύμφης και δεν επιτρέπει τη δημιουργία υπόγειων φυσικών δεξαμενών για να τροφοδοτήσουν στη συνέχεια επιφανειακές πηγές.

Για το λόγο αυτό και δεν υπάρχει ποτέ υγρασία στην περιοχή μας και το κλίμα είναι ξηρότατο και υγιεινό. Μπορεί να βρέχει μερόνυχτα αλλά μόλις σταματήσουν οι βροχές το έδαφος είναι και πάλι όπως πρώτα στεγνό.

Ετσι η έλλειψη του νερού, του πολιτισμού αυτού αγαθού, ήταν ανέκαθεν έντονη και άνθρωποι και ζώα υπέφεραν πολύ. Στα παλιότερα χρόνια όλα τα σπίτια συντηρούσαν πολλά ζώα —τα οικόδια— και οι ανάγκες σε νερό, για το πότισμά τους, πολλαπλασιάζονταν. Ιδιαίτερα όσοι είχαν χοντρά ζώα αγελάδες, αλογα κλπ. αντιμετώπιζαν σοβαρότερο πρόβλημα.

«Τ' ασπρολίθια», όπως αποκαλούσαν οι άλλοι Ζαγορίσιοι τα χωριά μας, που ήταν εντεύθεν της χαράδρας του Βίκου προς τα Δυτικά, με τις στέγες τους σκεπασμένες από ασπρόπλακες είχαν μόνιμο το πρόβλημα της έλλειψης του νερού. Οι γυναίκες που σήμερα είναι ηλικίας 70 ετών και άνω, έχοντας ζήσει αυτήν την κατάσταση, τις ακούμε να λένε με παράπονο. «Μάκρυναν τα χέρια μας να κουβαλάμε το νερό μια ζωή».

Και δεν έφτανε αυτό είχαν και το μεράκι να διατηρούν σχολαστική καθαριότητα, «εκ των ενόντων». Ήταν υποδειγματική η πάστρα στα σπίτια τους και οι

αυλές τους λαμποκοπούσαν. Πως τα κατάφεραν; Αυτό ήταν το μυστικό της Ζαγορίσιας νοικοκυράς. Αφού και σήμερα ακόμα, εθισμένες σ' αυτόν τον τρόπο ζωής χρησιμοποιούν με φειδώ και οικονομία το νερό, «μη δε φτάσει».

Τη σοβαρότητα αυτού του προβλήματος προσπάθησαν να αντιμετωπίσουν με τις «στέρνες», τεχνητές δεξαμενές για τη συγκέντρωση των βρόχινων νερών. Και καλά όταν έβρεχε. Σαν ήταν ανομβρία τι έκαναν! Τότε άρχιζαν μεγαλύτερες περιπέτειες και ιδιαίτερα για «κείνους που δεν είχα στέρνα». Έφταναν ως το «Κορνίσι» για να πάρουν νερό. Το Κορνίσι είναι μια τοποθεσία στην αγροτική περιοχή Βίτσας, που απέχει από το χωριό μας 1½ ώρα ποδοδρόμο. Εκεί υπάρχει άφθονο πηγαίο νερό.

Κι εδώ αξίζει ν' αναφέρω ένα χαρακτηριστικό περιστατικό, που μου διηγήθηκε η ηλικιωμένη μητέρα μου, που χρονολογικά δεν απέχει και πολύ από το σήμερα. Και είναι σαν ένα μνημόσυνο, η αναφορά του ονόματός της σήμερα, γιατί δεν πέρασε πολύς καιρός που μου διηγήθηκε την ιστορία αυτή —τον Ιούλιο του '92— και σ' ένα μήνα αργότερα έφυγε από κοντά μας για πάντα μαζί με το παράπονο ίσως, γιατί δε χάριζε για πολύ τα καλά της ύδρευσης.

Αναφέρεται στην εποχή μπροστά από τον πόλεμο του '40. «Σε κάποια περίοδο μεγάλης ανομβρίας στις 27 Αυγούστου μια συντροφιά από 3-4 γυναίκες πήγαν στο Κορνίσι για νερό με τα φορτηγά ζώα. Αφού γέμισαν και φόρτωσαν τις βαρέλες στα ζώα πήραν και ένα «μπαργάτσι» (= χάλκινο δοχείο χωρητικότητας 5-6 κιλών, που μεταφέρονταν στο χέρι όπως ο κουβάς) για ν' αυξήσουν έτσι την ποσότητα του νερού, που θα μετέφεραν και ξεκίνησαν για την επιστροφή. Ο δρόμος αυτή τη φορά ήταν ανηφορικός και πολύ δύσκολα μπορούσες να κρατάς τόσο βάρος στο χέρι. Έτσι περπατώντας έφτασαν κοντά στο γειτονικό χωριό Βίτσα, όπου ξαφνικά έπιασε δυνατή βροχή, από εκείνες τις καλοκαιριάτικες απόρροες μεθόρες και τις έκανε μούσκεμα. Εξ άλλου δεν είχαν προβλέψει να πάρουν ομπρέλες μια και ήταν καλοκαιρία, όταν ξεκίνησαν από το χωριό τους.

Όμως παρά το νερό που έρχονταν οι ουρανοί, αυτές δεν άδειασαν το μπαργάτσι, που κρατούσαν στο χέρι τους, ν' απαλλαγούν από το πρόσθετο βάρος και συνέχισαν το δρόμο τους ως που έφτασαν στα σπίτια τους φορτωμένες το νερό! Τόσο είχε μαυρίσει η καρδιά τους από την έλλειψη του νερού και δεν λειτούργησε η λογική σ' εκείνη τη δεδομένη στιγμή!»

Άλλη μια χαρακτηριστική εικόνα, πολύ συνηθισμένη στα χρόνια εκείνα, ήταν το βάσανο της δίψας και στα ζώα, όταν στέρευαν οι «λούτσες» (= ανοιχτές ομβροδεξαμενές για το πότισμα ζώων).

Θυμάμαι έντονα την αγελάδα του σπιτιού μας, που όταν γύριζε διψασμένη το βράδυ από τη βοσκή, έκανε τη μουσούδα της μέσα στο νερό σ' ένα μεγάλο καζάνι, που είχαμε φροντίσει από νωρίς να είναι γεμάτο, και ροφούσε το νερό με τόση βουλιμία, που δεν προλαβαίναμε να το συμπληρώσουμε. Σαν έσβυνε έτσι τη δίψα της, αποχωρούσε νοχελικά με τυμπανιαία την κοιλιά της, που ταλαντευόταν πέρα-δώθε όπως ένα ασκή γεμάτο με νερό. Τώρα κάνω τη σκέψη, πως όταν λέγαμε για κάποιον «σαν το βόϊδι πίνει νερό», η έκφραση αυτή να προέρχεται από την παραπάνω σκηνή.

Επίσης οι κτηνοτρόφοι με τα κοπάδια τους πόση ταλαιπωρία κάθε καλοκαίρι για να ποτίσουν τα πρόβατά τους. Τα κατέβαζαν από το βουνό κάτω στη λούτσα, στα «Βαρκά», δύο και τρεις ώρες απόσταση για να τα ποτίσουν και πάλι να επιστρέψουν στη βοσκή, γιατί ο τόπος την εποχή εκείνη στα χαμηλά ήταν «μπαρούτι» (= ξηραμένα τα χόρτα από τη ζέστη). Αν ήταν δυνατόν να ξεδιψάσουν ύστερα από μια τέτοια πολύωρη και κοπιαστική πορεία μέσα στο κάμα του καλοκαιριού και τον κουρνιαχτό, που σέρνει το κοπάδι.

Δυο γήλοφοι, που υπάρχουν στο χωριό μας και το έδαφός τους είναι αργιλλώδες (λιοβάρι) κρατούν πολύ λίγα επιφανειακά νερά, τα οποία καταλήγουν σε πηγάδια απ' όπου υδρεύονταν οι πρώτοι κάτοικοι του οικισμού. Στους λόφους αυτού αναπτύχθηκαν πολύ μεγάλα δέντρα φιλόρες, λεύκες και βελανιδιές σχηματίζοντας τα δυο πανέμορφα δάση, αληθινό στολίδι του χωριού,

απόδειξη πως τα μέρη αυτά «ενοκρατούν» και ευνοούν έτσι την ανάπτυξη των δέντρων.

Τ' άλλα δέντρα, εκτός της περιοχής αυτής, με δυσκολία προσπαθούν ν' αντλήσουν υγρασία ζωής ανάμεσα από τις σχισμές των βράχων, όπου είναι γαντζωμένα. Είναι τόσο φτενό το έδαφος για την ευδοκίμηση των φυτών.

Τα πηγάδια που υπάρχουν στην περιοχή των δύο λόφων έχουν κτιστεί από τα πολύ παλιά χρόνια, όπως αναφέρεται σε γραπτες μαρτυρίες. «Εκ των φρεσίων των εν τη θέσει «Γεντίσση», ανώρυξε (1687) έξαρχος τις εκ της οικογενείας του Μισού το δε εν τη θέσει «Καϊνούργιας» δρόμος» Ιωαννίκιος τις μοναχός της Μονής του Προφήτου Ηλία (1719) το δε παρά τη Μονή τούτη ανώρυξεν ιδία δαπάνη Μπατάς τις, τα δύο έτερα κείμενα άνωθεν της Λούτσας της Μπακινας (βόθρου) ο Δημήτριος Κόνιαρης, άτινα οι απόγονοι αυτού δεδόντως περιποιούντο μέχρι χθες και ετεσκεύαζον». (Ιωάννη Λαμπρίδη «Ηπειρωτικά αγαθωεργήματα»).

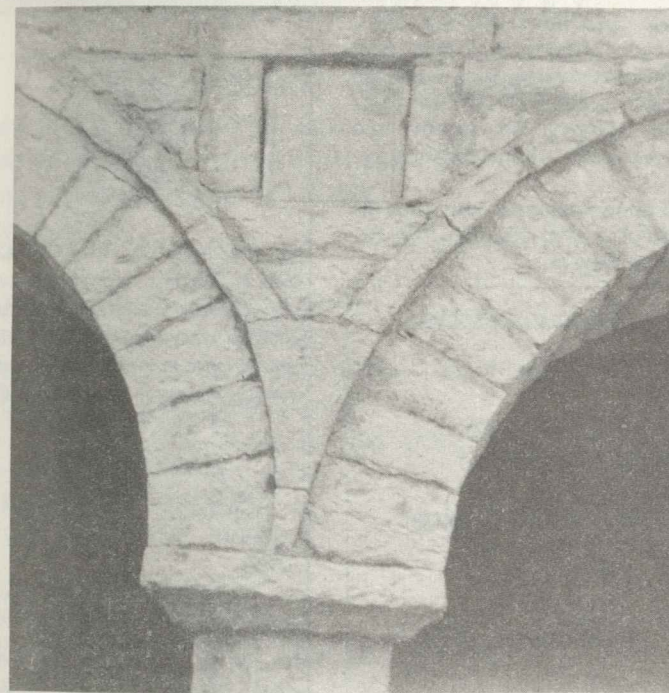
Στη θέση «Γεντίσση» σώζονται δύο πηγάδια και μάλιστα πιστεύεται, πως ύστερα από τις ανακαλύψεις που έγιναν από την αρχαιολογική υπηρεσία όπου αποκαλύφθηκε αρχαίος οικισμός, οι πρώτοι κάτοικοι της περιοχής υδρεύονταν από αυτά τα πηγάδια. Βρέθηκαν ακόμα σημάδια παλιού υδραγωγείου πηλίνου σωλήνης «Κιούγκας», που έφεραν το νερό από τα πηγάδια σε μια βρύση, η οποία είχε νερό ως τα τελευταία χρόνια κατά τους χειμερινούς μήνες καθώς και την άνοιξη. Το περισευούμενο νερό της βρύσης συγκεντρωνόταν σε μια παρακείμενη τεχνητή δεξαμενή, τη «στέρνα», —όπως την έλεγαν— μια τέλεια κατασκευημένη επιφανειακή. Το κτίσμα αυτό σώζεται ακόμα και έχουν φτυρωθεί στο εσωτερικό του άγρια δέντρα μεγάλων διαστάσεων, που φανερώνουν έτσι την ηλικία του.

Εκτός από τα πηγάδια της «Γεντίσσης» σώζεται το πηγάδι του Αϊ-Λια και το πηγάδι της «Κατελάνες». Το τελευταίο είναι και σήμερα σε χρήση και οι κάτοικοι του χωριού ποτίζουν τα ζώα τους. Είναι πολύ βαθύ και έχει ωραίο, γευστικό και δροσιστικό νερό.

γκών των κατοίκων του σε νερό, άρχισαν να κατασκευάζονται οι στέρνες, που δεν ήταν καθόλου εύκολη εργασία, γιατί η σύσταση του εδάφους δεν το επέτρεπε. Όλη η περιοχή, όπως και στην αρχή έγινε λόγος, αποτελείται από ασβεστολιθικά πετρώματα, συμπαγείς βράχους, που για να γίνει η εκσκαφή για το χτίσιμο της στέρνας, χρειάζονταν πολύμηνη προσπάθεια και πολύς κόπος. Πολλές φορές πελεκούσαν το βράχο με σφήνες και καλέμια για να δημιουργήσουν τον κατάλληλο χώρο. Σε πολλές περιπτώσεις, όπως διηγούνται οι παλιότεροι, η προσπάθεια για το χτίσιμο στέρνας εγκαταλείφτηκε από την παρουσία, κατά την πρόοδο των εργασιών, σκληρού βράχου, γρανίτη και από την αιτία αυτή πάλι, μερικές στέρνες είναι πολύ μικρές σε χωρητικότητα.

στέρνες, ως ένα μέτρο από τη βάση, ορθογώνιο παραλληλεπίπεδο, που η παράπλευρη επιφάνεια του περιβάλλεται από τέσσερα υπερμεγέθη «καπάκια» (= πλάκες πέτρινες) μονοκόμματα, τα οποία συγκρατούνται με δύο λαμαρινένια κολάρα το ένα στην κορυφή και το άλλο στην βάση.

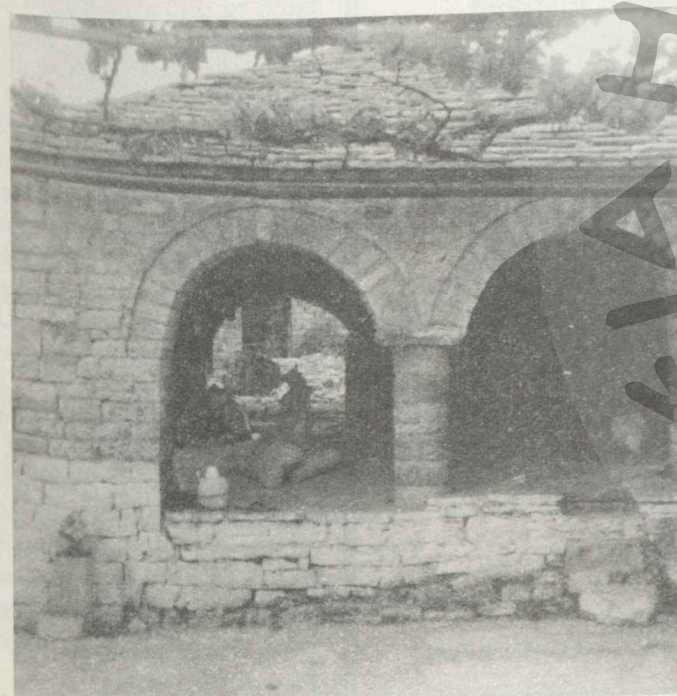
Ένα τέτοιο χαρακτηριστικό χαγιάτι είναι χτισμένο πάνω από τη στέρνα στην αυλή του σπιτιού «Μπασιανώστα», σήμερα ιδιοκτησία αδελφών Π. Λαδιά, με ωραίες συμμετρικές καμάρες και πέτρινες κολώνες, το οποίο ανακατασκευάστηκε από την Αρχαιολογική Υπηρεσία, σαν διατηρητέο μνημείο, το έτος 1985. Στο τρίγωνο που σχηματίζεται από τις δύο αψίδες προς τη νότια πλευρά υπάρχει εντοιχισμένη πλάκα με την εγχάρακτη επιγραφή: «ΕΝ ΕΤΕΙ 1827 18 Ν° 25 Η ΠΑΡΟΥ-

Μάλιστα υπήρχε κάποτε η σκέψη να μεταφερθεί το νερό του στο χωριό για αποκλειστική χρήση σαν πόσιμο.

Ακριβώς δίπλα απ' αυτό υπήρχε και άλλο πηγάδι, το οποίο καταστράφηκε και μόνο τα ερείπιά του απόμειναν. Δεν ήταν τόσο βαθύ και γρήγορα σώνονταν το νερό. Φαίνεται η φλέβα του νερού πήγαινε στο διπλανό πηγάδι, που σπάνια στέρευε. Στα νεώτερα χρόνια στη δεκαετία του '70 το πηγάδι επισκευάστηκε με δαπάνες του Συλλόγου Μονοδενδριτών και τοποθετήθηκε κατά και από λαμαρίνα, που κλείνει με ασφάλεια για την αποφυγή τυχόν ατυχήματος. Είναι πολύ κοντά στο χωριό, κάτω από την κεντρική εκκλησία και τα παιδιά φτάνουν ως εκεί στα παιχνίδια τους.

Πάντα εμφανίζει ο φόβος στην καρδιά των μαναδών, όταν μάλιστα φέρνουν και στο νου τους το τραγικό περιστατικό της Μήδαινας.

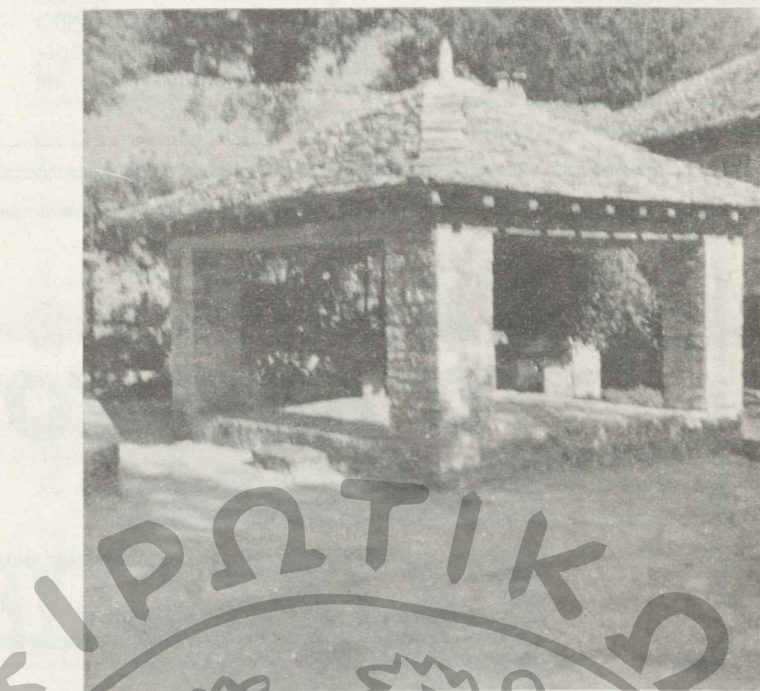

Η Μήδαινα, γυναίκα του Μήδα Γκόντου από το χωριό μας, μια καλή και φρόνιμη γυναίκα απηυδυσμένη από τη βάρβαρη συμπεριφορά του άντρα της, όπως μολογούν οι παλιότεροι, πήρε το βυζαντινικό παιδί της και ρίχτηκε μες' το πηγάδι βάζοντας έτσι τέρμα στη βασανισμένη της ζωή.

Το γεγονός αυτό συντάραξε τη μικρή κοινωνία του χωριού και οι κατάρες για τον τύραννο άντρα έπιασαν και ύστερα από λίγα χρόνια το '18 τον πήραν οι Ιταλοί και κανένας δεν έμαθε τι ατόγινε.

Λένε πως τον σκότωσαν, γιατί ανέκαθεν οι σχέσεις του με το Νόμο και την αστυνομία δεν ήταν καλές.

Οι στέρνες:
Περιγραφή - τρόπος κατασκευής τους - άλλες πληροφορίες.
Με την αύξηση του πληθυσμού του οικισμού και των ανα-

Τις πέτρες, που έβγαζαν κατά την «ανώρυξη», τις χρησιμοποιούσαν επί τόπου για να χτίσουν τον τοίχο της στέρνας σε σχήμα κυλινδρικό με απόλυτη συμμετρία και ασυμμετρικό τρόπο.

Πραγματικά αυτές οι κατασκευές είναι αληθινά έργα τέλειότητας. Τις στέρνες τις έκτιζαν συνήθως στο υπόγειο του σπιτιού ενσωματωμένες στην όλη οικοδομή και αν αυτό δεν ήταν εύκολο σε παρακείμενο χώρο, εξωτερικές.

Στην περίπτωση αυτή για να μην είναι εκτεθειμένες, έκτιζαν πάνω από τη στέρνα ένα τετράπλευρο οικοδόμημα 4Χ4 μέτρα περίπου μετετράριχη στέγη «το χαγιάτι». Σε πολλές στέρνες αυτό το «χαγιάτι» είναι ένα κομψότεχο κτίσμα. Η στέγη του στηρίζεται σε τέσσερις συμμετρικές καμάρες ή σε ισομήκεις πέτρινες κολώνες και ακριβώς στο κέντρο του δαπέδου υπερέχει το στόμιο της

ΣΑ ΕΓΙΝΕ ΔΙ ΕΞΟΔΩΝ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΣΙΡΕΜΕΤΗ Κ ΤΗΣ ΣΥΜΒΙΑΣ ΑΥΤΟΥ ΑΣΗΜΩΣ ΕΙΣ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ ΜΑΝΔΑΝΤΡΙ.

Επίσης στη στέρνα της εκκλησίας το χαγιάτι είναι ανοιχτό και η τετράτοιχη στέγη του στηρίζεται σε τέσσερις κολώνες πέτρινες (ορθογώνια παραλληλεπίπεδα) με μια καταληκτική άνεση παρ' όλο το βάρος της από τις σχιστολιθικές πλάκες, που είναι σκεπασμένη.

Στον ίδιο ρυθμό είναι χτισμένο και το χαγιάτι της στέρνας του μοναστηριού στον Προφήτη Ηλία.

(ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ)

1. Οι γυναίκες που αποτελούσαν τη συντροφιά ήταν: 1) Ελένη Αστερινού - Θεοδώρα 88 ετών (σήμερα (1992) 2) Μαριάνθη τ' Κοντογιάννη - Καραγιαννίδη και 3) Γίτσα η Μαργαρίτα μακαρίτισσα.

Αυτές τις μέρες κυκλοφόρησε:

ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ
«ΤΑ ΓΙΑΝΝΙΝΑ ΤΟΥ ΜΕΣΟΠΟΛΕΜΟΥ»
Τόμος Δ' (1921-1922)

Ο τέταρτος τόμος της συνθετικής εργασίας του κ. Ιωάννου Ν. Νικολαΐδου αναφέρεται στη διετία του 1921-1922, κατά την οποία η ελληνική τραγωδία κορυφώνεται για να καταλήξει στην κάθαρση με επιπτώσεις κοσμογονικές για τον Ελληνισμό. Οι αντιφάσεις της πολιτικής που ακολούθησε η «Ηνωμένη Αντιπολίτευση» μετά τη νίκη της στις εκλογές της 1ης Νοεμβρίου 1920, οδήγησαν στην αποσύνθεση της ίδιας της παράταξης και κατά προέκταση και της πολιτικής της, η οποία απέτυχε, εξαιτίας και της αντίδρασης των πρώην συμμάχων της Ελλάδος, που με το πρόσχημα της πολιτειακής μεταβολής, βοήθησαν τον Κεμάλ στην ανασυγκρότησή του, πιστεύοντας ότι έτσι εξυπηρετούσαν τα συμφέροντά τους. Το αποτέλεσμα ήταν η μεγαλύτερη εθνική συμφορά των νεώτερων χρόνων: η Μικρασιατική καταστροφή, μ' όλες τις συνέπειές της.

Τη διετία του 1921-22 τα Γιάννινα την έζησαν έντονα, με τις ιδιαίτερες συνθήκες που επικρα-

τούσαν στην περιοχή, σε συνάρτηση πάντα με το Βορειοηπειρωτικό ζήτημα.

Στη δίνη των μεγάλων γεγονότων

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Το περιοδικό μας τύπωσε κατάλογο των περιεχομένων των τευχών του από την αρχή της έκδοσής του μέχρι τέλους του έτους 1992, ο οποίος και θ' αποσταλεί σε όλους τους συνδρομητές του, αντί του χρηματικού ποσού των 500 δραχμών, που αντιστοιχεί στο κόστος της έκδοσης. Επίσης σας γνωρίζουμε ότι στα γραφεία μας, υπάρχουν αρκετά αντίτυπα του βιβλίου του κ. Φρίξου Τζιόβα με τίτλο «Κατάλογος Συγγραφέων Περιοχής Ζαγορίου», που διατίθεται δωρεάν σε κάθε ενδιαφερόμενο.

της διετίας ρέει και η ζωή της οικογένειας του Πέτρου Κωστίδη που βρίσκεται αντιμέτωπη με τη δική της μοίρα. Νέα πρόσωπα, από την πυρπολημένη Σμύρνη, θα μπουν στο προσκήνιο και θα πλουτίσουν το μύθο.

Η έκδοση κοσμείται και με πολλές ανέκδοτες φωτογραφίες από οικογενειακά αρχεία.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΖΑΓΟΡΙΟΥ

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ
 ΥΛΗΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ
το ΖΑΓΟΡΙ μας

(Από 1978 μέχρι 1992)

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:
 ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΝΤΙΝΑΛΕΞΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

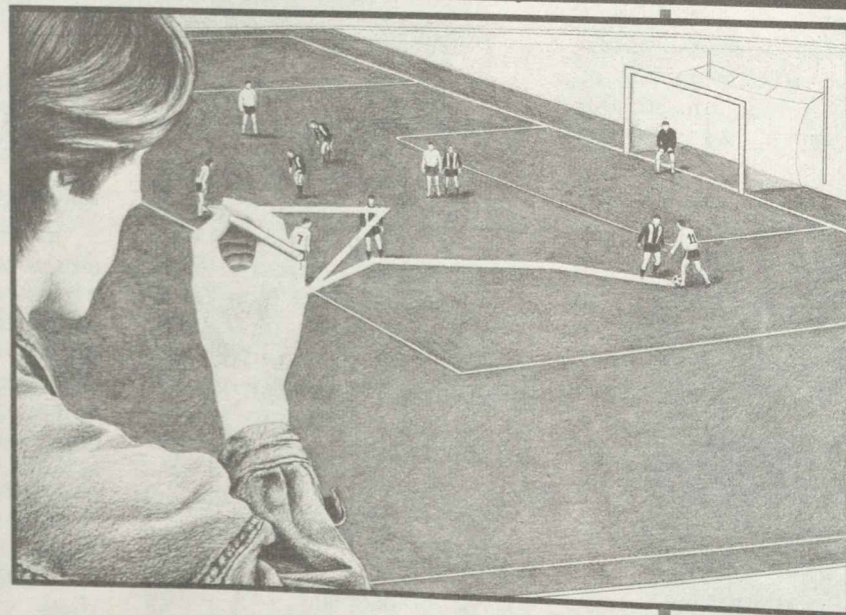
το ΖΑΓΟΡΙ μας

14

ΓΙΑΝΝΙΝΑ 1993

ΚΑΝΕ ΤΟ ΔΙΚΟ ΣΟΥ ΠΑΙΧΝΙΔΙ

ΚΑΙ ΚΕΡΔΙΣΕ ΤΟ.

ΠΡΟ-ΠΟ

Η τύχη είναι στα χέρια σου.

Η ΡΙΖΑΡΕΙΟΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ και το υπο την αιγίδα της Πνευματικό Κέντρο «Κ. Λαζαρίδης» επαναπροκηρύσσουν διαγωνισμό για την εκπόνηση εργασίας αδημοσίευτης ή εργασίων με θέμα:
Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΣΤΑ ΖΑΓΟΡΟΧΩΡΙΑ

— Προθεσμία υποβολής χειρογράφων μέχρι 31ης Μαρτίου 1995.

— Χρηματικά έπαθλα συνολικού ποσού 1.500.000 δρχ.

— Το μισό του ανωτέρω ποσού (δρχ. 750.000) μπορεί να δοθεί στην εργασία που θα κριθεί άξια του Α' βραβείου.

— Γίνονται δεκτές και επί μέρους συμβολές (ακόμη και για ένα μόνο χωρίο), στις οποίες θα απονεμηθούν επίσης τιμητικές διακρίσεις (έπαινος ή εύφημη μνεία) με χρηματικό έπαθλο.

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ και οδηγίες για τη σύνταξη της εργασίας τους μπορούν να λάβουν οι ενδιαφερόμενοι από τους καθηγητές του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων Ελευθερία Νικολαΐδη και Γ. Παπαγεωργίου, μέλη της Επιτροπής του Πνευματικού Κέντρου «Κ. Λαζαρίδης». Δαπάνες για τη συγκέντρωση υλικού (ανατυπώσεις φωτογραφιών, σχολείων, δασκάλων, μαθητών κ.λπ., φωτοτυπίες εγγράφων, μαθητολογίων κ.λπ.), μπορούν να καλυφθούν από πρόσθετα κονδύλια του Ιδρύματος.

ΓΕΝΙΚΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ: Σύνομη αναδρομή στο παρελθόν. Διεξοδική παρουσίαση της περιόδου από το 1913 μέχρι σήμερα (απαραιτήτως). Χωριστό κεφάλαιο για κάθε χωριό: Σχολικά κτίρια, δωρεές και κληροδοτήματα, δάσκαλοι, αριθμός μαθητών κ.λπ. Σε κάθε κεφάλαιο μπορούν να περιληφθούν και οι καταγόμενοι από το χωριό εκπαιδευτικοί λειτουργοί που υπηρέτησαν αλλού (δάσκαλοι, καθηγητές, καθηγητές πανεπιστημίων κ.λπ.), καθώς και άλλοι άνθρωποι των γραμμών κ.λπ.

Οι συγγραφείς διατηρούν τα δικαιώματα δημοσίευσης της εργασίας τους, οι αγωνοθέτες όμως θα έχουν το δικαίωμα να χρησιμοποιήσουν εν όλω ή εν μέρει τις εργασίες αυτές για την εκπόνηση και έκδοση ενδεχομένως ολοκληρωμένης εργασίας για το ίδιο θέμα.

Μέρες γαλήνης κι ανασασμού στην πατρική βεράντα. Πολλές οι χάρες του χωριού κι αφειδώλετες του Μάη οι ομορφιές, αμύγουν το γαλάζιο τουρανού με του περιγύρου το πράσινο ταπέτο, κεντημένο με μύρια χρώματα και τραγουδισμένο με ερωτικές νότες των πουλιών της Άνοιξης.

Λαμπρός μεσουράνα ο ήλιος τ' αγκαλιάζει με τη ζωογόνα του πνοή.

Στη γαλήνη του πατρικού μου και του ανασασμού το αναγάλλισμα, σφαλώ τα μάτια μου ευτυχισμένα κι αναπολώ...

Μάης 1993

«ΖΑΓΟΡΙ»

Όλα μες την απόλυτη κυριαρχία του πράσινου μες το απόλυτο δικαίωμα της φύσης. Σ' ένα βράχο που δικαιωματικά μου ανήκει και σε μια δύση που ελαττωματικά με καλύπτει. Κάποτε η Ανατολή ήταν το βίτσιό μου κι ο ήλιος οιδιπόδειος πατέρας. Κι αυτή τη στιγμή η Δύση γίνεται νέο σύνδρομο και, δεν έχω από πατέρα. Το θεληματικό σαγόνι του βουνού και τα σκαμμένα ζυγωματικά επιμένουν στο ναρκισσισμό τους. Και το πέτρινο καμμένο σπίτι του Ζαγοριού τονίζει με σθένος το εγώ του. Το νέο σύνδρομο της δύσης βαφτίζεται έρωτας. Έχεις ερωτευτεί; Αυτή την αιώνια στιγμή με καλύπτει η πλατωνική σχέση που όμως πιο δυνατή από έρωτα, με παρασέρνει στην ηδονή. Έχεις ερωτευτεί πλατωνικά. Με καταλαβαίνεις...

Αρσινόη Τσακαλογιάννη

ΖΑΓΟΡΙΣΙΟΙ ΠΟΙΗΤΕΣ

ΤΟ ΠΑΤΡΙΚΟ ΜΟΥ ΣΠΙΤΙ

Λιμάνι γαλήνιο το πατρικό μου,
 χαιρέτησε με χαρά το αγκυροβόλμά μου.
 στερνή ρότα στα πελάγη της ζωής,
 ο γυρισμός μου.

Λιμάνι στοργικό το πατρικό μου,
 δέχτηκε στην νύξη αγκαλιά του
 —ιδία μάνα π' αγκαλιάζει το χαμένο της παιδί—
 την θαλασσοδαρμένη άγκυρά μου,
 κι ο θαλασσοπόρος-καπετάνιος της ζωής
 σημείωσε στο ημερολόγιό του
 το τελευταίο αγκυροβόλμά του.

Μια συγγραφή πολύχρονη
 το ημερολόγιο του σκάφους,
 πλούτιζε μέρα τη μέρα τις άγραφες σελίδες του.
 Μια ιστορία, σαν παραμύθι
 —το παραμύθι της ζωής μου—
 ακριβό φυλαχτό της μνήμης μου,
 στα περασμένα της ζωής μου μονοπάτια.

Μέρες γαλήνης κι ανασασμού
 στην πατρική βεράντα.
 Πολλές οι χάρες του χωριού
 κι αφειδώλετες του Μάη οι ομορφιές,
 αμύγουν το γαλάζιο τουρανού
 με του περιγύρου το πράσινο ταπέτο,
 κεντημένο με μύρια χρώματα
 και τραγουδισμένο με ερωτικές νότες
 των πουλιών της Άνοιξης.
 Λαμπρός μεσουράνα ο ήλιος
 τ' αγκαλιάζει με τη ζωογόνα του πνοή.

Στη γαλήνη του πατρικού μου
 και του ανασασμού το αναγάλλισμα,
 σφαλώ τα μάτια μου ευτυχισμένα
 κι αναπολώ...

Μάης 1993

«ΖΑΓΟΡΙ»

Όλα μες την απόλυτη κυριαρχία του πράσινου μες το απόλυτο δικαίωμα της φύσης. Σ' ένα βράχο που δικαιωματικά μου ανήκει και σε μια δύση που ελαττωματικά με καλύπτει. Κάποτε η Ανατολή ήταν το βίτσιό μου κι ο ήλιος οιδιπόδειος πατέρας. Κι αυτή τη στιγμή η Δύση γίνεται νέο σύνδρομο και, δεν έχω από πατέρα. Το θεληματικό σαγόνι του βουνού και τα σκαμμένα ζυγωματικά επιμένουν στο ναρκισσισμό τους. Και το πέτρινο καμμένο σπίτι του Ζαγοριού τονίζει με σθένος το εγώ του. Το νέο σύνδρομο της δύσης βαφτίζεται έρωτας. Έχεις ερωτευτεί; Αυτή την αιώνια στιγμή με καλύπτει η πλατωνική σχέση που όμως πιο δυνατή από έρωτα, με παρασέρνει στην ηδονή. Έχεις ερωτευτεί πλατωνικά. Με καταλαβαίνεις...

Αρσινόη Τσακαλογιάννη

Αρσινόη Τσακαλογιάννη

ΚΩΣΤΑΣ Ε. ΣΙΜΟΣ

ΚΥΚΛΟΙ ΦΑΙΟΙ ΚΑΙ ΦΩΤΕΙΝΟΙ

(Από τη συλλογή του «Πυρωμένο σταυροδρόμι»,
 Κάιρο 1977)

ΜΕΡΟΣ Β'

Στην «Πιάτσα ντε Βενέτσια» οι πόρνες φέρναν γύρα.
 Να σαγινέσουν κύτταξαν, κάθε περαστικό.
 Λουσομένες ευωδιές βαρείες, με πασχαλιές και μήρα
 υπόσχονταν νυχτερινό γλέντι ερωτικό.

Λάγνες πετούσαν ματιές κι ανάβανε τον πόθο
 της ηδονής. Και πρόσμεναν θυσία στο βωμό
 της Αφροδίτης. Μεσ στο νου τα περασμένα κλώθω
 και ταξιδεύουν οι καύμοι στις Ρώμης το «ρυθμό».

Νειάτα, ζωή και ξεγνοιασιά και στο χαλί ντυμένοι.
 Του αύριο δεν ξέραμε της Μοίρας το γραφτό.
 Πόλεμος ήταν μια ρυπή κι η ζήση ξωφλημένη.
 Μνήμη μου σέρνει έρμαιο τον δόλιο λογιισμό.

Και περπατώ και περπατώ, χρόνια γυρίζω πίσω
 ναβρώ τον πρώτο μου εαυτό το γέλιο το παλιό.
 Τώρα παντού «χαλάσματα» ...όπου κι αν γυρίσω.
 Την καρβάνα νοσταλγώ και τον βαρύ γυλιό.

Η βιοπάλη μ' άλλαξε της ζήσης μου το δρόμο.
 Και μες σε κάμπους μ' έρριξε σε λίμνες νοσηρές.
 Και φορτωμένος τριγυρνά μ' ένα σταυρό στον ώμο.
 Τα μονοπάτια έχασα που βγαίνουν στις κορφές.

Στους «Ασπραγγέλους» άραξε ο νους μου από βραδύς.
 Κι έσκυψα και προσκύνησα το χώμα του χωριού μου.
 Μάταια προσμένω για ναρθή η μέρα της φυγής
 που να βοεθώ κάποιο πρωί στην πόρτα του σπιτιού μου.

ΜΕΡΟΣ Γ'

Σ.Σ. Θάλασσα ο κάμπος, στον μαγικό, κυμάτιζε τ' αγέρι.
 Φιλιόνταν κι αγκαλιάζονταν του σιταριού τα στάχνα.
 Παιδιά της φτώχειας: η νυχτιά για μας δεν είχε αστέρι.
 Κι ότι όνειρα επλάθαμε χτυπούσανε στα βράχια.

Πλούσιες σοδετές μας λίκνιζαν τον κουρασμένο νου μας.
 Μα τη χαρά μας τη γλυκιά, ζήλευε το χαλάσι.
 Κι απάνω κει στο θερισμό στο γλέντι του χωριού μας
 ανοίγανε οι ουρανοί και μέναμε στ' «αγιαζί».

Κόποι και μόχθοι κι όνειρα των χωριανών, χαμένα.
 Μέναν τ' «αμπάρια» αδειανά το σπίτι λυπημένο.
 Οι κοπελλιές ανύπαντρες με μάτια δακρυομένα
 και τα χωριά, στην καταχνιά της χειμωνιάς, κλαμένο.

Χρόνια σκληρά και παιδεμός της αγροτιάς η ζήση.
 Λίγες χαρές. Φορτώματα οι λύπες και τα πάθη.
 Απ' το Θεό προσμένουμε ο κόπος τους ν' ανθίση.
 Και την ψυχή τους οι καύμοι, τρυπούνε σαν αγκάθια.

Η Κυριακή μέρα χαράς που τους ξυπνά η καμπάνα.
 Και προσκυνούν στην εκκλησιά και τρέμει η καρδιά τους.
 Φοβούνται μη τα όνειρα που πλάθουν, βγούνε πλάνα.
 Και λησμονούν με το πιτό, τα τόσα βάσανά τους.

Λόγος κι αντίλογος

Η ΤΥΜΦΗ, Ο ΒΙΚΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΠΑΠΙΓΚΟ

Στο περιοδικό το Ζαγόρι μας και στο τεύχος 176-177 Νοεμβρίου, Δεκεμβρίου 1992 διάβασα, πέρα από τα ωραία διηγήματα και το «Διασημότητες στο Ζαγόρι» του κ. Φωκίωνα Καψάλη και με αυτό θα ασχοληθώ, να πω κάτι γι' αυτό.

Τον κ. Φωκίωνα Καψάλη δεν τον ξέρω, πάνε μερικά χρόνια που διάβασα στην εφημερίδα «Ηπειρωτικός Αγών» κάτι για το ίδιο θέμα την Τύμφη, κάτι είχα γράψει χωρίς να δημοσιευθεί.

Πάλι εδώ θα πω πως τον Φωκίωνα δεν τον ξέρω, ξέρω όμως την Τύμφη και τον Βίκο, όσο δεν τα ξέρουν άλλοι όπως ο υποφαινόμενος.

Ο Φωκίων έφερε τις διασημότητες που είπαν κάτι για το Ζαγόρι και με την ευκαιρία αυτή έφερε το θέμα στην Τύμφη και τον Βίκο.

Εδώ είμαι υποχρεωμένος να πω πως την Τύμφη και τις ομορφιές της τις ξέρω και τις έζησα όσο πολύ λίγοι άνθρωποι.

Πολλές φορές δρασκέλισα τα διάσελά της, πολλές φορές πήρα βαθειά ανάσα σε όλες, μα σε όλες γενικά τις κορφές της, πολλές φορές χάρηκα από κει ψηλά την καταχνιά της λεκάνης του Αώου, και μέσα στη πυκνή εκείνη θάλασσα είδα την κορφή του Ολύμπου κα νησί, δεν ξέρω αν έλαχε σε άνθρωπο να δει το θέαμα αυτό και να θαυμάσει το μεγαλείο που βλέπεις απ' τις κορφές της Τύμφης.

Ο γράφων δέθηκε κυριολεκτικά με τον τόπο κι ένοιωσε το ρίγος και τη συγκίνηση ανεβαίνοντας στις Τύμφης τις ανηφοριές κι έγινε κορφή με τις κορφές και διασέλωμα στα διάσελα.

Το δέος της χαράδρας του Βίκου κι αυτό το έζησα και το ξέρω όσο ΚΑΝΕΝΑΣ.

Ας μας πει κάποιος, αν τον πήρε η νύχτα στο ζουνάρι, εκεί που δεν μπορούσε να πάει ούτε μπροστά ούτε πίσω και να ανάψει τρανή φωτιά και να περάσει τη νύχτα με συντροφιά του τον άγριο πετεινό και την

κραυγή του μπούφου.

Αλλά εδώ φίλοι μου με βάζει σε σκέψη και λέω υπάρχουν άνθρωποι με τόσο εγωισμό που δεν θέλουν και οι άλλοι άνθρωποι να δουν και να γευθούν, να θαυμάσουν το θέαμα τούτου του Βίκου και της Τύμφης και των άλλων μυρίων καλλονών του Ζαγοριού μας, που η θεία βούληση χάρισε στον ευλογημένο τόπο μας και τα θέλουν μόνο για τον εαυτό τους και γι' αυτούς που έχουν γερά πόδια και μπορούν να ανεβούν στις Τύμφης τις κορφές και το Βίκο να χαρούν;

Αλήθεια τι θα χαλάσει ο δρόμος που θα περάσει στις πλαγιές της Τύμφης;

Εμείς λέμε τίποτε και όχι μόνο δεν θα χαλάσει τίποτε, αλλά θα προσφέρει πολλά στους ανθρώπους που το έχουν ανάγκη, παράδειγμα οι κτηνοτρόφοι που θα απαλλαγούν από το μουλάρι κουβαλώντας τα κτηνοτροφικά τους προϊόντα στους κακοτράχαλους δρόμους, που παθαίνουν κάθε χρόνο ζημιές και στα ζώα και στα προϊόντα τους, στο τυρί και στο βούτυρο.

Πέρα από το ότι ο δρόμος θα απαλλάξει τους κτηνοτρόφους από το μαρτύριο της μεταφοράς των προϊόντων τους, θα ευεργετήσει τους ανθρώπους που δεν μπορούν με τα πόδια τους να ανεβούν σε τόσο μεγάλες αποστάσεις και είναι οι περισσότεροι που θέλουν να δουν και να απολαύσουν αυτό που τάχα θέλουμε να προστατεύσουμε, περνώντας ο δρόμος από εκεί.

Τι να πω για τους ανθρώπους αυτούς; Να πω αυτό που λένε αυτοί για τους άλλους, ότι κάτι ελλειποβαρές υπάρχει κάτω από τα μαλλιά της κεφαλής τους; Πάει πολύ!

Μου λένε πως το δημοσίευμα αυτό του Φωκίωνα είναι γραμμή που τηρούν οι οικολόγοι, λάθος κάνει ο υποφαινόμενος που λέει ότι από γεννησιμιού του είναι οπαδός των οικολόγων, αν τέτοιοι είναι οι οικολόγοι, να μπαίνουν φραγμός στην ανάπτυξη του τόπου

με το αρρωστημένο πνεύμα τους, τρομερό λάθος κάνω.

Το δημοσίευμα του Φωκίωνα, με έκανε να σκεφθώ και να γυρίσω πολλά χρόνια πίσω, τότε που γινόταν η Σκάλα του Βραδέτου, τότε που τα φουρνέλα γκρέμισαν και ξερίζωσαν πολλά εκατομμύρια κυβικά βράχια, τα πέταξαν στη Μιζαριά και ερωτώ αν από εκείνη την εποχή υπήρχε το πνεύμα των οικολόγων, θα άφηναν να γίνει η Σκάλα του Βραδέτου, της Βίτσας και του Κουνουλίου και του Τσεπελόβου; Ποτέ δεν θα άφηναν.

Η Σκάλα του Βραδέτου έγινε και τότε όπως μολογούν έδειχνε ένα τοπίο γδαρμένο, τα χρόνια όμως πέρασαν, οι πληγές επουλώθηκαν και ο πανδαμάτωρ χρόνος έκανε τη Σκάλα παραδοσιακό μνημείο και τώρα δείχνει σαν κάτι φυσικό, έτσι που αν θελήσεις να πειράξεις μια πέτρα από τη Σκάλα θα πας φυλακή.

Εδώ πρέπει να πω πως πιστεύω ότι των οικολόγων δεν είναι τέτοια η γραμμή.

Εμείς παρεξηγούμε τα πράγματα.

Λέγουν μερικοί ότι ο δρόμος της Τύμφης θα ρημάξει το περιβάλλον, θα γεμίσει ο τόπος σακούλες και κονσερβοκούτια και ότι θα καταστραφεί η πανίδα. Τίποτε δεν θα συμβεί από τα παραπάνω.

Για το πρώτο, μερικές πινακίδες καλογραμμένες θα απευθύνουν το κακό, για το δεύτερο, ο δρόμος είναι εκείνος που θα σώσει το κυνήγι, γιατί εύκολα, πολύ εύκολα θα πάει ο άνθρωπος του Νόμου εκεί που δεν πάτησε ποτέ δασικός ούτε χωροφύλακας.

Και τώρα να πω λίγα για το υπόμνημα που έκανε ο χιονοδρομικός σύλλογος Παπίγκου, το υπόμνημα που υπογράφουν γνωστά ονόματα που προσωπικά δεν τα ξέρω, Δημ. Χριστοδούλου ο ένας, πολλούς Χριστοδουλαίως ξέρω, αυτόν όχι, ο άλλος Κων. Σκούρτης, σίγουρα αυτός είναι γιος του Οδυσσέα και επειδή με τον Οδυσσέα με συνδέει μα-

κρινή συγγένεια και παλιά, αγνή φίλια θα πω μια βαριά κουβέντα που δεν είναι μόνο για τους Παπιγκιώτες αλλά και γι' αυτούς που γράφω παρ'απάνω, και λέω είναι ΝΤΡΟΠΗ βρε παιδιά να βλέπουμε τα πράγματα όπως μας συμφέρει και να τα θέλουμε όλα δικά μας.

Και θα πω κάτι για σας τους Παπιγκιώτες και να το παραλληλίσω με' αυτά που λέτε κι αυτά που κάνετε εσείς και ο κ. Φωκίων Καψάλης για τον δρόμο στην Τύμφη και γενικά.

Και λέω αν τότε οι χωριανοί σας οι Παπιγκιώτες αποφάσιζαν να κάνουν δρόμο για

το χωριό τους συναντούσαν το πνεύμα των οικολόγων και το πνεύμα το δικό σας και του Φωκίωνα, δεν θα τους επέτρεπαν ποτέ να ανοίξουν δρόμο και δεν θα έδιναν σε καμιά περίπτωση μια πανέμορφη ράχη, βορά των ανακαμπτωμένων (πέταλα) να την μεταβάλλουν οι χωριανοί σας σε λιθοσώρη και ανάμεσα από τις λιθοσώρες να περάσουν αυτοκίνητο, να πάει στο Πάπιγκο, αυτό δεν θα το επέτρεπαν ποτέ, δεν θα άφηναν να χαλάσει η ράχη και να καταστραφεί το περιβάλλον και χώρα η βοσκή, εκεί θα τους άφηναν αιωνίως με το μουλάρι και με τα πόδια (όπως με τα πόδια πήγα κι εγώ στο Πάπιγκο, διαμέσου Βίκου προσκεκλημένος τότε του Οδυσσέα και φιλοξενήθηκα στο σπίτι στο Σιόποτο που τόσο γλαφυρά το διηγείται η Ελένη Σκούρτη, αν τελικά το σπίτι στο Σιόποτο είναι το σπίτι της Κατίγκως στα Κριάκουρα) δεν θα άφηναν ποτέ τους Παπιγκιώτες να ανοίξουν δρόμο για το χωριό τους.

Νομίζω πως εσείς, ο Φωκίων και οι οικολόγοι αυτό που θέλετε να κάνετε να μην ανοίξει δρόμος στην Τύμφη είναι λάθος αγαπητοί μου, και λάθος απ' τα μεγάλα που λέει να γράφεται με κεφαλαία. ΛΑΘΟΣ.

Ευριπίδης Βουλδότης

Καπεσοβίτης

† Γιώργου Φραγκούλη

Ο ΝΟΜΟΣ

Ήταν αμέσως μετά την πυρηνική καταστροφή που βγήκε ο νέος Νόμος. Τα πρώτα μωρά που γεννήθηκαν ήταν μικρά τέρατα. Τους έλειπαν τα άκρα και όλα τα αισθητήρια όργανα. Ήταν σαν φυτά χωρίς γλώσσα, μύτη, στόμα, αυτιά, μάτια. Ακόμη ένα τμήμα του εγκεφάλου, το κέντρο της νοημοσύνης ήταν υποανάπτυκτο. Επίσης δεν είχαν χέρια και πόδια. Απλώς ένας ζωντανός κορμός που δεν θύμιζε σε τίποτα τον άνθρωπο. Όμως στα επιστημονικά κέντρα αναπτύξεως Πυρηνικής Ενέργειας, αυτά βέβαια που είχαν απομείνει, οι επιστήμονες κατατρυχόμενοι από βαθείς τύψεις για το πυρηνικό ολοκαύτωμα προσπαθούσαν να βρουν τρόπους για την διατήρηση του ανθρώπινου γένους.

Είχαν καταλήξει στο συμπέρασμα ότι όπως είχε διαμορφωθεί η γενετική κάθε άλλου παρά ανθρώπους θα αφήναν στον ταλαιπωρημένο πλανήτη. Επίσης είχαν εγκαίρως αντιληφθεί ότι ο άνθρωπος με τα χαρακτηριστικά στοιχεία της προπυρηνικής εποχής ήταν μια ουτοπία και αργά ή γρήγορα αν κατόρθωναν να επανρθώσουν το σφάλμα θα έπρεπε να απαλλάξουν τον νέο άνθρωπο από το αντικειμενικό στοιχείο του προπυρηνικού ανθρώπου ώστε να μη ξαναγινόταν αυτό που έγινε. Συνοψίζοντας λοιπόν κατέληξαν σε δύο στόχους:

α) Να αποκαταστήσουν τη σωματική διάπλαση του ανθρώπου.
β) Να δημιουργήσουν αντιστάσεις ψυχικά υγιείς.

Οι έρευνες που επακολούθησαν κράτησαν περί τα 3 χρόνια. Το αποτέλεσμα ήταν βέβαια λίγο απογοητευτικό όμως εξασφάλιζε την επιβίωση. Και τα αποτελέσματα των εργασιών συζητήθηκαν στην παγκόσμια διάσκεψη μεταπυρηνικού προγραμματισμού του ανθρώπινου ζωικού δυναμικού.

Ο Νόμος ήταν παγκόσμιος. Ορίζε πως οι άνθρωποι που απόμειναν, ώφειλαν σε τακτές ηλικίες της ζωής τους να προσφέρουν οικειοθελώς μέλη του σώματός τους ή αισθη-

τήρια όργανα για μεταμόσχευση στη νέα γενιά. Η λέξη οικειοθελώς ήταν υπογραμμισμένη γιατί η διαδικασία απαλλαγής των δυσχερών μνημών από τα μέλη ήταν τρομερά δύσκολη και η μεταμόσχευση γινόταν σχεδόν αδύνατη αν το προσφερόμενο μέλος κουβαλούσε μαζί του πίκρα ή πόνο. Πέραν αυτού δημιουργούσε ψυχικά τραύματα στον δέκτη κι αυτό αντιστρατευόταν την δεύτερη αρχή της αναδημιουργίας. (Θυμάστε; ανθρώπους ψυχικά υγιείς). Έτσι η γενιά αυτή έπρεπε να δώσει ένα-ένα τα μέλη της καθώς γερνούσε για να αποκαταστήσει το νέο γένος των ανθρώπων ενώ ακριβώς πριν πεθάνει θα είχε εκείνη καταντήσει σαν τα μικρά νεογέννητα τέρατα.

Από μικρό παιδί είχε δυσκολίες προσαρμογής ο Νίκος. Ήταν ένα μοναχικό και μελαγχολικό παιδί. Του άρεσε να χαζεύει τα λουλούδια, τις πεταλούδες ή όταν έπεφτε να κοιμηθεί το βράδυ να φαντάζεται φιγούρες παράξενες και διαβολικές στα τυχαία σχέδια της υγρασίας στο ταβάνι. Όταν μεγάλωσε οι αγάπες που ήταν αίες, εξωπραγματικές. Τις σπουδές του δεν τις αγάπησε ποτέ.

Υπήρξε μια περίοδο της ζωής του, σχεδόν νευρωτική, που είχε δοθεί απόλυτα στο επάγγελμά του, μια σσημαντική θέση λογιστή, που του έδωσε μια σχετική άνεση στη ζωή του.

Στο γάμο του στάθηκε τυχερός χωρίς ο ίδιος αρχικά να το γνωρίζει. Αγάπησε και πατρούστηκε μια πολύ υπομονετική κοπέλλα, παιδιά δεν έκαναν, η κοινωνική ζωή τους ήταν σχεδόν ανύπαρκτη. Ο πυρηνικός πόλεμος τους βρήκε σ' ένα χωριό που είχαν πάει να παραθερίσουν. Γύρισαν κι άρχισαν να δουλεύουν ξανά σαν τα μυρμήκια. Ο Νόμος ήταν κάτι που δεν μπορούσε να το χωνέψει.

Έβλεπε τους συναδέλφους του που το είχαν πάρει στο αστείο και δεν καταλάβαινε. Αυτό καθ' εαυτό το γεγονός που θα έδινε τα μέλη του δεν τον ενοχλούσε και πολύ. Μήπως κάτι παρόμοιο άλλωστε δεν θα γινόταν με τα γεράματα;

Κείτονταν εκεί χωρίς μέλη, γεμάτος τύψεις και σε λίγο θα πέθαινε. Η τελευταία κραυγή ήρθε σαν από βαθύ πηγάδι. Το πτώμα του ήταν όλο ένα στόμα.

Ήταν κάτι το απροσδιόριστο που το έσπρωχνε βαθειά μέσα του χωρίς να μπορεί να το συνειδητοποιήσει.

Όταν ήρθε η ώρα πήγε αδιάφορα και έδωσε το ένα πόδι του. Έβαλε ένα τεχνητό και το συνήθισε με τον καιρό. Οι τεχνικοί διέγνωναν την αδιαφορία στο μέλος, αλλά είχαν τρόπους καθάρσεώς του. Ανέφεραν το γεγονός στην υπηρεσία ασφαλείας που δεν ενδιαφέρθηκε και πολύ μια και δεν δημιουργείτο πρόβλημα. Έτσι αδιάφορα βοηθούσε και τους άλλους που είχαν προβλήματα με τα μέλη τους.

Σε δύο χρόνια έδωσε και το άλλο πόδι. Μετά τα χέρια, τα αυτιά, τη μύτη, τα μάτια. Το λωβό του εγκεφάλου του τον έδωσε με κάποιο φόβο. Όμως κι αυτός ήταν καθάρσιμος έτσι πάλι δεν υπήρξε πρόβλημα.

Τώρα πλησίαζε τα 60. Το μόνο που του είχε απομείνει ήταν η στοματοφαρυγγική κοιλότητα. Και τότε συνειδητοποίησε αυτό που καιρό τον ενοχλούσε. Όχι αυτό δεν θα τόδινε. Δεν μπορούσε, ήταν σα νάδινε την ίδια του την ύπαρξη. «Πρέπει να θελήσης» του είπε ο κοινωνικός λειτουργός που του στείλαν «σκέψου τις μελλοντικές γενιές». «Δεν μπορώ» απήντησε αδύναμα.

Ο ψυχίατρος που τον εξήτασε βρήκε πως εκτός από ένα μικρό κόμπλεξ της παιδικής ηλικίας, κατά τα άλλα ήταν φυσιολογικός.

Ο παπός που τον επισκέφτηκε τον γέμιζε φόβο. «Το ξέρω» του είπε «πρέπει να το δώσεις, όμως δεν μπορείς με τη θέλησή μου». «Ας μου το πάρουν με το ζόρι». Ο παπός έφυγε σιωπηλός.

Στο συμβούλιο του Κέντρου Αναεώσεως ήρθε και η περίπτωση του. «Κρίμα» είπε ένας κύριος με γυαλιά «πάλι θα χάσουμε ένα μέλος. Τι να γίνει είναι κι' αυτό μέσα στο 10% των απωλειών» κι έκλεισε το φάκελλο.

Κείτονταν εκεί χωρίς μέλη, γεμάτος τύψεις και σε λίγο θα πέθαινε. Η τελευταία κραυγή ήρθε σαν από βαθύ πηγάδι. Το πτώμα του ήταν όλο ένα στόμα.

ΤΟ ΡΙΖΑΡΕΙΟ ΙΔΡΥΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΜΑΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

Παρατίθεται πιο κάτω ο πίνακας με τις χορηγήσεις των σχετικών οικονομικών ενισχύσεων για τη συντήρηση Ιερών Ναών και άλλων πολιτιστικών μνημείων στο Ζαγόρι. Το Ριζάρειο Ίδρυμα έρχεται και πάλι αρωγός με ποσό εννέα και πλέον εκατομμυρίων δραχμών συμβάλλοντας τα μέγιστα για τη διατήρηση της πολιτιστικής μας κληρονομιάς.

Είναι το μόνο Ίδρυμα, που αξιοποιεί κατά τον καλύτερο και επωφελέστερο τρόπο την περιουσία των αιμνηστών Μεγάλων Ευεργετών αδελφών Ριζάρη.

Η Σ.Ε.

Απόφαση Πολυμελούς Συμβουλίου 30/6/93 Ριζαρείου Εκκλησιαστικής Σχολής.

Χορήγηση οικονομικών ενισχύσεων εκ του 30% των εσόδων του Ιδρύματος για την συντήρηση και αξιοποίηση πολιτιστικών μνημείων της περιοχής Ζαγορίου, ως Ι. Ναών κλπ. και να χρησιμοποιηθούν:

A. Μέχρι 31/12/1993

1. Οικονομική ενίσχυση Ιστορικής και Λαογραφικής Εταιρείας Ζαγορίου με ποσό δρχ. 500.000 για την ανέγερση του μνημείου της Ζαγορίσιας Γυναίκας του '40.

2. Για την επισκευή Ι. Ναού Κοιμήσεως Θεοτόκου Βήκου - Πηγές Βοιδομάτη της Κοινότητας Αρίστης δρχ. 300.000.

B. Μέχρι 31/12/1994

1. Για την επισκευή του Ι. Ναού Κοιμήσεως Θεοτόκου Βήκου - Πηγές Βοιδομάτη της Κοινότητας Αρίστης δρχ. 500.000.

2. Για την επισκευή του Ι. Ναού Αγ. Δημητρίου Κοινότητας Βρυσχωρίου δρχ. 500.000.

3. Για την επισκευή της Ι. Μονής Βουτσά Κοινότητας Γρεβεντίου δρχ. 800.000.

4. Για την επισκευή σχολικού κτιρίου Κοινότητας Διλό-

φου δρχ. 500.000.

5. Για την επισκευή του Ι. Ναού Αγ. Αθανασίου Κοινότητας Ελαφοτόπου δρχ. 300.000.

6. Για την επισκευή του Ι. Ναού Αγ. Νικολάου Κοινότητας Ηλιοχωρίου δρχ. 300.000.

7. Για την επισκευή του Ι. Ναού Αγ. Παρασκευής Κοινότητας Ιτέας δρχ. 300.000.

8. Για την επισκευή παραδοσιακού υδρόμυλου Κοινότητας Καβαλλαρίου δρχ. 300.000.

9. Για την επισκευή του κωδωνοστασίου της Κοινότητας Καλουτάς δρχ. 300.000.

10. Για την αναστήλωση του πυρποληθέντος από τους Γερμανούς κεντρικού Ι. Ναού Κοινότητας Καστανών δρχ. 800.000.

11. Για την επισκευή της Εκκλησίας Αγίου Βλασίου Κοινότητας Κάτω Πεδινών δρχ. 300.000.

12. Για την επισκευή Ι. Ναού Κοιμήσεως Θεοτόκου Κοινότητας Κουκουλίου δρχ. 300.000.

13. Για την επισκευή Ι. Ναού Αγ. Νικολάου Κοινότητας Μακρινού δρχ. 400.000.

14. Για την επισκευή του Ι. Ναού Αγ. Αθανασίου Κοινότητας Μονοδενδρίου δρχ. 700.000.

15. Για την επισκευή Ι. Ναού Αγίων Ταξιάρχων Κοινότητας Παπίγκου δρχ. 500.000.

16. Για την επισκευή του Ι. Ναού Αγίας Τριάδος Κοινότητας Πέτρας δρχ. 400.000.

17. Για την επισκευή του Ι. Ναού Κοιμήσεως Θεοτόκου Κοινότητας Σκαμνελίου δρχ. 500.000.

18. Για την επισκευή του Ι. Ναού Αγίου Νικολάου Κοινότητας Τσεπελόβου δρχ. 500.000.

19. Για την επισκευή κτιρίου Κοινοτικού Γραφείου Κοινότητας Τσεπελόβου δρχ. 400.000.

20. Για την επισκευή του Ι. Ναού Αγ. Δημητρίου Κοινότητας Φραγκάδων δρχ. 400.000.

Ένας άξιος καλλιτέχνης:

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΒΟΓΑΖΙΑΝΟΣ

Μια ματιά στο έργο και την παρουσία
ενός εξ αγχιστείας Ζαγορίσιου καλλιτέχνη.

Όσο πλησιάζει ο καιρός των διακοπών του καλοκαιριού, τόσο ζωντανεύουν οι αναμνήσεις από την εκλεκτή συντροφιά του εξαίρετου φίλου Ευάγγελου Βογαζιανού εκεί στο ταβερνάκι του Μίλτου τις όμορφες βραδιές του Αυγούστου.

Ο Ευάγγελος ήρθε γαμπρός στο Μονοδένδρι από το όμορφο νησί της Σύρου και έγινε χωριανός μας κοντά στην εκλεκτή της καρδιάς του και αγάπησε τόσο το χωριό μας, που ξεπέρασε και τους ντόπιους.

Ευγενικός, καλωσύναντος με τη φινέτσα εκείνη, που συναντάμε στους νησιώτες ήρθε στα μέρη μας και μας έκανε να γευτούμε τους γλυκείς καρπούς του από την πλούσια πνευματική του προσφορά, τότε με τους ανάλαφρους στίχους του, τότε με τις νουβέλες του και τότε με τις παρλάτες του.

Ο Βογαζιανός είναι γνωστός πια στους πνευματικούς κύκλους της πρωτεύουσας και βραβευμένος από την Πανελλήνια Ένωση λογοτεχνών της οποίας και είναι μέλος.

Αξίζει να σημειωθεί ότι πρόσφατα (15 Μαΐου '93) πραγματοποιήθηκε από το Δήμο Ερμούπολης Σύρου τιμητική εκδήλωση στο εκεί Πνευματικό Κέντρο αφιερωμένη στο ποιητικό έργο και την καλλιτεχνική δράση του Ε.Β. όπου και του απονεμήθηκε το χρυσό μετάλλιο της Χ.Ο.Ν.

Πρόκειται δε στις 12 Ν/βόριον να πραγματοποιήσει και ο Δήμος Αθηνών ανάλογη τιμητική εκδήλωση στο Πνευματικό Κέντρο Αθηνών. Παρόμοια εκδήλωση θα γίνει και στην Κύπρο μέσα στο 1994. Το μέχρι σήμερα ποιητικό έργο του Ε.Β. είναι πλούσιο σε όγκο και σπουδαίο σε ποιότητα.

Αναφέρουμε με τη σειρά τα εκδοθέντα έργα του.

1. ΣΑΙΖΟΝ ΜΟΡΤ	1954
2. ΑΠΟΛΕΣΘΕΝΤΕΣ ΕΝ ΠΛΩ	1960
3. Η ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΗΣ ΘΑΛΗΣΣΗΣ	1971
4. ΗΛΙΟΘΕΣΙΑ	1975
5. ΑΝΑΦΑΝΔΟΝ	1983
6. ΚΑΤΑ ΜΟΝΑΣ	1989
7. ΣΕ ΠΡΩΤΟ ΠΡΟΣΩΠΟ	1991

και είναι υπό έκδοση δύο ακόμη ποιητικές του συλλογές. Εμείς που έχουμε την τύχη να τον έχουμε κοντά μας να τον κάνουμε συντροφιά μεταξύ τσιπουριού και αλευρόπιτας, απολαμβάνουμε το ανεξάντλητο χούμορ του και τις ατέλειωτες ταξιδιωτικές του εντυπώσεις (γιατί έχει ταξιδέψει και στις τέσσερις Ηπείρους).

Γνωρίζει πολλές ξένες γλώσσες. Γράφει, διαβάζει και συνομιλεί άπταιστα στη Γαλλική, Γερμανική, Αγγλική και Ιταλική. Δε θυμάμαι αν παρέεψα και κάποια άλλη.

Ακόμα είναι βαθιά μνημένος στην κλασσική μουσική και με τις αριές του δίνει κέφι στη συντροφιά. Ταλέντο πραγματικά ο αγαπητός φίλος Ευάγγελος και σαν επιβεβαίωση θα μου επιτρέψει να μεταφέρω τους στίχους από το με αριθ. 8 και με τίτλο «Στα όρη στα βουνά» ποίημά του από την ποιητική του συλλογή «ΚΑΤΑ ΜΟΝΑΣ» γραμμένη στο Μονοδένδρι και εμπνευσμένη από την περιοχή μας.

Φανατικός λάτρης της φύσης και δεινός ορειβάτης κάθε πρωί, από τα χαράματα, σε ατέλειωτους περιπάτους προς την Οξιά και «κατά μόναν» απολάμβανε την όμορφη ανατολή πέρα από τις κορυφές του Κοζακίου και κατέγραφε τις εντυπώσεις του παρουσιάζοντάς τις με μια ιδιαίτερη ευαισθησία σε μια ποιητική τελειότητα.

«Στα όρη, στα βουνά».

Τα όρη των Θεών και του τουριστικού Αυγούστου κάλως που ερχομάτισε τα περιγράμματα που έδωσε λαβή στους μύθους και τελικά υποκίνησε το θάμβος.

Αθάνατο το χιόνι
με ριπές του ήλιου
τα χρώματα της Άνοιξης
.....
η στίξη του φθινόπωρου
οι κώδικες του έρωτα
και η ηχώ να σου επιστρέφει
την ελπίδα.

Το Μιτσικέλι
τα Γεράνια
ο Γράμμος
ο μετεωρισμός της έμπνευσης
η λύση για το πληγωμένο όνειρο
που ταξιδεύει

πάνω σε φτερά Αγγέλων.

Μονοδένδρι Ιούλιος 1987, Ευάγγελος Βογαζιανός

Τα ποιήματά του τα διακρίνει μια ευαισθησία, που φανερώνουν μια καλλιεργημένη ψυχή και συγκροτημένη προσωπικότητα. Η αγάπη του για τη φύση, για τους συνανθρώπους του, για το κάθε τι που αγνίζει είναι απέραντη και οι στίχοι του ζεστοί και τρυφεροί.

Ο Ε.Β. αισθάνεται και το πιστεύει απόλυτα, ότι είναι κατά το ήμισυ νησιώτης και κατά το άλλο μισό Μονοδενδρίτης.

Σάββας Θεοδώρου

Πάννινα 14 Ιουνίου
1993

Αγαπητοί Φίλοι & Πατριώτες,

Σας εσωκλείω επιταγήν μου εκ Δρχ. 5.000 για τους αποκούς και τις επιδιώξεις του ΖΑΓΟΡΙΟΥ ΜΑΣ στην ανήμη του αγαπημένου μου αδελφού

ΤΑΣΟΥ

ΚΑΖΑΝΤΖΗ που έφυγε γλήγορα από κοντά μας και τον έλαψε και το αγαπημένο χωριό της μάνας μας η ωραία και αγαπημένη του ΕΛΑΤΗ που πάντα την θυλάω με πολλή αγάπη από τις ωραίες αναμνήσεις των παιδικών μας χρόνων και όταν μπορούσε την επισκεπτόταν με ξέχωρη αδυναμία.

Επί τη ευκαιρία σας ευχαριστώ και εγώ και σας συγχαίρω για τους ωραίους αγώνες και πάντα σας συμβάλλω με ξέχωρη αγάπη και αδυναμία.

Με βαθιά εκτίμηση
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ Γ.

ΚΑΖΑΝΤΖΗΣ

Αθήνα, 5 Μαΐου 1993

Αγαπητοί Φίλοι,

Είς το «ΖΑΓΟΡΙ ΜΑΣ»

αφιέρωμα στο Λ. ΒΡΑΝΟΥΣΗ) δημοσιεύεται ιδιό-

χειρος επιστολή του, την οποία υποστυγογράφω. Θα του επιτρέψετε να συμπληρώσω τις «Σχολαστικές Παρηγορήσεις» του.

Δια να μην πολυλογώ, σας εσωκλείω υπόδειγμα του Άνω Μέρους (περιθωρίου) δύο εσωτερικών σελίδων.

Η αναγραφή του αρ. σελίδος προς το εξωτερικόν του και την καθαρότητα της ατμόσφαιρας, που είναι ανεκτίμητα αγαθά για μας που ζούμε στις μεγάλες πόλεις.

Για μας τους Τσερβαριώτες είναι κάτι παραπάνω. Είναι η πηγή της ζωής μας, η μάγισσα που μας ξαναγιώνει. Μας αλαφρώνει από το βάρος των χρόνων το δυσβάστακτο και ξαναγινόμετε παιδιά που ξεφαντώνουν

ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ ΜΑΣ

γράφονται κατ' αλφαβητική σειράν τα ονόματα συντάκτου/συγγραφέως, ο τίτλος του κειμένου, ο αρ. φ. και ο αρ. σελίδας.

— Είς άλλο τυποποιημένον έντυπον (εν δι' εκάστην κατηγορίαν θεμάτων) αναγράφεται ο τίτλος του κειμένου, ο συγγραφέας και οι Αρ. φύλλον και σελίδος.

— Δι' απλής αντιγραφής εις το τέλος εκάστου έτους συντάσσονται το τελικόν Αλφαβητικόν ευρετήριο και το κατά θέματα αντίστοιχον.

Είναι ζήτημα αν χρειάζεται εργασία 30' κάθε μήνα. Βοήθεια θα ήτο δυνατόν να ζητηθεί από φοιτητάς ασχολουμένους με σχετικές εργασίας προς άσκησιν (λ.χ. βιβλιοθηκονομία κλπ., ή φιλόλογος δι' αποδελτίωσιν).

Μετά πάσης τιμής
Ι. Σ. Κατσαδήμας

ΕΝΩΣΗ ΑΠΟΔΗΜΩΝ

ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΥ ΖΑΓΟΡΙΟΥ

ΗΠΕΙΡΟΥ

Αγαπητοί Τσερβαριώτες

Το Διοικητικό Συμβούλιο της Ενώσεως Αποδήμων του χωριού μας εν όψει των διακοπών του θέρους, εύχεται σ' όλους σας να περάσετε ευχάριστα και να γυρίσετε ανανεωμένοι. Δεν είναι ανάγκη να σας πούμε εμείς ότι το καλύτερο παραθεριστικό μέρος είναι το χωριό μας, παρ' όλες τις ελλείψεις του. Δε μας χαρίζει μόνο τη δροσιά του και την καθαρότητα της ατμόσφαιρας, που είναι ανεκτίμητα αγαθά για μας που ζούμε στις μεγάλες πόλεις.

Για μας τους Τσερβαριώτες είναι κάτι παραπάνω. Είναι η πηγή της ζωής μας, η μάγισσα που μας ξαναγιώνει. Μας αλαφρώνει από το βάρος των χρόνων το δυσβάστακτο και ξαναγινόμετε παιδιά που ξεφαντώνουν

στο προαύλιο της «Παναΐας», στον περίβολο του Αϊ-Θανάση και στο Πέρα Πηγάδι. Είναι για μας η κολυμβήθρα του Σιλβάμ. Ελάτε λοιπόν όλοι στο χωριό μας να δώσουμε και να πάρουμε ζωή. Να ζωντανέψουμε το παρελθόν και ν' αντλήσουμε δυνάμεις για το μέλλον. Εμείς ετοιμάζουμε διάφορες ψυχαγωγικές εκδηλώσεις που δε θ' αφήσουν κανένα ασυγκίνητο.

Επ' ευκαιρία σας πληροφορούμε ότι στο χωριό μας αυτή τη στιγμή γίνεται σπουδαία προσπάθεια εξωραϊσμού του.

Σε τρία σημεία του άρχισε η κατασκευή καλντεριμιών, ενώ προγραμματίζονται και άλλα έργα.

Η Ένωσή μας βρίσκεται πάντοτε στο κέντρο κάθε δραστηριότητας και είναι βασικός συντελεστής των.

Εσύ, αγαπητέ απόδημο Τσερβαριώτη, με την αγάπη σου για το χωριό μας, με το πολύ ή λίγο που προσφέρεις, είσαι η αρχή και το τέλος σε κάθε τι που γίνεται.

Το Διοικητικό Συμβούλιο είναι περήφανο για σας και συγκινημένο για την αγάπη που το περιβάλλετε.

Σας ευχαριστεί για το παρόν που δώσατε σε κάθε προσκλητήριο, αλλά και σ' αυτό που σας απευθύνουμε σήμερα.

Σας καλούμε να βοηθήσετε, με τις δυνατότητές του ο καθένας, κι αυτή τη μεγάλη προσπάθεια που αναλάβαμε. Περιμένουμε και ευελπιστούμε στην εκδήλωση της αγάπης σας.

Ας θελήσουμε όλοι μας να δώσουμε το χωριό μας να μην υστερεί σε τίποτε και να συγκρίνεται με αξιώσεις με κάθε Ζαγοροχώρι.

«Φασούλι το φασούλι γεμίζει το σακκούλι», που λέει

και η παροιμία. Ο Ταμίας μας πρόθυμα θα ανταποκριθεί σε κάθε κάλεσμά σας, όπως και κάθε μέλος του Διοικητικού μας Συμβουλίου. Η κάθε προσφορά σας θα αποτελέσει και τη συνδρομή σας για το 1993. Τελειώνοντας σας ευχαριστούμε για όλα. Ραντεβού στο χωριό μας.

Αθήνα 5-6-93

Με αγάπη
ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

ΟΙ ΦΙΛΟΙ

ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΜΑΣ

Ένας φίλος του περιοδικού μας ο Μάκης Τσέλιος από την Αθήνα μας έστειλε το βιβλίο του με τίτλο «ΤΑ ΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΝΕΡΟΥ τραγούδια» με μια ωραία αφιέρωση. Στο «ΖΑΓΟΡΙ ΜΑΣ». Που τόσο συγκίνηση μου προσφέρει

μεσ' απ' τις σελίδες του αλλά κι απ' τις μνήμες του αγαπημένου μας φίλου του Κίμωνα.

Ευχαριστούμε το φίλο Μάκη Τσέλιο για τα καλά του λόγια και δημοσιεύουμε ένα ποίημα δείγμα μικρό από την ωραία εργασία του.

ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ ΜΑΣ ΤΟ ΠΑΤΡΙΚΟ

Θα ξημερώσει μάτια μου
ο ήλιος φως θα στείλει
στο σπίτι μας το πατρικό
θ' ανάψει το καντήλι.

Στο σπίτι μας το πατρικό
στην άκρη στο λιοστάσι
θάβ' ένα βράδ' η Παναγιά
λίγο να ξαποστάσει.

Θάβ' ένα βράδ' η Παναγιά
δώρα να μας χαρίσει
στο σπίτι μας το πατρικό
να γλυκοτραγουδήσει.

Στο σπίτι μας το πατρικό
τα γιασεμιά θ' ανθίσουν
και στα φτωχά του τα σκαλιά
φεγγάρια θα καθίσουν.

ΜΑΚΗΣ ΤΣΕΛΙΟΣ

ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ,
ΤΟΠΟΣ ΓΙΑ

ΠΡΩΤΟΤΥΠΕΣ ΔΙΑΚΟΠΕΣ

Ανάμεσα στις δέκα περιοχές της Ευρώπης —από τις πιο απομονωμένες της Μεσογείου— περιλαμβάνεται και το Ζαγόρι που προσφέρεται για την ανάπτυξη ενός είδους τουρισμού με το χαρακτηριστικό όνομα **Πρωτότυπες-Πολιτιστικές διακοπές**, μακριά από τις μάζες των τουριστών και την εξουθενωτική τουριστική βιομηχανία.

Οι οργανωτές του προγράμματος αυτού με το έμβλημα VIA MEDITERRANEA προτείνουν για ευχάριστες διακοπές και το Ζαγόρι, όπου ο επισκέπτης μέσα σ' ένα περιβάλλον αυθεντικό στην παράδοση και αμόλυντο από ρύπους και καυσαέρια διαμένοντας παράλληλα σε μικρά παραδοσιακά καταλύματα θα έχει μια ανθρώπινη επαφή με το ντόπιο πληθυσμό, ώστε να αισθάνεται άνετα και πολύ ευχάριστα.

Αυτό υπόσχεται και η VIA MEDITERRANEA «Διακοπές σ' ένα στυλ και μια πρωτοτυπία, όπου η ποιότητα εικόνας που έχετε μέσα σας για τη Μεσόγειο θα μπορέσει να εκφραστεί με τη συνάντηση του πνεύματος των ανθρώπων και των τόπων».

ΕΡΓΑ ΣΤΟ ΖΑΓΟΡΙ

Από το Δασαρχείο Ιωαννίνων αποφασίστηκε η εκτέλεση του έργου Κατασκευής φράγματος στο χειμάρο «Βάλε Σκάβελ» στην Κοινότητα Λαΐστας, προϋπολογισμού 2.550.000 δρχ. Ήδη προκηρύχτηκε η δημοπρασία για την ανάδειξη αναδόχου εκτέλεσης του έργου.

Επίσης από την 7η ΠΥΔΕ Συγκοινωνιακών Έργων Περιφέρειας Ηπείρου προκηρύχθηκαν οι σχετικοί διαγωνισμοί για την εκτέλεση των προγραμματισμένων έργων συντήρησης-βελτίωσης και κατασκευής κατά τμήματα αντιστοιχούν ταίριον στους δρόμους:

α) Τμήμα «Γυφτόκαμπος-Κρυοπόταμος μετά της διασταυρώσεως Λαΐστας», προϋπολογισμού 30.000.000 δρχ.

β) Τμήμα «Κατεσβού-Ρογκοβού μετά κλάδου προς Βραδέτο», προϋπολογισμού 50.000.000 δρχ.

Από τη Ριζαίρια Εκκλησιαστική Σχολή αποφασίστηκε να γίνει το έργο «Προσθήκη κατ' επέκταση Οικοτροφείου Μονοδενδρίου» δαπάνης 15.000.000 δρχ.

Σχετική προκήρυξη για τη διενέργεια διαγωνισμού ανάδειξης εργολάβου δημοσιεύτηκε στις εφημερίδες Αθηνών και Ιωαννίνων.

ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΑΤΥΧΗΜΑ
ΣΤΟ ΚΟΥΚΟΥΛΙ

Ένας βορειοηπειρώτης έχασε τη ζωή του κι ένας ακόμη τραυματίστηκε σε εργατικό ατύχημα

ΝΕΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΤΟΠΟ ΜΑΣ

στο Κουκούλι Ζαγορίου.

Συγκεκριμένα οι δύο βορειοηπειρώτες που εργαζόταν σε αγροτικό δρόμο του χωριού επιχείρησαν να στηρίξουν ένα πέτρινο τοίχο.

Ο τοίχος όμως έπεσε και καταπλάκωσε τον Ιωσήφ Κοσκωτά του Θεοδώρου 51 χρόνων και τον ανεψιό του Ευάγγελο Κοσκωτά του Μιχαήλ 22 χρόνων, από το Λιμνοχώρο της Βορείου Ηπείρου.

Ο πρώτος σκοτώθηκε και ο δεύτερος μεταφέρθηκε και νοσηλεύεται στο νοσοκομείο.

Η ΠΕΤΡΑ ΕΤΙΜΗΣΕ ΤΟΥΣ

ΕΘΝΙΚΟΥΣ ΕΥΕΡΓΕΤΕΣ

ΜΑΝΘΟ & ΓΕΩΡΓΙΟ

ΡΙΖΑΡΗ

Ετελέσθη την Κυριακή 30 Μαΐου ε.ε. μνημόσυνο εις τον Ιερόν Ναόν Αγίου Νικολάου Πέτρας-Ζαγορίου-Ιωαννίνων προς τιμήν και μνήμην των εθνικών ευεργετών

Γεωργίου και Μάνθου Ριζάρη

οι οποίοι με το κληροδότημά τους ευεργέτησαν αρκετά την ενορία μας δια την επισκευή του Ιερού Ναού μας και ανακαίνιση του κωδωνοστασίου του.

Η Εκκλησιαστική Επιτροπή Πέτρας

ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟΣ

ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ

Στους πολλούς και εκλεκτούς Ζαγορίσιους συγγραφείς, προστέθηκε τελευταία, με την πρώτη έκδοση του βιβλίου του, ΘΕΙΟ ΔΡΑΜΑ ΚΑΙ ΜΗΤΡΙΑΡΧΙΑ ΣΤΗΝ ΟΔΥΣΣΕΙΑ και ένας ακόμη καινούργιος Ζαγορίσιος συγγραφέας, Βιτσινός την καταγωγή, ο ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΒΑΣΔΕΚΗΣ, φιλόλογος καθηγητής του Κολλεγίου Αθηνών.

Οι πενήνδες μου γνώσεις δε μου επιτρέπουν να αξιολογήσω τη χρησιμότητα του βιβλίου, αυτό αποτελεί υπόθεση των ειδικών.

Πάντως τόλμησε και εισήλθε σε έναν ευαίσθητο χώρο, να κάνει σύγκριση του έπους με την Καινή Διαθήκη, χωρίς να καταστεί αιρετικός.

Τον συχαίρω και τον ευχαριστώ που μου χάρισε αυτό το βιβλίο και προσδοκώ να γράψει και να μου χαρίσει και άλλα πολλά βιβλία.

Γιάννης Παπανικολάου

ΤΟ ΝΕΟ Δ.Σ. ΤΟΥ

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ

ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ

ΖΑΓΟΡΙΣΙΩΝ

Το νέο Δ.Σ. του Πολιτιστικού Συνδέσμου Ζαγορίσιων που προήλθε από τις εκλογές τις 2.6.93 συγκροτήθηκε σε σώμα όπως παρακάτω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Κων/νός Τσίμας

Τραπεζ. Υπαλλ. (Μονοδένδρι) ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ: Φρίξος Θεοχάρους Ιατρός (Ελάτη)

Γ. ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ: Νικόλαος Βραζιτούλης Καθηγητής Μ.Ε. (Βαβούσα)

ΤΑΜΙΑΣ: Μιχαήλ Παπαθανασίου Τραπεζ. Υπαλλ. (Λάϊστα)

ΕΦΟΡΟΣ ΔΗΜΟΣ. ΣΧΕΣΕΩΝ: Ευτέρπη Σάρρου οικιακά (Βίτσα).

ΛΑΟΓΡΑΦ.-ΧΟΡΕΥΤΙΚΟ: Βέρα Πέτρου - Ευτέρπη Σάρρου, έμπορος, Μονοδένδρι

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ: Σπυριδών Καραγιάννης Δάσκαλος (Βίτσα).

ΜΕΛΗ: Κώστας Βαρζώκας Χρυσόχοος (Ανθρακίτης), Άλκης Πασχάλης, Λογιστής (Βουσοχώρι)

ΕΞΕΛΕΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ Σιουσόπουλος Ιωάννης, Σ/χος Δάσκαλος, Κ. Πεδινά.

Κατελίδης Σπυριδών, Σ/χος Δάσκαλος, Κ. Πεδινά.

Φώλας Αριστοτέλης, Σ/χος Δάσκαλος, Νεγάδες.

ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ
ΕΠΙΤΥΧΙΕΣ
ΝΕΩΝ ΜΑΣ

Νέο βλαστάρι Κουκουλιώτικου αναδείχθηκε και πάλι στην άρση βαρών.

Πρόκειται για το Δημήτρη Χαντζάρα του Ανδρέα, μαθητή Γ' τάξεως Αθλητικού Γυμνασίου Ιωαννίνων, που πέτυχε πρώτος στο διαγωνισμό άρσεως βαρών Εφήβων-Παίδων, που έγινε στις 2 Μαΐου 1993.

Έτσι στην οικογένεια αναδείχθηκε και δεύτερος αθλητής πρώτων μετά τον αριστευσαντα πατέρα του έτος 1992 Λάζαρο Α. Χαντζάρα. Το παράδειγμα των δύο αδελφών πρόκειται να μιμηθεί και ο τρίτος αδελφός τους Ηλίας.

— Θερμά συγχαρητήρια στον Δημήτρη όσο και στους γονείς του Ανδρέα και Ιωάννα που ανέδειξαν παιδιά τα οποία αρίστευσαν στην άρση βαρών το πιο δύσκολο άθλημα στον αθλητικό στίβο.

Δ. Κ.

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΕΣ

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΛΑΓΚΑΒΑΝΗΣ

Για δεύτερη φορά μέσα στο 1993 το μικρό χωριό μας Άγιος Μηνάς δοκιμάζει τη θλίψη και την πένθη από την απώλεια νέων και μάχιμων ανθρώπων. Την 1η Ιουνίου εντελώς ξαφνικά κόπηκε το νήμα της ζωής του συγχωριανού μας Αποστόλου Λαγκαβάνη σε ηλικία 63 χρόνων. Δεν πρόλαβε ούτε τη σύνταξη του να πάρει ούτε τη γιορτή του να γιορτάσει... Ο Χάρος του είχε στήσει καρτέρι... Καλός οικογενειάρχης, εργατικός, χαρισματικός, εύθυμος και αστείολόγος, κοινοτικός σύμβουλος και μαγαζάτορας του χωριού για πολλά χρόνια ο Αποστόλης, πρόφερε πολλά και αφήνει ένα μεγάλο κενό όχι μόνο στην οικογένειά του αλλά και σ' όλο το χωριό, που έζησε όλα του τα χρόνια.

Στους οικείους του θερμά συλλυπητήρια.

ΦΙΛΟΔΩΡΟΣ ΞΕΝΑΚΗΣ

Δεν υπάρχουν λόγια παρηγοριάς για τους χαροκαμένους γονείς Μαρίας και Γιάννη Ξενάκη, που έχασαν τον αγαπημένο τους Φιλόδορο σε ηλικία 18 ετών. Η Μαρία είναι κόρη του μακαρίτη Τάκη Λιόγκα. Το πένθος ήταν βαρύτατο. Θλίψη βαρεία. Το κλάψαμε όλοι μας το άτυχο παλληκάρι, να είμασταν χιλιάδες εκεί. Το δάκρυ έτρεχε ποτάμι από τα μάτια όλων μας. Ο Θεός ας τον κατατάξει στη χορεία των αγγέλων του. Η ΕΝΩΣΗ ΑΠΟΛΑΦΟΤΟΠΟΥ, που σύσσωμη ήταν εκεί, εκφράζει τα θερμά της συλλυπητήρια στους γονείς του άτυχου Φιλόδορου, στον αδελφό του Δημήτρη, στη γιαγιά του Καλλιόπη, στο Θρασύβουλο και στην Κάτια Λιόγκα, που πρόσφεραν για τη μνήμη του 10.000 δρχ., στον Κώστα και στην Καλλιόπη Λιόγκα και σ' όλους τους συγγενείς. Παρακαλούμε το Θεό να βάλει βάλοι στις πληγωμένες καρδιές των γονιών του, παρηγοριά στους συγγενείς του και την Ένωσή μας να μην την αξιώσει να ζήσει ποτέ τέτοια μέρα.

ΕΝΩΣΗ ΑΠΟΔΗΜΩΝ ΕΛΛΑΦΟΤΟΠΟΥ ΖΑΓΟΡΙΟΥ ΗΠΕΙΡΟΥ

ΑΛΕΞΗΣ ΣΤΕΡΓΙΟΥ

Θλιβερό το άγγελμα του ξαφνικού θανάτου του αγαπημένου μας Αλεξάνδρου. Χωρίς πόνο, χωρίς αρρώστια, όλως απρόσμενα, στον ανθό της ηλικίας του, έφυγε για πάντα, εκείνο το πρωινό της Κυριακής 30 του Μηνός στην Αθήνα, όπου εργαζόταν και κατοικούσε οικογενειακά. Ο Αλέξης μας γεννήθηκε στις Φραγκάδες το 1955, από φτωχούς γονείς. Ορφανός πολύ μικρός από τον πατέρα του, αλλά με τη στοργή, τη φροντίδα και τη μεροδοσία της μητέρας του, που ξενοδοκίασε σαν καθηγήτης στα Τεχνικά Επαγγ. Λύκεια. Ο Χάρος όμως, ζήτησε τη λεβεντιά και την ομορφιά του και στα 37 του χρόνια έκρινε το νήμα της ζωής του. Με θρήνη και οδυρμούς έγινε την άλλη μέρα η κηδεία του, την οποία παρακολούθησε πλήθος κόσμου. Ας είναι ανάλαφρο το χάρμα της Αττικής γης που τον δέχτηκε και ο Θεός ας αταλύνει το μεγάλο πόνο της απαρνηγμένης συζύγου του, της χαροκαμένης μητέρας του και των αδελφών του. Αιωνία του η μνήμη.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ

ΑΣΠΡΑΓΓΕΛΟΙ

Γέννηση
Ο Γιώργος και η Αγνή Τζιόβα απέκτησαν χαριτωμένη κορούλα. Ευχόμαστε στους ευτυχισμένους γονείς της να τη χαίρονται γερά και αλόγωνα.

«Το ΖΑΓΟΡΙ μας»

Θάνατοι
Απεβίωσε σε ηλικία 77 ετών ο Ιωάννης Καμτσίκας και ετάφη στα Ιωαννίνα. Ας είναι ελαφρό το χάρμα που τον πέπασε.

Το «Ζ» μας

ΓΡΕΒΕΝΙΤΙ

Πένθη
Πέθανε στην Αθήνα και κηδεύτηκε στο Γρεβενί Ζαγορίου ο αγαπητός μας Βασίλης Λιοδάκης. Θερμά συλλυπητήρια τη γυναίκα του Βασίλη, τα παιδιά του και τα εγγόνια του.

Οικογένεια Αριστοβούλου Χρόνη

ΔΙΠΟΤΑΜΟ

Βαπτίσεις
Στις 16 του Μάη στον Ιερό Ναό Αγίου Δημητρίου Λουμπαδιάρη Αθηνών, έγινε η βάπτισμα του χαριτωμένου αγοριού του ζεύγους Γιώργου και Χρυσούλας Σεβδαλή.

Ανάδοχος ο Γιάννης Νικολάου, που του χάρισε το όνομα του πατέρα του Νικόλαος.

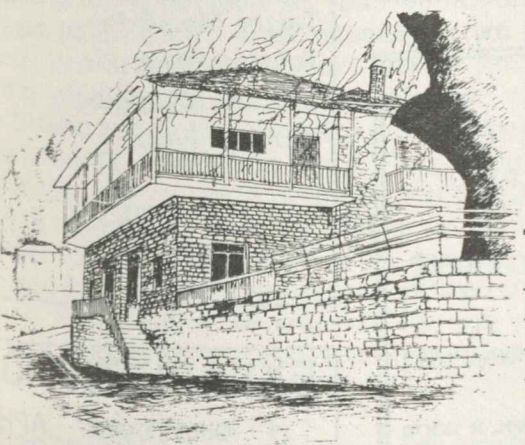
Στους ευτυχείς γονείς και παππούδες του, ευχόμαστε να τους ζήσει ο νεοφώτιστος.

Οικ. Θ.Σ.

ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΣ

Γάμοι
Η Θέα Χριστοδούλου Ματσούλη και ο Γεώργιος Μητρογιάννης παντρεύτηκαν στις 3-7-93 στο Αρχιμαντερείο στα Γιάννινα. Εύχομαι κάθε ευτυχία.

Απόστολος Ντιναλέξης

Τουριστικό
Περίπτερο
Γρεβενιτίου

- Παραδοσιακός Ξενώνας
- Καφέ-Μπαρ
- Εσπιατόριο-τοπική κουζίνα

Γρεβενί - Ανατολικό Ζαγόρι
Ντάσσα Παναγιωτοπούλου - Ρίκα Μότσι

τηλ. 0656-31.212, 31.114
τηλ. Ιωαννίνων 0651-31.979

ΛΕΠΤΟΚΑΡΥΑ
Θάνατοι

Στα 93 του χρόνια άφησε τον μάταιο τούτο κόσμο, ο καλότερος σε όλους μας Γιώργος Καζαντζής, σύζυγος της αείμνηστης από τη Λεπτοκαρυά Σοφίας.

Πέθανε στις 18 Ιουνίου στα Γιάννινα όπου και κηδεύτηκε. Τον μεταστάνα συνόδευσαν στην τελευταία του κατοικία πολλοί κόσμος.

Θερμά συλλυπητήρια στην οικογένειά του.

Θ. Σ.

ΜΟΝΟΔΕΝΔΡΙ

Γάμοι

— Στις 30 Μαΐου έγιναν οι γάμοι της Ελένης Χρ. Μπαλατσού δασκάλας από το Μονοδένδρι με τον Θεοφάνη Κωνσταντίνου, επίσης δασκάλο από το Παλιοκλήσι Φιλιατών.

Στους νεοσύμφους ευχόμαστε ζωή ευτυχισμένη.

Το «Ζ» μας
— Στο μαγευτικό νησί Ελβα στην Ιταλία, έγιναν στις 29 Μαΐου οι γάμοι της Μονοδενδρίτισσας δ/ας Κλειώς Στύλου, κόρης του αλησμόνητου Γιώργου Στύλου, με τον Μιλανέζο οικονομολόγο επιχειρηματία Μάριο Τσουμμέι, ο οποίος διαπρέπει στην Ελβα τουριστικό ξενοδοχείο. Στο γάμο εκτός των συγγενών παραβρέθηκαν πολλοί Ιταλοί και Έλληνες φίλοι του ζευγαριού.

Το ζεύγος Τσουμμέι εγκαταστάθηκε στο Μιλάνο.

Το «Ζ» μας, εύχεται στους νεοσύμφους κάθε ευτυχία και χαρά.

Θάνατοι

Η παροικία των Μονοδενδριτών στην Αθήνα (στις 2 Ιουνίου) έχασε μια εκλεκτή συμπατριώτισσα, την αξεχαστη Θάλεια Γκοδίμη, που για πολλά χρόνια ήταν ο συνδετικός κρίκος ανάμεσα στους συγχωριανούς της. Προκισμένη με όλα τα χαρίσματα της Ζαγορίσιας δέσποινας και νοικοκυράς άφησε σε όλους μας μνήμη αγαθή.

Το Αττικό χάρμα που τη σκέπασε ας είναι ελαφρό.

Σ. Θ.

Ευχαριστήριο

Το Εκκλησιαστικό Συμβούλιο του Ιερού Ναού Αγίου Αθανασίου Μονοδενδρίου εκφράζει τις θερμές του ευχαριστίες προς την ενορία του Ζαγορίου Απ. Τσάνη για τη δωρεάν παραχώρηση πρόνομιακού επιπέδου εντός του οικισμού με σκοπό την ανέγερση οικίας για τη στέγαση του εκάστοτε εφημερίου της Κοινότητας.

Η ευποία στη γενέτειρά των μεγάλων Ευεργετών αδελφών Ριζάρη συνεχίζεται.

ΠΕΤΡΑ

Ευχαριστήριο

Η Εκκλησιαστική Επιτροπή του Ενοριακού Ιερού Ναού Αγίου Νικολάου Πέτρας-Ζαγορίου Ιωαννίνων εκφράζοντας τις θερμές ευχαριστίες και τη βαθιά ευγνωμοσύνη προς τον συγχωριανό μας Κων/νόν Χρ. Παπακώστα, γιατί όλως οικειοθελώς διέθεσε το ποσόν των 1.300.000 δρχ. μόν εις μνήμην του υιού του Χριστοφόρου για την αριστοτεχνική κατασκευή της νεοεστρεφθείσας και της περιτοχής της σε συνδυασμό με τον νεοκατασκευασθέντα νερόμυλο, ανακηρύσσει επίσημα τούτον ευεργέτην του ανωτέρω Ιερού Ναού.

Η Εκκλ. Επιτροπή

«ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ ΜΑΣ»

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

Ιδρυτής:

ΚΙΜΩΝ ΚΥΡΙΑΖΗΣ

★

Ιδιοκτήτης - Εκδότης:

ΙΣΤΟΡΙΚΗ και

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

ΖΑΓΟΡΙΟΥ (ΙΛΕΖ)

Σίνα 4 454 45 ΙΩΑΝΝΙΝΑ

Τηλ. 79286 - 74.000

ΙΑΡΥΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΒΑΡΖΩΚΑΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ

ΓΙΑΝΝΑΚΟΣ ΕΥΡΥΠΙΑ

† ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ

† ΛΑΜΠΡΙΔΗΣ ΣΤΑΘΗΣ

ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

ΤΖΙΟΒΑΣ ΦΡΙΞΟΣ

ΤΣΑΟΥΣΗΣ ΛΕΩΝΙΔΑΣ

Υπεύθυνος για το Νόμο:

ΑΠΟΣΤ. Κ. ΝΤΙΝΑΛΕΞΗΣ

Πρόεδρος Ι.Λ.Ε.Ζ.

Ν. Ζέρβα 2 - Ιωάννινα

Τηλ. 30170

★

Υπεύθυνος Ύλης:

ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΖΙΟΒΑΣ

Αργυρινών 16 - ΙΩΑΝΝΙΝΑ

Τηλ. 27.105

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

ΤΖΙΟΒΑΣ ΒΑΣΙΛΗΣ

ΒΑΡΖΩΚΑΣ ΒΥΡΩΝ

ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΣΑΒΒΑΣ

ΚΥΡΙΑΖΗΣ ΚΑΛΥ

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΚΩΣΤΑΣ

ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΗΣ ΘΑΝΑΣ

ΝΤΙΝΑΛΕΞΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ

ΣΥΚΙΩΤΗΣ ΣΤΑΥΡΟΣ

ΜΕΡΤΖΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ:

Συνδρομές, εισφορές, εμβά-

σματα:

ΘΑΝΑΣΗ ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΗ

Σίνα 4 - Ιωάννινα

454 45

και Μυροπολίτη

ΚΑΛΥ ΚΥΡΙΑΖΗ Λόρδου

Βύρωνος 21

Ιωάννινα 45444

Κατώτερη ετήσια

συνδρομή

δρχ. 2.000

★

Τυπογραφείο:

Γ. ΔΟΥΒΑΛΗ

- Ε. ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ Ο.Ε.

28ης Οκτωβρίου 41

(Στοά Καμπερή)

Τηλ. 20.544 - 27.845

Ιωάννινα

454 44

ΤΙΜΗΤΙΚΗ
ΕΙΣΦΟΡΑ

10.000

Μπήκας Δημήτριος
Νουτσόπουλος Γεώργιος

5.000

Γεννάδιος Δ. Μιχαήλ
Γκράτζιου Μαίρη
Καζαντζής Αριστοτέλης
Κοντοκάλης Βασίλειος
Μαλεσιδής Τάκης
Μουτσοπούλου Ελένη
Ράπτη-Καρακώστα Ευγενία
Σιούρης Θεοφάνης
Τολίδου Θάλεια
Τσελίδης Αναστάσιος

4.000

Λιόγκας Θρασύβουλος
Μουζάς Αθανάσιος
Τζώκας Κων/νος

3.500

Μουδόπουλος Αντώνιος
Πανηπειρωτικός Σύνδεσμος
Πρίτσιου Βικτωρία
Σβώλου Ασπασία
Τσιατούρας Κων/νος

2.500

Πολυχρονιαδής Νίκος

ΝΕΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ
ΑΠΟ ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ

Ειλικρινά, χαρήκαμε πάρα πολύ σαν μάθαμε πως ο Βασίλης Δεματάτης ετερμάτισε αισίως τις σπουδές του στο Βουκουρέστι και απέκτησε επάξια το πτυχίο του Καθηγητού Σωματικής Αγωγής.

Είναι να μη χαρείς όταν γνωρίζεις με πόση υπομονή, όνειρα και προπαντός οικονομικές αντιξοότητες, ο καλώςτατός και πάντα γελαστός Αποστόλης, κατόρθωσε να σπουδάσει το παιδί του;

Τώρα πια που οι πόθοι του ευοδόθηκαν και η Ελάτη πλούτισε τα επιστημονικά της «κατάστιχα» μ' έναν ακόμη επιστήμονα, οι ευχές μας παίρνουν τρισδιάστατο χαρακτήρα: Στον υποδειγματικό πατέρα, στη σύζυγό του που πάσχιζε με τον αυτό ζήλο για την προκοπή, καθώς και στο γιο τους Βασίλη που στάθηκε αντάξιος των προσδοκιών και θυσιών της οικογενείας του. Τους απευθύνουμε θερμά συγχαρητήρια.

Συγγενείς και φίλοι
από τους Ασπραγγέλους

ΠΡΟΣΦΟΡΕΣ

Για την εκπλήρωση των σκοπών του περιοδικού
«Το ΖΑΓΟΡΙ μας»:

— Η κ. Όλγα Παπαδημητρίου-Πίκου, στη μνήμη των Δημητρίου Δαρίτση και Λεάνδρου Βρανούση, δρχ. 10.000.
— Ο Μορφωτικός Αναπτυξιακός Σύλλογος Γρεβενητίου, στη μνήμη του Λεάνδρου Βρανούση δρχ. 5.000.
— Η κ. Ελένη Οικονόμου πρόσφερε το ποσό των 5.000 δρχ. στη μνήμη της Ισμήνης Παρλαπά-Καραπέτση.

Η Σ.Ε. ευχαριστεί θερμά

ΜΑΝΑΣΣΗ - ΔΩΡΕΕΣ

Για ανάγκες του Ιερού Ναού Αγίου Γεωργίου Μανασσής πρόσφεραν τα παρακάτω ποσά:

Αγλαΐα Τσιούρη	30.000
Νίνα Σακελλαρίου	26.000
Αρτεμισία Τσιαμένου	25.000
Φιλομήλα Μαζιώτη	20.000
Γιώργος Παπαγεωργίου	20.000
Γιώργος Παπαδόπουλος	20.000
Αχιλλέας Ατζεμόπουλος	20.000
Πανωραία Κοκκίνη	20.000
Χρήστος Ζηγκόπουλος	15.000
Γρηγόρης Ευαγγέλου	10.000
Γιώργος Ματσόπουλος	10.000

Η Εκκλησιαστική Επιτροπή τους ευχαριστεί.

ΔΩΡΕΕΣ ΕΙΣ ΜΝΗΜΗΝ

Στη μνήμη των Δημητρίου Δαρίτση και Λεάνδρου Βρανούση, αγωνιστών της Εθνικής Αντίστασης, προσφέρω στο Παράρτημα Γιαννίνων της Πανελληνίας Οργάνωσης Αγωνιστών Εθνικής Αντίστασης (Π.Ο.Α.Ε.Α.) για την εκπλήρωση των σκοπών του δέκα χιλιάδες (10.000) δραχμές.

Όλγα Παπαδημητρίου-Πίκου, Συνταξιούχος διδ/σσα

ΚΗΠΟΙ - ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΑ

— Ο Πρόεδρος της Κοινότητας Κήπων Ζαγορίου, το Κοινοτικό Συμβούλιο και ο κ. Αγάπιος Τόλης ευχαριστούν θερμά την κ. Ευτυχία Πυλαρινού-Πιπεριά, Διοικήτή της Ε.Τ.Β.Α., για το ενδιαφέρον της, τις ενέργειές της και την συμπαράστασή της στην προώθηση της ίδρυσης και λειτουργίας λαογραφικού Μουσείου στο χωριό μας και ελπίζει και στο μέλλον να έχει την αμέριστη βοήθειά της.

— Η κ. Ελένη Οικονόμου πρόσφερε το ποσό των 5.000 δρχ. στον Ιερό Ναό Αγίου Νικολάου Κήπων, στη μνήμη της Ισμήνης Παρλαπά-Καραπέτση.

Η Εκκλησιαστική Επιτροπή ευχαριστεί θερμά.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

5.000

Αυγερινού-Δελιγιάννη Λίλα
Μασσαλά Πιπίτσα

4.000

Γέτης Κλεάνθης
Ζούκη-Γκούρη Νίκη
Μυλωνά Περσεφόνη
Τσουμάνης Χρήστος

3.000

Δούβλης Χρυσόστομος
Ζώης Β. Παντελής

2.000

Αγγελίδη Ελένη
Αδελφότητα Πετριωτών
Βαρζώκας Γ. Βύρων
Δάφλου Ελένη
Ζαμπαλάς Κων/νος
Ζουρδούμη Αγλαΐα
Κολιός Γεώργιος
Ματσόπουλος Γ. Κων/νος
Νούλης Γεώργιος
Νούλης Κων/νος
Πολυχρονιαδού Όλγα
Σκουκίδου Πόπη
Σοροβάκος Μιχαήλ
Σπύρου Ευαγγελία
Στεφοπούλου-Βλαχοπούλου
Ισμήνη
Τάγκας Δημήτριος
Τσέτση Μαριάνθη
Τσότης Ηλίας
Τσούλης Δημήτριος
Χρήστου Ιωάννης

1.500

Σιάτρα Ευθαλία

Προσφορές
για το Ηρώο της
Ζαγορίσιας γυναίκας

● Η οικογένεια Άρη Σάρκα στη μνήμη του παιδιού τους ΜΑΡΙΟΥ προσφέρουν 50.000 δρχ.

● Στη μνήμη Αλεξάνδρου Ζούγκου από το Μονοδένδρι η κόρη του Αμαλία, ο γαμπρός του Λάμπρος, ο εγγονός του Αλεξάνδρος προσφέρουν το χρηματικό ποσό των 10.000 δρχ.

● Στη μνήμη της αγαπημένης τους Θάλειας Γκοδίμη αντί στεφάνου ο Κώστας και η Αμαλία Κοντοδήμου από το Μονοδένδρι καταθέτουν το ποσό των 10.000 δραχμών.

● Στη μνήμη του Κίμωνά Κυριαζή ο Αριστοφάνης Πορφύρης πρόσφερε το ποσό των 25.000 δρχ.

● Στη μνήμη του αγαπημένου του εξοδότη Αθανασίου Λαζαρίδη, Λυκείαρχου από το Πάπιγκο, ο Αναστάσιος Τσελίδης πρόσφερε το ποσό των 10.000 δρχ.

Η Συντακτική Επιτροπή, ευχαριστεί θερμά.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟ

Η οικογένεια ΑΡΗ ΣΑΡΚΑ ευχαριστεί θερμά όλους τους Τσεπελοβίτες και γενικά τους Ζαγορίσιους που με οποιοδήποτε τρόπο μοιράστηκαν τον αβάσταχτο πόνο της από τον άδικο χαμό του παιδιού τους ΜΑΡΙΟΥ.